

**T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**

**EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK DOYUMU,
AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ**

UZMANLIK TEZİ

**Hazırlayan
AYŞE KAVAK**

**Danışman
GAMZE UZUN**

Ankara, 2018

ONAY SAYFASI

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Uzman Yardımcısı Ayşe KAVAK tarafından hazırlanan “Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri” başlıklı tez çalışması Tez Jürisi tarafından “Yüz üzerinden puanla” değerlendirilmiştir.

Adı SOYADI	Verdiği Puan	İmza
BAŞKAN:.....		
ÜYE :		
ÜYE :		
ÜYE :		
ÜYE :		

UZMAN YARDIMCISI TEZ PUANI:

SONUÇ: Tez jürisi tarafından verilen puanlar neticesinde Uzman Yardımcısının tezi:

- ☐ **Başarılı** (Yeterlilik sınavına girmeye hak kazandı.)
☐ **Yeterli** (Yeterlilik sınavına girmeye hak kazandı; ancak tezinde düzeltmeler var.)
☐ **Başarısız**(Tez yetersiz görüldü ve tezin tekrar savunmaya girebilmesi için altı ay süre verildi.)

İÇİNDEKİLER

KAPAK

ONAY SAYFASI

İÇİNDEKİLER.....i

KISALTMALAR VE SİMGELER.....iii

ŞEKİLLER DİZİNİ.....iv

TABLolar DİZİNİ..... v

ÖZvi

ABSTRACTvii

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU 1

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 5

3. PROBLEM CÜMLESİ..... 7

3.1. Alt Problemler..... 8

4. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ..... 9

4.1. Evlilik Doyumu 9

4.2. Aile İşlevselliği..... 13

4.3. Çatışma Çözüm Stilleri..... 20

5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR..... 28

5.1. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar..... 28

5.2. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 31

5.3. Aile İşlevselliği ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 33

5.4. Aile İşlevselliği ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar..... 35

5.5. Çatışma Çözüm Stilleri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 37

5.6. Çatışma Çözüm Stilleri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar..... 40

YÖNTEM

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ..... 44

7. ÇALIŞMA GRUBU 44

8. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 48

8.1. Kişisel Bilgi Formu..... 48

8.2. Evlilik Yaşamı Ölçeği..... 49

8.3. Aile Değerlendirme Ölçeği..... 49

8.4. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği..... 51

9. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANIŞI..... 51

10. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ 52

BULGULAR

11. KİŞİSEL VE AİLESEL NİTELİKLERE GÖRE EVLİLİK DOYUM
DÜZEYLERİ FARKLARI..... 54

12. EVLİLİK DOYUM DÜZEYLERİ DÜŞÜK VE YÜKSEK EVLİ BİREYLERİN AİLE İŞLEVSELLİĞİ PUAN ORTALAMALARI FARKLARI.....	65
13. EVLİLİK DOYUM DÜZEYLERİ DÜŞÜK VE YÜKSEK EVLİ BİREYLERİN ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ PUAN ORTALAMALARI FARKLARI	66
14. EVLİLİK DOYUMU İLE AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİNİN KORELASYONLARI	68
15. EVLİLİK DOYUMUNUN AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ TARAFINDAN YORDANMASI.....	69

SONUÇ VE TARTIŞMA

16. SONUÇ.....	71
17. TARTIŞMA.....	74

ÖNERİLER

18. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	92
19. ÖNERİLER.....	92
19.1. Araştırmaya Dönük Öneriler	92
19.2. Uygulamaya Dönük Öneriler.....	93

KAYNAKÇA	100
----------------	-----

EKLER.....	109
------------	-----

EK 1. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ.....	110
------------------------------------	-----

EK 2. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	113
-----------------------------------	-----

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	114
--------------------------------	-----

EK 4. EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ	117
-----------------------------------	-----

EK 5. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	118
---------------------------------------	-----

EK 6. ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ ÖLÇEĞİ	119
---	-----

DOĞRULUK BEYANI	120
-----------------------	-----

KISALTMALAR VE SİMGELER

Kısaltmalar	Açıklaması
ADÖ	Aile Değerlendirme Ölçeği
AEP	Aile Eğitim Programı
ASDEP	Aile Sosyal Destek Programı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇÇSÖ	Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği
EEP	Evlilik Öncesi Eğitim Programı
EYÖ	Evlilik Yaşamı Ölçeği
KBF	Kişisel Bilgi Formu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı)
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 4.1. Thomas'ın Çatışma Yönetim Stilleri Modeli	23
Şekil 4.2. Rahim ve Bonoma'nın Çatışma Yönetim Stilleri Modeli.....	25

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	45
Tablo 11.1. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin t testi Sonuçları	55
Tablo 11.2. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Betimsel İstatistikler	57
Tablo 11.3. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin ANOVA Sonuçları.....	59
Tablo 11.4. Evlilik Doyumu Puan Ortalamalarına Uygulanan ANOVA’da Anlamlı Farklar Bulunan Değişkenlere İlişkin Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	61
Tablo 12.1. Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Farklı Olan Evli Bireylerin Genel İşlevsellik Puanları Arasındaki Farklara İlişkin t testi Sonuçları.....	66
Tablo 13.1. Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Farklı Olan Evli Bireylerin Çatışma Çözüm Stilleri Puanları Arasındaki Farklara İlişkin t testi Sonuçları.....	67
Tablo 14.1. Evlilik Doyumu ile Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri Arasındaki Korelasyonlar	68
Tablo 15.1. Evlilik Doyumunun Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	69

ÖZ

EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK DOYUMU, AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ

Ayşe KAVAK

Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi

Danışman: Gamze UZUN

Ocak 2018, 120 Sayfa

Bu araştırma evli bireylerin evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Ankara’da yaşayan 551 evli birey (365 kadın, 186 erkek) katılmıştır. Veriler Evlilik Yaşamı Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği, Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde t testi, ANOVA, scheffe testi, korelasyon ve regresyon analizi yöntemlerinden faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda, düşük evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu ve olumsuz çatışma stilleri kullandığı, yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin ise sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu ve olumlu çatışma stilleri kullandığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra, evlilik doyumu ile aile işlevselliği, olumlu ve olumsuz çatışma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik doyumunun aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı ortaya konmuştur. Son olarak, evlilik doyumunun yaş, eğitim durumu, evlenme biçimi, evlilik öncesi tanışıklık süresi, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı, ancak cinsiyet, eşler arasındaki yaş farkı, meslek grubu ve ekonomik durum değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Evli bireyler, evlilik doyumu, aile işlevselliği, çatışma çözüm stilleri, kişisel ve ailesel nitelikler.

ABSTRACT

MARITAL SATISFACTION, FAMILY FUNCTIONING AND CONFLICT RESOLUTION STYLES AMONG MARRIED INDIVIDUALS

Ayşe KAVAK

Family and Social Policy Expertise Thesis

Supervisor: Gamze UZUN

January 2018, 120 Pages

This study was conducted to examine marital satisfaction, family functioning and conflict resolution styles of married individuals. 551 married individuals (365 women, 186 men) living in Ankara participated in the survey. Data were collected through Marriage Life Scale, Family Assessment Scale, Conflict Resolution Styles Scale and Personal Information Form. In the analysis of the data, t test, ANOVA, scheffe test, correlation and regression analysis methods were used.

Results showed that married individuals with low marital satisfaction levels have unhealthy family functions and use negative conflict styles and that married individuals with high marital satisfaction levels have healthy family functions and use positive conflict styles. Besides, there was a significant relationship between marital satisfaction and family functioning, positive and negative conflict styles. Family functioning and conflict resolution styles were significant predictors of marital satisfaction. Finally, marital satisfaction levels of married individuals were significantly different according to their age, educational status, marriage pattern, length of acquaintance before marriage, duration of marriage, number of children and share of domestic responsibilities, but they were not significantly different according to sex, age difference between the spouses, occupational group and economic status.

Keywords: Married individuals, marital satisfaction, family functioning, conflict resolution styles, personal and family characteristics.

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

Evlilik insanlık tarihinde anlamlı ve önemli bir yere sahiptir ve nesillerdir bu önemini korumaya devam etmektedir. Evlilik yoluyla toplumun temel yapı taşı olan aile kurumunun temelleri atılmakta, kişilerin pek çok gereksinimleri aile içerisinde karşılanmaktadır. Gelecek nesiller evlilik ile kurulan aile kurumu içerisinde yetişmekte, ayrıca bireylerin sevgi, saygı, ilgi ihtiyacının karşılanması, kişilik özelliklerinin gelişimi, toplumun değer ve kültürünün aktarımı aile kurumu vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Evlilik ilişkisinin güçlü olması evlilik ilişkisi yoluyla kurulan ailenin de güçlü olmasını sağlar. Buradan hareketle, evliliğin insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğu ve en temel insan ilişkisi olduğu söylenebilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar incelendiğinde aile kurumunu desteklemek, güçlendirmek ve devamını sağlamak amacıyla yapılan çalışmaların büyük bir kısmında evlilik ilişkilerini desteklemeye ve güçlendirmeye önem verildiği görülmektedir. Dolayısıyla, aile ile birlikte ele alınması gereken önemli kavramlardan birisinin de evlilik olduğu söylenebilir.

Evlilik iki yetişkin bireyin yaşam ortaklığı sağlamak ve hayatı paylaşmak amacıyla kanunların öngördüğü şekilde birleşmesi olarak tanımlanabilir (Güran, 1983, s. 161). Evlilikte eşler birlikte güven ve dayanışma içinde olma, korunma, geleceğe yönelik planlar yapma, toplumda statü sahibi olma gibi bazı sosyal gereksinimlerin yanında sevmek, sevilme, beğenilme, acı ve tatlı yaşantıları paylaşma, birlikte olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını da doyururlar. Bunun yanında, evlilik ile birlikte bireyler cinsel istek ve beklentileri karşılamak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi birtakım biyolojik gereksinimleri de karşılarlar (Özgüven, 2014, ss. 19-20). Evliliğin bireylerin genel sağlık durumlarını daha iyi hale getirdiği ve yaşamlarından sağladıkları tatmin duygusuna katkıda bulunduğu yönünde görüşler mevcuttur (Zhang & Hayward, 2006, s. 639).

Yaşam doyumuna katkı sağladığı pek çok çalışmayla ortaya konan evlilik doyumu evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde oldukça etkili faktörlerden biridir. Evlilik doyumu ile kast edilen; ilişkinin kalitesi, eşlerin ilişkiden sağladıkları mutluluk düzeyi, eşler arasındaki uyum ve tüm bunların ahenk içerisinde ilişkide devam etmesidir (Heyman, Sayers, & Bellack, 1994, s. 432). Evlilik ilişkisinde eşlerin ihtiyaçlarının ne derece karşılandığı konusundaki algıları da evlilik doyumunu ortaya koymaktadır (Tezer, 1986, s. 1).

Yapılan araştırmalar evlilik doyumları yüksek çiftlerin fiziksel ve ruhsal sağlığının korunduğunu ortaya koymaktadır. Evliliklerinden doyum sağlayan çiftlerin stres seviyelerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, karşılaştıkları sorunlara ve olumsuz yaşam olaylarına karşı daha dayanıklı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Evliliklerinden sağladıkları doyum seviyesi düşük olan çiftlerin ise, stres seviyelerinin yüksek olduğu ve dayanıklılıklarının düşük olduğu belirlenmekle birlikte aynı riskleri çocuklarının da taşıdığı bulgulanmıştır (Kirby, 2005, s. 183). Dolayısıyla, evlilik ilişkilerinde doyum düzeyinin yüksek veya düşük olmasının evli çiftlerin kendilerine ilişkin birçok değişkeni olduğu kadar çocuklarına ilişkin değişkenleri de olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Evlilik yolu ile kurulan aile kurumu, toplumun temel yapı taşı ve en küçük birimi olarak kabul edilmektedir. İnsanlık tarihi boyunca boyutları ve kapsamında değişiklikler olmasına rağmen hiçbir zaman önemini yitirmemiş olan aile kurumu hem bireyler hem de toplumlar için önemli bir destek kaynağı olmuştur (Özgüven, 2014, s. 1). Bireylerin biyolojik ve psikolojik sağlığı için gerekli olan bakım, koruma, sevgi, şefkat ve ilgi ihtiyacı aile yanında giderilmektedir (Güran, 1983, s. 156). Bireyin içinde doğup büyüdüğü aile, bireyin yaşam doyumunu, topluma uyumunu ve işlevlerini yerine getirmesini etkilemektedir. Ailenin işlevlerini gerçekleştirmesi ailenin sağlıklı olduğunu göstermekte iken, işlevlerini beklenen düzeyde yerine getirmemesi ailenin sağlıksız olduğunu ifade etmektedir (Bulut, 1993, ss. 1-9).

Sağlıklı bir ailede, aile üyeleri arasında bir etkileşim ve uyuma söz konusudur. Aile üyeleri birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı duyar ve birbirlerini olduğu gibi kabul ederler. Ailede ortak amaç ve değer duygusu vardır. Herhangi bir anlaşmazlık veya çatışma söz konusu olduğunda ise aile üyeleri en uygun çözüm yolunu

bulabilmek amacıyla işbirliği ve uzlaşma yoluna giderler (Ackerman, 1965, s. 163). Sağlıksız bir ailede ise, aile üyeleri arasında iletişim ve etkileşim yetersiz veya eksiktir. Aile üyelerinin kendilerine özgü amaçları ve değer yargıları vardır ve farklı görüşlere tahammül edemezler (Bulut, 1993, s. 12). Bu noktada, aile işlevlerini yerine getiren veya getirmeyen bireylerin ilişkilerinden doyum sağlayıp sağlamadıkları ya da evliliklerinden doyum sağlayan veya sağlamayan bireylerin aile işlevlerini yerine getirip getirmediikleri konusunun araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Evlilik, iki bireyin ayrı kişilik özellikleri, değer, kültür ve geçmiş deneyimleriyle bir araya gelerek oluşturduğu yeni ve özel bir yapıdır. Evlilikte, bireyler kendilerini yeniden tanımlamakta ve yeni yapıya uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Evli bireylerin geçmişten bugüne içselleştirdikleri bazı değer kalıpları vardır. Bireyler kendi ebeveynlerinden ya da yakın çevrelerinden edindikleri bazı davranış, tepki ve değer yargılarını kendi evliliklerinde de uygulamaya çalışırlar. Ancak, bu durumda birbirlerinin isteklerini ve beklentilerini karşılayamayabilirler (Ateş, 2010, s. 114). Maddi konular, çocukların yetiştirilmesi, akrabalar ile ilişkiler, evin ihtiyaçlarının giderilmesi, zaman ve imkanların kullanılması, sosyal hayat, aile içi statü gibi birçok konuda eşler birbirleri ile anlaşma ve fikir birliği sağlama ihtiyacı içerisine girerler. Ancak, bazı eşler uzlaşma konusunda sorun yaşayabilmektedir. Kendi fikirlerini eşlerine kabul ettirmek için inat eder, kendi bildiklerini okuyabilirler. Bu tür durumlarda, eşler arası çatışmalar kaçınılmaz hale gelmektedir (Özgüven, 2014, s. 69). Başka bir ifadeyle, her evlilik ilişkisinde farklı dinamiklerin varlığı nedeniyle zaman zaman çatışma yaşanması olağandır.

Çatışma kavramı son zamanlarda evlilik araştırmalarına sıklıkla konu olmaya başlamıştır. Yapılan bazı araştırmalar karı koca arasındaki çatışmaların en önemli nedeninin iletişim kopukluğu ve yetersizliği olduğunu göstermektedir. Çatışma düzeyleri yüksek olan evlilikler incelendiğinde, genel olarak tartışma konularının önemsiz ve küçük şeyler olduğu, bir başka deyişle, çiftlerin temel sorun yerine ufak sorunlarla uğraşarak farkında olmadan yıprandıkları görülmüştür (Özgüven, 2014, ss. 69-73).

Çatışmalar çiftlerin çatışmayla baş etme, bir başka deyişle, çatışmayı ele alma biçimlerine göre yapıcı veya yıkıcı olabilmektedir. Gottman ve Krokoff'a (1989) göre,

çiftler çatışma biçimlerine, çatışmadaki tepki türlerine ve davranış stillerine göre birbirlerinden farklılaşmaktadır. Çiftlerin çatışma esnasında birbirlerine söyledikleri sözler, ses tonlarının düzeyi, çatışmaların sıklığı, çatışma esnasında her iki çiftin yüz ifadesi, kalp atış hızı ve terleme miktarı gibi belirtiler göz önüne alınarak çatışma stilleri belirlenebilir. Çatışmayı ele alma biçimleri ise evli bireylerin evliliklerinin doyumlu olup olmadığı konusunda bilgi vermektedir (ss. 47-51). Dolayısıyla, evlilik araştırmalarında evlilik doyumu ile birlikte ele alınması gereken kavramlardan birinin de evli bireylerin çatışmaları ele alma biçimleri, bir başka ifadeyle, çatışma çözüm stilleri olduğu söylenebilir.

Evlilikte karşılaşılan olumsuz yaşam koşulları ve sorunlarla baş etmede güçlük yaşayan çiftlerden bazıları evliliklerini devam ettirmekteyken bazı çiftler ayrılmayı tercih etmektedirler. Araştırmacıların bir kısmı boşanmanın bireylerin yaşamlarında karşılaşılabilecekleri en stres verici yaşam olaylarından birisi olduğunu öne sürmektedir (Greene, Anderson, Forgatch, Degarmo, & Hetherington, 2017, s. 119). Türkiye’de evlenme ve boşanma istatistikleri incelendiğinde, boşanma oranlarının 2015 yılına kadar artarak devam ettiği, ancak 2016 yılında %4,3 azalarak 131.830’dan 126.164’e gerilediği, yıl içerisinde gerçekleşen boşanmaların %39,1’inin evliliğin ilk beş yılı içerisinde gerçekleştiği görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2017). Buradan hareketle, evliliğin ilk beş yıllık dönemi kritik dönem olarak nitelendirilebilir. Bu noktada, aile içi iletişim becerilerini arttırmak, yaşanan sorunların eşler tarafından açık bir şekilde ifadesini sağlamak, görüş farklılıklarını belirlemek, çözüm yollarını eşlerin birlikte hoşgörü ve anlayış içerisinde aramalarını sağlamak gibi yaklaşımların eşler arası ilişkilerdeki önemi ortaya çıkmaktadır (Özgüven, 2014, s. 68).

Araştırmacılar, boşanma sonrasında bireylerin yaşamlarındaki değişimleri incelediğinde bazı risk faktörleri tespit etmişlerdir. Örneğin, psikopatoloji riski, motorlu araç kazaları oranının artması, alkol ve uyuşturucu madde kullanım sıklığının artması, mutluluk düzeyinin düşmesi, ekonomik gelirin düşmesi gibi sonuçlar gözlenmiştir (Greene, Anderson, Forgatch, Degarmo, & Hetherington, 2017, s. 119). Boşanmanın sadece bireysel düzeyde değil toplumsal düzeyde de olumsuz etkileri vardır. Sağlıksız bir ailenin etkisi dalga etkisi gibi sosyal çevreyi de etkilemektedir.

Özellikle çocuklar, sağlıklı aile ilişkilerinde ve boşanmalarda ciddi zararlar görebilmektedir.

Özetle, aile işlevlerinin yerine getirilmesi ve çiftlerin çatışmaları çözme stilleri evlilik ilişkisi içerisinde evlilik doyumu ve eşlerin mutluluğu ile ilişkili olan önemli faktörlerdir. Başka bir ifadeyle, aile işlevlerinin yerine getirilmesi ve çatışmalarda olumlu çatışma çözüm stili kullanılmasının doyum sağlanan, anlamlı, kaliteli bir evlilik ilişkisi için önemli olduğu söylenebilir. Sağlıklı bir ailenin temelinde sağlıklı bir çift ilişkisi yatmaktadır. Sağlam ve doyum seviyesi yüksek bir evlilik ilişkisi bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını korumakta olduğu söylenebilir. Karşılıklı olarak yüksek evlilik doyumuna sahip çiftlerin stres seviyeleri düşük, yaşam doyumları ve psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksektir. Evlilik doyumunun tatmin edici olabilmesi için ise evlilikteki sorunların fark edilmesi, eşlerin birbirlerini anlaması ve çatışmaların doğru bir şekilde ele alınması oldukça önemlidir. Evli bireylerin aile işlevlerini yerine getirip getirmediikleri ve çatışma sırasında nasıl tepki verdikleri evliliklerin gidişatı, evlilikten alınan doyum, çocuk yetiştirme tarzları, çiftlerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları gibi birçok olguyu etkilemesi bakımından önemli birer konudur.

Evlilikte yaşanan sorunlar, eşlerin ömür boyu mutsuz olmalarına ya da kurulan yuvanın yıkılmasına neden olmadan aşılabilir. Bu noktada, çiftlerin boşanma noktasına gelmelerine kadar geçen zaman dilimi oldukça önemlidir. Evli bireylerin evliliklerinden sağladıkları doyum düzeyinin, aile işlevlerini yerine getirip getirmediğinin ve çatışmaları çözme stillerinin bilinmesi halinde, gerekli müdahalelerde bulunulabilir. Evli bireylere yönelik koruyucu ve önleyici çalışmaların gerçekleştirilebilmesi, yaşadıkları psikolojik sorunlara çözüm bulunabilmesi, daha etkin danışmanlık hizmetleri sunulabilmesi ve ihtiyaç doğrultusunda evlilik öncesi eğitim programları ve aile eğitim programları planlanabilmesi için konu ile ilgili araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de ve dünyada aile kurumunun önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmakta ve ailenin korunması ve güçlendirilmesine yönelik çalışmalar artarak devam etmektedir. Türkiye’de ailenin birlik ve bütünlüğünün sağlanması, ailenin korunması

ve ailelere yönelik sunulacak hizmetlerin niteliğine yönelik pek çok yasal dayanak mevcuttur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk Medeni Kanununda ailelerin huzur ve refahını sağlama konusuna vurgu yapılmaktadır. Onuncu kalkınma planında güçlü aile ve güçlü toplum olabilmek için aileleri desteklemenin, ihtiyaç duydukları her türlü eğitim ve danışmanlık hizmetlerini sunmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Benzer şekilde yıllık programlarda sağlıklı ailelerin yetiştirilmesi için eğitimlerin ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması konuları ele alınmaktadır (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2016).

Görüldüğü üzere, toplumun gelişmesinde ve daha iyi seviyelere gelmesinde etkili olan kurumlardan biri ailedir. Ülkenin ve toplumun geleceği düşünüldüğünde aile kurumunun devamını sağlamak ve sağlıklı nesiller yetiştirmek oldukça önemlidir. Sağlıklı nesiller ise sağlıklı aileler içerisinde yetişmektedir. Sağlıklı ailelerin varlığı sağlıklı bir toplumun da temel göstergelerindendir. Aile içerisindeki yaşamın sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlamak ve aile refahına katkıda bulunmak amacıyla yürütülen birtakım hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmetlerin gerçekçi bir şekilde planlanması ve yürütülmesine katkı sağlayacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüzde boşanma oranlarının artmasıyla birlikte evlilik kurumunun devamını sağlamaya yönelik çalışmalara olan ihtiyaç da artmıştır. Araştırmalar son zamanlarda evlilik kurumunun örselendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla evliliği etkileyen değişkenlerin belirlenmesi önemli konular arasında yer almıştır. Evlilik ile ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından belirlenen evlilik doyumu kavramının çalışılmasının yalnızca bireyleri değil eşlerini, ailelerini ve toplumu etkileyeceği düşünüldüğünden oldukça önemli görülmektedir.

Eşlerin evlilikten sağladıkları doyum, aile işlevlerini yerine getirip getirmediikleri ve çatışmalardaki davranış biçimleri evlilik ilişkisini etkilemektedir. Bu nedenle evli bireylerin evlilik doyumları, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin incelenmesi önemlidir. Bu araştırmanın amacı, evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerini ortaya koymak, evlilik doyumu ile aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkiden dolayı evlilik ilişkisinde doğabilecek sorunları belirlemek ve çözümüne katkıda bulunmaktır.

Alanyazında, evli bireylerin evlilik doyumu ile ilgili çalışmalar, aile işlevselliği ile ilgili çalışmalar ve çatışma çözüm stilleri ile ilgili çalışmalar yapılmış olmasına karşın evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerini birlikte ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma kapsamında önceki araştırmalardan farklı ve yeni olarak evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek olan iki grubun aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri incelenmiş, evlilik doyumu ile aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişkiler ve evlilik doyumunun aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri tarafından yordanması araştırılmıştır. Ayrıca, evlilik doyumunun kişisel ve ailesel niteliklere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu açıdan araştırmanın alanyazına yeni bulgular sağlaması amaçlanmıştır.

Bu araştırma sonucunda ulaşılabilecek bulguların, evli bireylere yönelik sunulacak olan koruyucu ve önleyici hizmetlere, eğitim ve danışmanlık hizmetlerine ve her türlü müdahale çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, araştırmadan elde edilen verilerin, aile işlevlerinin yerine getirilmesi, çatışmaların çözülmesi ve sorunlara ilişkin gerçekçi çözüm yolları bulunmasına öncülük edeceği, konu ile ilgili yapılacak olan araştırmalara ve evli bireylerle ve ailelerle çalışan uzmanlara yol gösterici olacağı ümit edilmektedir.

3. PROBLEM CÜMLESİ

Bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan problem cümleleri aşağıdaki şekildedir:

“Evli bireylerin kişisel ve ailesel niteliklerine göre evlilik doyumları anlamlı bir şekilde farklı mıdır?”

“Evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri anlamlı bir şekilde farklı mıdır?”

“Evli bireylerin evlilik doyumu ile aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?”

“Evli bireylerin evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri tarafından anlamlı bir şekilde yordanmakta mıdır?”

3.1. Alt Problemler

Problem cümlelerine dayalı olarak oluşturulan alt problemler aşağıda sıralanmıştır:

3.1.1. Evli bireylerin evlilik doyumları;

- a. Cinsiyete,
- b. Yaşa,
- c. Eğitim durumuna,
- d. Meslek grubuna,
- e. Ekonomik duruma,
- f. Evlilik öncesi tanışıklık süresine,
- g. Evlilik süresine,
- h. Eşler arasındaki yaş farkına,
- i. Çocuk sayısına,
- j. Ev içi sorumlulukların paylaşımına göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?

3.1.2. Evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin;

- a. Genel aile işlevsellik puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklı mıdır?
- b. Çatışma çözüm stilleri puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklı mıdır?

3.1.3. Evli bireylerin evlilik doyumu ile;

- a. Genel aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- b. Çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.1.4. Evli bireylerin evlilik doyumu;

- a. Aile işlevselliği tarafından anlamlı bir şekilde yordanmakta mıdır?
- b. Çatışma çözüm stilleri tarafından anlamlı bir şekilde yordanmakta mıdır?

4. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ

4.1. Evlilik Doyumu

Aile kurumunun toplumun temel taşlarından biri olarak görülmesi evlilik araştırmalarına verilen önemi arttırmıştır. Son zamanlarda güçlü evlilik ilişkisini yorumlamaya ilişkin çalışmalar hız kazanmıştır. Alanyazın incelendiğinde evliliğin çok şekilde tanımlandığı görülmektedir. Larson ve Holman'a (1994) göre evlilik, ailenin kurulmasını sağlayan en temel ilişkidir (s. 228). Evlilik sayesinde yeni nesiller yetişmekte ve toplumlar şekillenmektedir. Bacanlı (1999) evliliği, soyların devamını sağlayan toplumsal bir kurum olarak tanımlamıştır (s. 7). Özgüven (2014) ise evliliği, toplumsal normlar ve yasaların öngördüğü şekilde iki kişinin yaşamlarını birleştirmesi olarak açıklamıştır (s. 36). Kısacası evlilik, yetişkin iki bireyin hayatlarını birleştirmek amacıyla bir araya geldikleri, birtakım sorumluluklar içeren, aile kurumunun ve gelecek nesillerin devamını sağlayan yasalara dayalı bir sözleşmedir.

Evlilik tanımları kültürden kültüre çeşitlilik gösterebildiği gibi zaman içerisinde de değişime uğrayabilmektedir. Bazı kültürlerde yalnızca karşı cins evliliklerle karşılaşılmaktayken bazı kültürlerde aynı cins evliliklere rastlanmaktadır. Her ne kadar evlilik bazı yönleriyle toplumdan topluma farklılık gösterse de evrensel bir kurum olarak ele alınabilir. Her toplumda bireylerin aile kurmak, yeni nesiller yetiştirmek, birbirlerine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmek gibi amaç ve görevleri bulunmaktadır. Bu amaç ve görevleri gerçekleştirmek için yasal bir yol olan evliliği tercih etmektedirler (Saxton, 1982, s. 216).

Evlilik bireylerin yaşamını ve toplumu pek çok yönü ile etkilemektedir. Evliliğin birtakım güçlükleri ve zorlukları bulunmasına karşın birlikte güçlüklerin üstesinden gelmeyi, mutlu olmayı ve doyum elde etmeyi sağlayan özel bir dinamiği vardır. Araştırmalar evliliğin bireylerin genel sağlık durumunu iyileştirdiğini ve yaşamlarından aldıkları doyumun artmasını sağladığını ortaya koymaktadır. Pek çok kişi mutlu olmak ve yarar sağlamak amacıyla evlenmeyi hedeflemektedir (Zhang & Hayward, 2006, s. 639). Dolayısıyla, evliliğin hem evlenen bireyler üzerinde hem de sosyal çevreleri üzerinde pek çok etkisi olduğu söylenebilir. Evlilik çiftlerin sorumluluk sahibi olmaları, yaşamlarını daha düzenli hale getirmeleri, "biz" olma duygusunu yaşamaları, olası sorunları birlikte ele alabilmeleri ve yaşamlarından

aldıkları doyumun ve genel mutluluk düzeyinin artması gibi sonuçları beraberinde getirebilir.

Evliliğin bireylere çeşitli katkılar sunduğu ifade edilmektedir. Evlilik yoluyla bireyler yaşamlarından maddi ve manevi doyum sağlamaktadır. Evlilik en temel insan ilişkisidir ve bireylerin toplumsal çevreye uyum sağlamasında olumlu etkisi bulunmaktadır. Evliliğin bireylerin görev ve sorumluluklarını doğru bir şekilde yerine getirmesine ve yararlı bireyler olmasına katkı sağladığı ortaya konmuştur (Çelik, 2006, s.1). Ayrıca, güçlü bir evlilik ilişkisi içerisinde olan çiftler arasında karşılıklı sevgi, saygı, kabul ve derin bir arkadaşlık ilişkisinin var olduğu söylenebilir (Gottman & Silver, 2016, s. 31). Başka bir deyişle, mutlu ve kaliteli bir evliliğin arkasında sağlam temellere dayanan bir dostluk bulunmaktadır.

Evlilik bireylerin sosyal, psikolojik ve cinsel ihtiyaçlarını doyurmaktadır. Eşlerin birlikte güven ve dayanışma içinde olma, korunma gibi sosyal ihtiyaçları bulunmaktadır ve evlilik ilişkisi yoluyla bireylerin bu ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bunun yanında, bireylerin sevmeye, sevilme, beğenilme, acı ve tatlı yaşantıları paylaşma, birlikte olma gibi psikolojik ihtiyaçları bulunmaktadır ve bu gereksinimler de evlilik ilişkisi yoluyla giderilmektedir. Son olarak, evlilik ilişkisiyle birlikte bireyler cinsel istek ve beklentileri karşılamak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi biyolojik ihtiyaçlarını da doyururlar (Özgüven, 2014, ss. 19-20).

Sağlıklı bir evlilikte eşler arasında sağlıklı iletişim ve etkileşim söz konusudur. Eşler sözlü ve sözsüz iletileri uygun şekilde alıp verirler. Kaygı ve stres yaratmayacak bir etkileşim biçimleri vardır ve pek çok konu hakkında fikir birliği içerisindeyler. Ayrıca sağlıklı bir evlilikte eşler birbirlerinin biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılarlar (Özgüven, 2014, s. 73, 113). Aksine, sağlıklı bir evlilikte eşlerin ihtiyaçları karşılanmaz ve genel mutluluk, genel sağlık, yaşam doyumu ve benlik saygısı düzeyleri düşüktür (Hawkins & Booth, 2005, s. 451). Ayrıca, evlilik stresinin yüksek olması hem fiziksel hem de ruhsal sağlık problemlerini beraberinde getirmektedir (Burman & Margolin, 1992, s. 39).

Evlilikte eşlerin farklı kültür ve sosyal çevreden gelmeleri, farklı anlayış, görüş, düşünce, değer ve farklı kişilik özelliklerine sahip olmaları nedeniyle sorun yaşamaları

olağandır. Evlilik ilişkilerinde yaşanan sorunlardan bazıları iletişim ve etkileşim kopukluğu ya da eksikliği, cinsel problemler, sağlık problemleri, ekonomik sorunlar, ilişkideki tutarsızlıklar, eşler arasındaki güvensizlik, kültürel sorunlar, yakın akrabalarla yaşanan problemler şeklinde sıralanabilir (Özgüven, 2014, ss. 81-94).

Evlilik ile yakından ilişkili kavramlardan birisi evlilik doyumdur. Evlilik doyumu evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan ve bireylerin genel doyum düzeyleri ile ilişkili olan önemli unsurlardan biridir. Tezer (1996), evlilik doyumunu “bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı” olarak tanımlamaktadır (s. 1). Heyman vd. (1994) evlilik doyumunu ilişki kalitesi ve eşler arasındaki uyumun ilişkide bir arada var olması şeklinde açıklamaktadır (s. 432). Rho (1989) ise evlilik doyumunu, bireyin evliliğine ilişkin hissettiği mutluluk ve tatmine ilişkin sübjektif yorumu olarak tanımlamaktadır (Akt., Khan & Aftab, 2013, s. 99). Kısacası, evlilik doyumu, bireyin evliliğine ilişkin genel değerlendirilmesi olarak açıklanabilir.

Yapılan araştırmalar, doyum seviyesi yüksek evliliklerde çiftlerin güçlü ve kaliteli bir ilişki içerisinde olduklarını göstermektedir. Yüksek doyuma sahip çiftlerin fiziksel ve ruhsal yönlerden sağlıklı oldukları, stres seviyelerinin düşük olduğu, olumsuz yaşam koşullarına karşı dayanıklılıklarının ve yaşam doyumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Bradbury, Fincham, & Beach, 2000, s. 964). Ayrıca, doyumlu evliliklerde çiftlerin yakın arkadaş oldukları ve birbirlerine zaman ayırdıkları ortaya konmuştur. Bu çiftlerin ortak paylaşımlarda bulundukları ve tartışmalarında daha ılımlı tavır sergiledikleri tespit edilmiş ve birbirlerine olan tutku ve dostluklarını sürekli ifade ettikleri görülmüştür. Araştırmalar, ayrıca evlilik doyumları yüksek bireylerin sağlıklı iletişim becerilerine sahip olduklarını ortaya koymuştur (Russell Chapin, Chapin, & Sattler, 2001, 261).

Evlilik ilişkisinde çiftler arasındaki iletişim, etkileşim, paylaşma ve sosyal ilişkilerin bozulması evlilik doyumunun azalmasına neden olmaktadır. Evlilik doyumunu azaltan bir diğer faktör bireylerin psikolojik ve biyolojik ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanmamasıdır. Bu durum çiftlerin evlilik doyumlarını düşürmektedir (Özgüven, 2014, ss. 82-94). Evlilik doyumları düşen çiftlerin birbirlerine karşı olumsuz hislerinin artmasıyla hipofiz ve adrenal hormonlarında artış

meydana geldiği görülmektedir (Bradbury vd., 2000, s. 964). Ayrıca, araştırmalar evlilik doyumlari düşük bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarının risk altında olduğunu ve aynı riski çocuklarının da taşıdığını ortaya koymaktadır (Kirby, 2005). Görüldüğü üzere, evlilik doyumu yalnızca çiftleri ve ilişkilerini değil aynı zamanda çocuklarını ve çocuklarının gelişimlerini de etkilemektedir.

Alanyazında evlilik doyumu ile ilişkili olduğu düşünölen etmenlerden sıkça söz edilmektedir (Rosen Grandon, Myers, & Hattie, 2004, s. 58). Evlilik doyumu ile ilişkili olduğu düşünölen bazı etmenler eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim durumu şeklinde sıralanabilir (Çağ & Yıldırım, 2013, s. 13). Bunun yanı sıra, eşlerin kişisel ve sosyal kaynaklarının, yaşam doyumlarının ve evlilik ilişkisinden sağladıkları ödöllerin de evlilik doyumu ile ilişkili olduğu söylenebilir (Lewis & Spainer, 1979, s. 268). Evlilik doyumunu yordayan etmenler de araştırmacıların ele aldığı konulardan olmuştur. (Bradbury, Fincham, & Beach, 2000, s. 964; Tezer, 1994, s. 209).

Evlilik doyumu ile ilişkili olduğu düşünölen ve bu araştırmada ele alınacak olan değişkenlerden birisi çatışma çözüm stilleridir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik doyumu ile çatışma çözüm stillerini bir arada ele alan araştırmalara rastlanmaktadır. Kurdek (1995) çiftlerin çatışmaya katılım, çatışmadan çekilme ve uyma olmak üzere kullandıkları üç çatışma çözüm stili ile iki yıllık süre boyunca evlilik doyumu düzeyindeki değişimi incelemiştir. Araştırma sonucunda çiftlerin evlilik doyum düzeylerinin çatışma çözüm stillerine göre değiştini ortaya koymuştur (s. 153). Bir başka araştırmada, Greeff ve Bruyne (2000) evli bireylerin evlilik doyum düzeyinin kullandıkları çatışma yönetim biçimine göre farklılaştini bulmuştur (s. 321). Girma (2016) tarafından yapılan araştırmada ise, evlilik çatışması çözümünün evlilik doyumu ve evlilik kalitesi üzerindeki rolü ortaya konmuştur (s. 48-106). Buna ek olarak, alanyazında çatışma çözüm stilleri ile evlilik uyumu ilişkisini inceleyen araştırmalar da yer almaktadır (Hacı, 2011; Karakoyun, 2012; Özen, 2006; Soylu & Kağnıcı, 2015; Şengöl Öner, 2013).

Evlilik doyumu ile ilişkili olduğu düşünölen ve bu araştırmada ele alınacak bir diğer değişken ise aile işlevselliğidir. Evli bireylerle yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik doyumu ile aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu görölmüştür. Deniz ve Göller (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, engelli

çocuğu olan ebeveynlerin aile işlevselliği ile evlilik doyumlarının ilişkisi incelenmiş ve sonuç olarak bu iki değişken arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (s. 53).

Görüldüğü üzere, birey ve toplum için oldukça önemli olan aile kurumu ve evlilik ile ilgili çalışmalar uzun zamandır araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Dolayısıyla, evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan ve bireylerin genel doyum düzeyleri ile ilişkili olan “evlilik doyumu” kavramının araştırılması önem arz etmektedir. Araştırmanın kuramsal temelini devamında evlilik doyumu ile ilişkili olabileceği düşünülen “aile işlevselliği” ve “çatışma çözüm stilleri” sırasıyla ele alınmıştır.

4.2. Aile İşlevselliği

Aile toplumsal yaşamın en küçük temel birimidir. Toplum ve birey arasındaki bağı koruyan aile kavramının tanımlamaları kültürden kültüre çeşitlilik gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra, aile tanımlarının zaman içerisinde değişebileceği görülmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlüğü’nde (2017) aile, “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” olarak tanımlanmaktadır. Ünal (1987) aileyi aynı hanede yaşayan, aralarında biyolojik veya yasal bir ilişki olan, üyelerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderildiği sosyal birim olarak tanımlamaktadır (s. 51). Gladding (2017) ise aileyi aralarında biyolojik veya psikolojik bağ bulunan üyelerin oluşturduğu birliktelik olarak tanımlamaktadır ve aile üyeleri arasında tarihsel, duygusal ve ekonomik bir beraberliğin bulunduğu dikkat çekmektedir (s. 5). Başka bir ifadeyle, aile bireyin ve toplumun sevmeye, sevilme, ait olma, paylaşma, korunma, barınma, güven, statü edinme, üreme, çocukların bakımı ve eğitimi, kültürün aktarımı gibi birçok ihtiyacına cevap veren bir kurumdur.

Özgüven (2014) aileyi, biyolojik, psikolojik ve sosyal ilişkiler içerisinde olan ve birbirleri ile duygusal olarak etkileşen bir grup olarak tanımlamaktadır. Buna göre, her bir aile üyesi diğer aile üyeleriyle ilişki içerisinde ve birbirine bağlı bir sistemleri vardır (s. 25). Bell (1975) ise aile kavramının dört farklı alanda ele alındığını öne sürmektedir. Psikiyatri aileyi, üyelerinin düşünceleri ve duyguları aracılığıyla tanımlamaktadır. Sosyoloji ise aileyi özel olarak değil geniş yönüyle bir kurum olarak

ele almaktadır. Sosyal psikoloji, aileyi grup davranışları açısından inceler. Yasalarda ise, aile açık ve kapalı yasalarla yönetilir (s. 172).

Aile kurumunun belirli nitelikleri vardır. Bunlardan birisi evrensel olmasıdır. Aile, tüm toplumlarda en yaygın ve evrensel sosyal yaşam örgütü olarak bilinmektedir. Ayrıca, aile sevgi temeline dayanan arkadaşlık, güven, ilgi, bağlanma gibi birçok duyguya dayanmaktadır. Bunun yanı sıra, ailenin küçük yaştan itibaren bireylerin kişiliği, sosyalleşmesi ve eğitimi gibi alanları şekillendirdiği bilinmektedir. Aile hayatı, işlerin paylaşımı temeline dayanmaktadır. Aile üyelerinin yerine getirmesi gereken belli başlı sorumlulukları vardır. Ancak, tüm bu niteliklerin yanında her ailenin kendine özgü nitelikler taşıdığı ve her birinin diğerinden farklı özelliklere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir (Özgüven, 2014, ss. 26-27).

Türkiye'deki aile tipleri incelendiğinde üç farklı aile türü dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, geniş ailedir. Geleneksel bir aile tipi olan geniş aile, birkaç kuşağın birlikte yaşadığı aile türüdür. Aile üyeleri cinsiyet, yaş, aile içerisindeki statü ve erkeğin soy çizgisine göre düzenlenmiş bir hiyerarşik düzene göre işbirliği ve bütünlük içinde yaşarlar. Aile türlerinden ikincisi ise, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailedir. Çekirdek aile türü, toplumsal değişim sonucu ortaya çıkmıştır. Son olarak, geçiş ailesi ise, deneyimleri, alışkanlıkları ve değer yargıları ile geleneksel, yeni yapıya sağlamaya çalıştığı uyumla modern bir ailedir (Özgüven, 2014, ss. 28-29). Farklı kültürlerdeki aile türleri incelendiğinde ise çekirdek aile, tek ebeveynli aile, tekrar evlilikle oluşan aile, çift kariyerli aile, çocuksuz aile, gey/lezbien aile, yaşlı aile, çok kuşaklı aile, aile reisinin büyük anne/babalar olduğu aile, asker aileleri gibi çok çeşitli aile türleri ile karşılaşmaktadır (Gladding, 2017, s. 5).

Yakın zamanda yapılan araştırmalar aile araştırmalarında aile türlerinin kullanımının sınırlılıklarını ortaya koymuştur. Örneğin, çekirdek aile analiz birimi olarak belirlendiğinde, diğer aile üyeleri ile ilişki ve etkileşimler, sosyalleşme süreçleri, sosyo-kültürel özellikler gibi değişkenler göz ardı edilmektedir (Dilworth Anderson, Burton, & Johnson, 1993, s. 640). Ancak, aile yaşam döngüsü ele alındığında, ailenin yapısı, kültürel özellikler, tarihsel değişimler, yaşamın evrelerine bağlı olarak aile üyelerinin görevlerindeki değişimler ve gelecekteki evrelerin tahmini gibi birçok faktör sürece dahil edilmiş olacaktır. Böylece, aile yaşam döngüsü ile

bireylerin ve aile üyelerinin gelecekteki gelişimleri konusundaki riskler öngörülebilmektedir (McGoldrick & Shibusawa, 2017, s. 385). Aile yaşam döngüsünde aile süreçleri, genç yetişkinlik, ailelerin evlilikle birleşmesi, küçük çocuklu aileler, ergen çocuklu aileler, çocukları hayata atılan aileler ve geç yaşam dönemlerinde aileler olmak üzere belirli aşamalarda ele alınmaktadır (Gladding, 2017, s. 11-19). İşlev bozukluğu olan aileler bu aşamaları geçerken sorun yaşayabilirler. Karşılaşılan sorunlarla baş edebilmek için aile içi iletişim, problem çözme, çatışma çözme ve karar verme gibi becerilere sahip olmak önemlidir (McGoldrick & Shibusawa, 2017, ss. 394-403).

Aile türleri toplumdan topluma farklılık göstermekte, hatta aynı toplumda birden çok aile türü bulunabilmektedir. Ancak belirli işlevler tüm aile türlerinde geçerlidir. Araştırmacılar aile işlevlerini incelemiş ve çeşitli şekillerde ele almışlardır. Murdock (1949) aile işlevlerini ekonomik işlevler, cinsel işlevler, çocukların bakımı işlevi ve sosyalleşme işlevi olarak dört grupta ele almıştır (s. 27). Ackerman (1958) ise aile işlevlerini biyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik işlevler olmak üzere kapsamlı bir biçimde gruplandırmıştır (s. 16). Ogburn (1963) aile işlevlerini biraz daha genişleterek ekonomik gereksinimleri gidermek, statü sahibi olmak, çocukların eğitimlerine yön vermek, dini konuda eğitim vermek, serbest zaman aktivitesi planlamak, aile üyelerine bakmak ve korumak, karşılıklı sevgi ve saygı ortamı yaratmak olarak ortaya koymuştur (s. 467). Epstein, Bishop ve Levin (1978) ise, aile işlevlerini “problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler” olarak ele almıştır (s. 19).

Bu araştırmanın temelinde McMaster Aile İşlevleri Modeli vardır. Model sistem yaklaşımına dayanmaktadır ve tüm aile bireylerinin karşılıklı etkileşim içerisinde olduğunu ve aile üyelerinin aileden ayrı olarak ele alınamayacağını öne sürer. Bu yaklaşıma göre, aile işlevlerinin tam olarak anlaşılabilmesi için her bir aile üyesini bireysel olarak anlamak gerekmektedir. Bunun yanında, aile yapısı aile üyelerinin davranışlarını belirlemede önemli etkiye sahiptir (Miller, Ryan, Keitner, Bishop, & Epstein, 2000, s. 169).

McMaster Aile İşlevleri Modeline göre ailenin yapısal, örgütsel ve işlemsel örüntüleri ile ilişki içerisinde olan altı boyut bulunmaktadır: “Problem çözme, iletişim,

roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü". Bir de bu altı işlevin tamamını kapsayan genel işlevler bulunmaktadır. Model aile davranışlarını kavramsallaştırmak için tek bir boyuta odaklanmaz. Aile kadar karışık bir kurumun tek bir boyutla değerlendirilemeyeceği üzerinde durmaktadır. McMaster Aile İşlevleri Modelinin alt boyutlarına ilişkin detaylı bilgi aşağıda sunulmuştur (Miller vd., 2000, s. 170-173):

Problem çözme. Bu boyut ailenin işlevlerini koruyarak problem çözebilme yeteneği olarak tanımlanır. Aile probleminin aile üyeleri tarafından çözülemeyeceğinin düşünülmesi aile işlevlerini ve bütünlüğünü tehlikeye sokabilmektedir. Ancak bazı aileler, aile işlev ve bütünlüğünü tehlikeye sokmayan çözülemeyen problemlerle yaşamaya devam ederler. Ailede yaşanan problemler aracı ve duygusal problemler olmak üzere iki türde ele alınabilir. Aracı problemler daha çok nerede yaşanacağı veya paranın nasıl idare edileceği gibi günlük yaşam olaylarına yönelik mekanik problemlerdir. Duygusal problemler ise, hisler ve duygusal deneyimler ile ilişkilidir. Aracı problemlerin çözümünde güçlük yaşayan aileler duygusal problemlerin çözümünde genelde başarısız olurlar.

İletişim. İletişim, aile içerisindeki karşılıklı bilgi alışverişi olarak tanımlanır. Sözsüz iletişim oldukça önemli olmasına rağmen yöntemsel zorluklar ve yanlış müdahale göz önünde bulundurularak McMaster Aile İşlevleri Modelinde araştırma dışı bırakılmıştır. Bunun yerine aile iletişiminin sözel boyutu ele alınmıştır. İletişim, aracı ve duygusal iletişim olmak üzere iki türde gruplandırılabilir. Problem çözmede olduğu gibi, bazı aileler duygusal iletişimde güçlük yaşarken aracı iletişimde başarılı olabilmektedirler. Buna ek olarak, iletişim "açık-doğrudan, açık-dolaylı, maskeli-doğrudan ve maskeli-dolaylı" olmak üzere dört şekilde ifade edilmektedir. Sağlıklı bir iletişimin açık-doğrudan kurulan iletişim olduğu ortaya konmuştur.

Roller. Aile rolleri, bireylerin aile işlevlerini yerine getirirken kullandıkları tekrar eden davranış örüntüleridir. Rutin aile görevleri olarak da adlandırılan roller, işlerin nasıl paylaşıp yürütüldüğünü belirlemektedir. Roller, aracı ve duygusal roller olmak üzere iki türde ele alınmaktadır. Aracı roller, günlük işlerin yürütülmesini sağlarken, duygusal roller sosyal destek, cinsel doyum gibi daha duygu yüklü rolleri içermektedir. Aile bireylerinin rolleri incelendiğinde eve maddi destek sağlama, evi

idare etme, anne-babalık etme gibi roller olduğu görülmektedir. Bu rollerin aile üyeleri tarafından benimsenmesi ve rollerin gerektirdiği sorumlulukların yerine getirilmesi aile işlevlerine olumlu katkı sağlamaktadır. Aile içinde rollerin paylaşımı konusunda etkili olan faktörlerden birisi de kültürdür. Kültüre duyarlı, bireyler tarafından kabul edilen ve işlevsel olan rol paylaşımı en sağlıklı rol dağılımı olarak değerlendirilmektedir.

Duygusal tepki verebilme. Duygusal tepki verebilme, uyarılara, uygun sayı ve nitelikte duygusal cevap verebilme yeteneği olarak tanımlanır. Duygusal tepkiler, içtenlik, sosyal destek, sevgi, şefkat ve mutluluğun yanında hayal kırıklığı, üzüntü, kızgınlık ve korkuyu da kapsamaktadır. İşlevsel bir ailede, bireyler sözel veya davranışsal tepkilerinin nitelik ve sayısı konusunda uyarana uygun cevaplar vermektedir. İşlevsel olmayan bir aile ise, duygusal tepkilerinde sayı ve nitelik yönünden bozulmalar yaşayabileceğinden duygu ifadelerinin çok kısıtlanması ya da tepki bombardımanı gibi durumlarla karşılaşılabilir.

Gereken ilgiyi gösterme. Aile üyelerinin birbirlerinin ilgi ve aktivitelerine katılma ve ilgi gösterme derecesi duygusal katılım olarak tanımlanır. Modelde, aile üyelerinin ne kadar ve ne şekilde birbirlerine ilgi gösterip yatırım yaptıklarına odaklanılır. Duygusal katılımda dikkate alınan husus, aile üyelerinin birlikte bir şeyler yapması değil, üyelerden birisi bir şeyler yaparken diğerlerinin o şeye katılıp katılmama derecesidir. Duygusal katılımın düzeyleri ele alındığında, katılımın olmaması, zorunlu katılım, narsistik katılım, empatik katılım, aşırı katılım, sembiyotik katılım gibi çeşitli düzeyleri olduğu görülmektedir. Araştırmalara göre, işlevlerini yerine getiren bir aileden empatik katılımda bulunması beklenmektedir.

Davranış kontrolü. Davranış kontrolü, aile üyelerinin üç farklı durumda benimsediği davranışı ele alma biçimidir. Birincisi, fiziksel olarak tehlikeli durumlardır. Bu gibi durumlarda aile üyeleri birbirlerinin davranışlarını izler ve kontrol ederler. İkincisi, yeme, içme, uyuma gibi ihtiyaçların ifadesi ve karşılanmasını içeren durumlardır. Üçüncüsü ise, aile üyeleri ve aile dışındaki bireylerle kurulan kişilerarası sosyal davranışları içeren durumlardır. Önemli olan her üç durumda da aile üyelerinin davranışlarıdır. Aile standartları ve kuralların uygunluğu değerlendirilirken aile üyelerinin yaşı ve statüsü göz önünde bulundurulmalıdır; çünkü her aile kendi

kabul edilebilir standardını geliştirmektedir. Bu standartlar da davranış kontrolünün derecesini belirlemektedir.

Genel işlevler. Genel işlevler, “problem çöztme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü” alt boyutlarının tamamını kapsayan aile işlevleri olarak tanımlanır. McMaster Aile Işlevleri Modeli Ölçeğinde Genel Işlevler alt boyut olarak ele alınmaktadır ve aile üyelerinin diğerk alt ölçeklerdeki işlevlerin tamamını değerklendirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Ailede tüm işlevler birbirine bağıdır ve bütün halinde ele alınmalıdır. Bir işlevdeki yetersizlik ya da eksiklik diğerk işlevleri de etkileyebilir. Örneğink, iletişim ve etkileşim eksikliği olan bir ailede diğerk işlevlerin de tam anlamıyla sağılıklı olması beklenemez. Bir başka deyişle, bir işlevde meydana gelen bozulma ya da işlevlerden herhangi birinin yetersizliği diğerk işlevleri de etkileyecektir (Bulut, 1993, s. 1).

Alanyazın incelendiğinde, işlevselliğink sağılıklılık olarak ele alındığı görölmektedir. Ailenin sağılıklı ya da sağılıksız olması üzerinde etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır. Özgüven (2014) bunlardan bazılarını aylık gelir, toplum tarafından aileye sunulan imkan ve hizmetler, aile bireylerinin kişilik özellikleri, aile içi iletişimin kalitesi şeklinde sıralamaktadır (s. 71).

Aile zaman içerisinde birtakım değerişimlerden geğer. İlişkilerdeki değerişimler, çocukların ergenlik dönemi ya da dışarıdan gelen tüm değerişimler bu geğer dönemlerine örnek olarak verilebilir. Bu tür değerişimler ailede bazı sorunlar yaşanmasına neden olabilir. Sağılıklı bir aile, sorun yaşandığında ve bir kriz durumu oluştuğunda sorunu hemen aşmak ister (Özgüven, 2014, s. 2). Aile üyeleri birbirlerini değıl sorunu merkeze alan tutumla bir araya gelerek sorunu uzlaşmacı bir yolla çözmeye odaklanırlar (Epstein, Baldwin, & Bishop, 1983, s. 171). Herhangi bir çatışma söz konusu olduğunda aile üyeleri en uygun çöztüm yolunu bulabilmek için işbirliği yaparlar (Ackerman, 1965, s. 163).

Sağılıklı bir ailede, aile üyelerinin yiyecek, giyecek, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçları karşılanır. Aile üyeleri, içinde bulundukları toplumun değerk yargılarını kabul eder ve benimserler. Sağılıklı bir ailede, aile üyeleri duygularını karşı tarafa iletmekten çekinmez ve iletilen duygular diğerk aile üyeleri tarafından anlaşılır. Başka

bir deyişle, aile üyeleri empatik olarak duygularının anlaşıldığına inanır. Aile içerisinde her bireyin farklı kişilik özelliklerine sahip olması anlayışla karşılanır ve her aile üyesinin bireysel olarak değerli olduğu düşünülür (Özgüven, 2014, ss. 71-72).

Sağlıklı bir ailede, aile üyeleri birbirlerini olduğu gibi kabul eder ve birbirlerine saygı duyarlar. Aile üyeleri arasında bir uyuma söz konusudur. Ortak amaç ve değerler doğrultusunda hareket ederler (Ackerman, 1965, s. 163). Aile üyeleri arasında duygusal bir bağ vardır; ancak bu bağın özgürlüklerini önlemesine izin vermezler. Aile üyeleri birbirlerinin davranışlarını izler ve aşırıya kaçmadan kontrol eder. Aralarında dolaysız ve açık bir iletişim bulunmaktadır. Ayrıca, aile üyeleri kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları doğru bir şekilde yerine getirirler ve ailenin üyesi olmaktan mutludurlar (Epstein vd., 1983, s. 171).

Çocuk ruh sağlığı açısından incelendiğinde ise, sağlıklı bir ailede yetişen çocukların psikolojik yönden daha sağlıklı olduğu söylenebilir. Sağlıklı ailede büyüyen çocuklar olumlu sosyal ilişkiler kurabilirler. Bu çocukların geleceğe yönelik olumlu beklentileri vardır. Bir sorunla karşılaştıklarında endişeye kapılmazlar, sorunu nasıl ele almaları gerektiğini bilirler. Bunalım ve şüphecilik gösterme oranları düşüktür (Yörükoğlu, 1978, s. 93). Buradan hareketle, sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için toplumun sağlıklı ailelere ihtiyacı olduğu söylenebilir.

Her toplumda sağlıklı aileler olduğu gibi sağlıksız, başka bir ifadeyle, işlevlerini yerine getirmeyen aileler de bulunmaktadır. Aile üyelerinden birinin nörotik talepleri, diğer üyelerin de onu idare etme sorumluluğu altına girmesi gibi sebeplerle ailede sağlıksızlık başlayabilir (Ackerman, 1965, s. 162). Sağlıksız bir ailede göze çarpan özelliklerden birisi aile üyeleri arasında iletişim ve etkileşim yetersizliğidir. Bireyler ya birbiriyle hiç iletişim kurmazlar ya da birbirleri tarafından gönderilen mesajları alıp verme konusunda eksiktirler. Ayrıca, aile üyeleri farklı ego ideallerine sahiptir ve birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı göstermezler. Birbirleriyle anlaşma konusunda da yetersiz olan sağlıksız aile bireyleri ilişkilerinden ve yaşamdan doyum sağlamazlar ve ilerleyen süreçte patolojik belirtiler gösterebilirler (Bulut, 1993, s. 12). Başka bir ifadeyle, sağlıksız ve doyumsuz bir aile ilişkisi bireyler için ruhsal problemleri beraberinde getirebilir.

Sağlıksız bir ailede yalnızca aile içi faktörler etkili değildir. Aynı zamanda aile dışı uyaranların da etkisi vardır. Örneğin, işsizlik, hastalık, ölüm gibi kriz durumları ailenin işlevlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu gibi kriz durumları sonrasında, aile üyelerinin rollerinde değişiklik olabilir. Kendilerine uygun olmayan rolleri üstlenmek durumunda kalan aile üyeleri uyum sorunu yaşayabilir ve aile sağlıksızlığa doğru gidebilir (Bulut, 1993, s. 12).

Aile, bireyin biyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik gereksinimlerini gideren ve bireyin kişiliğine yön veren bir kurumdur. Güçlü aileler güçlü toplumları oluşturur. Aile kurumunda meydana gelen ve aşılamayan sorunlar ise aileyi olduğu kadar toplumu da etkilemektedir. Aile kurumunun karşılaştığı ve özellik itibarıyla değişkenlik gösteren birtakım güçlükler vardır. Eşler arasındaki anlaşmazlık, aile üyeleri arasındaki duygu ve iletişim eksikliği, gelir seviyesinin düşüklüğü, işsizlik, kaza, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar, eşlerden birinin aileyi terk etmesi, yaşanan evin fiziki koşullarının uygun olmaması, çocuklara yeteri kadar ilgi gösterememe, çocukların suça yönelmesi, aile üyelerinin alkol veya uyuşturucu madde kullanımı, aile üyelerinin sosyal uyum sağlayamaması gibi durumlar aile kurumunun karşılaştığı güçlüklerdir (Bulut, 1993, s. 20). Bu gibi güçlükler, tek bir nedene bağlı olarak meydana gelmemektedir. Genellikle birkaç neden bir araya gelmektedir. Bunun yanında, karşılaşılan güçlükler aile üyelerinden yalnızca birini değil, tamamını etkilemektedir. Dolayısıyla, güçlüklerle karşılaşan aileye sunulacak olan hizmetin kalitesi ve niteliği oldukça önemlidir.

4.3. Çatışma Çözüm Stilleri

Ailede en yoğun ve en yakın ilişkiler karı koca arasında yaşanmaktadır. Eşler aile ortamına bütün geçmiş yaşantıları, deneyimleri, alışkanlıkları, kişilik özellikleriyle girerler. Farklı özgeçmişlere ve davranış örüntülerine sahip iki birey aile ortamına girdiklerinde birbirlerine uyum sağlamak durumunda kalırlar. Aile olmanın gerekleri arasında yer alan sevmek ve saygı göstermenin yanında, karı kocanın birbirlerinin değerlerine ve görüşlerine saygı duymaları gerekmektedir. Birbirlerinin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları, birbirlerinin bireyselliğini kabul etmeleri ve uzlaşmacı bir yol izlemeleri evlilik uyumu açısından oldukça önemlidir. Ancak, eşlerin bazen baş edemedikleri sorunlar veya anlaşmazlık yaşadıkları konular olabilir (Özgüven, 2014,

ss. 1-2). Birbiriyle bir şekilde bağı olan bireylerin aralarında bir şeyin uygun olmadığını veya denk düşmediğini algılamalarıyla ortaya çıkan etkileşim çatışma olarak adlandırılır (Folger, Poole, & Stutman, 2013, s. 4). Evlilik çatışması ise eşlerden birinin isteklerinin gerçekleşmesinin önlendiğini fark etmesiyle meydana gelen eşler arası süreç olarak tanımlanabilir (Thomas, 1976, s. 889).

Eşler arası ilişkilerde yaşanan çatışmaların nedenleri konusunda yapılan araştırmalar birtakım faktörlerin çatışmalara sebep olduğunu ortaya koymuştur. İletişim eksikliği, doyurulmamış ya da giderilmemiş ihtiyaçlar, maddi konulardaki anlaşmazlık, eşlerin kök ailelerine ilişkin problemler, çocuklara ilişkin problemler, şüphecilik, ayrımcılık, sadakatsizlik, saldırganlık, siyasi görüş ve inanç farklılıkları, rol kargaşası gibi faktörler evlilik çatışmasına neden olabilmektedir (Özgüven, 2014, s. 119).

Eşler arasındaki çatışma nedenlerinden bir diğeri rol yüklemeleridir. Başka bir ifade ile, eşe yüklenilen roller ile gerçek roller arasındaki farklılıklar evlilikte sorunlara neden olabilir. Ayrıca, güç mücadelesi de evlilikte çatışmalara neden olmaktadır. Güç mücadelesi, evlilikte kuralların kim tarafından konulacağı ve eşlerin hangi kurallara uyacağı gibi konularda yaşanan çatışmaları içermektedir. Bir diğ çatışma alanı ise, eşler arasındaki cinsel sorunlardır. Sevme, sevilme, bağlılık, dokunma, konuşma gibi pek çok duygu ve gereksinimin karşılanmaması eşlerin çatışmalarına neden olabilir (Ateş, 2010, s. 116-123).

Evlilik ilişkilerinde çatışma doğal bir durumdur. Hatta bazı zamanlarda evlilik çatışmaları yararlı bile olabilmektedir. Bu nedenle evlilik ilişkilerinde odaklanılması gereken çatışmaların ortaya çıkması değildir. Asıl önemli olan eşlerin çatışmaları ele alma yöntemleri, başka bir ifadeyle, çatışmalarla baş etme stratejileridir. Çatışmaların üstesinden gelebilmek için bazı eşler bağırma, şiddet uygulamayı, bazıları sakinliğini korumayı ve konuşmayı, bazıları küsmeyi, bazıları konu değiştirmeyi, bazıları ise aldırmmayı, hiçbir şey olmamış gibi davranmayı tercih edebilir. Araştırmacılara göre, çatışma durumlarında önemli olan eşlerin sağlıklı ve ilişkiyi güçlendirecek seçenekler üretmesi ve uzlaşarak bir çözüme gitmeleridir (Ergin, 2010, s. 188).

Evlilikte eşler arasındaki çatışmaların ele alınış biçiminde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Örneğin, eşlerin karşılıklı iyi niyetleri, karşı tarafın isteklerini doyurma arzusu veya kendi isteklerini kabul ettirme arzusu gibi pek çok etmen çatışmaların ele alınış biçimini etkilemektedir. Bu da, bir çözüm yolu bulma veya uzlaşma ya da gerginliklerin devam etmesi gibi sonuçlara yol açmaktadır.

Araştırmacılar çatışma çözüm stillerini farklı şekillerde ele almışlardır. Thomas (1976) kişinin kendi istek ve ilgilerini tatmin etme girişimi anlamına gelen “girişkenlik” ve diğerlerinin istek ve ilgilerini tatmin etme girişimi anlamına gelen “işbirlikçilik” olmak üzere iki boyut saptamış ve bu boyutlara göre beş çatışma yönetim stili ortaya koymuştur. Bunlar; rekabet, işbirliği, uzlaşma, kaçınma ve uyma şeklindedir (ss. 889-935):

Rekabet. Rekabet çatışma yönetim stilini benimseyen bireyler girişkendir ancak işbirlikçi değildirler. Eşlerine kendi isteklerini zorla kabul ettirmeye çalışırlar.

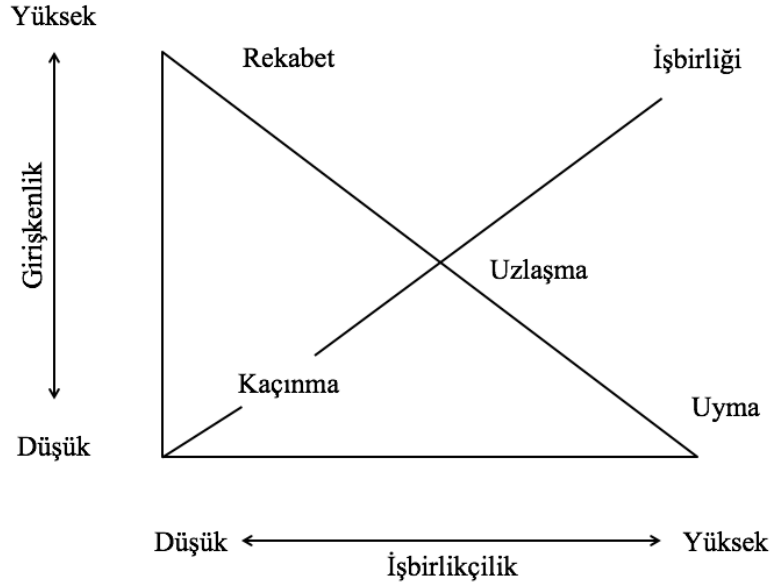
İşbirliği. İşbirliği çatışma yönetim stilini kullananlar hem girişken hem işbirlikçidir. Çözüm bulmak için anlaşmazlıklarla yüzleşir ve sorunları çözmeye çalışırlar.

Uzlaşma. Uzlaşma çatışma yönetim stilini benimsemiş bireyler hem girişken hem de işbirlikçidirler. Eşlerinin isteklerinin bir kısmını karşılamak için kendi isteklerinden vazgeçer ve iki istek ortasında bir yol bulmaya çalışırlar.

Kaçınma. Kaçınma çatışma yönetim stilini kullananlar ne girişken ne de işbirlikçidirler. Bir çatışma durumunda geri çekilirler.

Uyma. Uyum sağlama çatışma yönetim stilini kullananlar ise, girişken değildir ancak işbirlikçidirler. Eşlerinin taleplerini kendi taleplerinin önünde tutarlar.

Şekil 4.1. Thomas'ın Çatışma Yönetim Stilleri Modeli

Kaynak: "Support a Two-Dimensional Model of Conflict Behavior", K. W. Thomas ve T. L. Ruble, 1977, *Organizational Behavior and Human Performance*, 16, s. 145 makalesinden alınmıştır.

Thomas'ın çatışma yönetim stilleri modeli Şekil 1.1'de sunulmuştur. Thomas (1976) çatışmayı, çatışma konusunun tanımlanması ve uygun çatışma davranışının seçilmesi olmak üzere iki bilişsel etkinliğe dayalı olarak açıklamakta, çatışmanın etkin bir biçimde ele alınmaması durumunda bir dönütün olacağını öne sürmektedir. Thomas'a (1976) göre, ikili çatışma bir süreçtir ve aşamaları vardır: kişinin engellendiğini algılaması, çatışma konusunun tanımlanması, rekabet, işbirliği, uzlaşma, kaçınma ve uyma davranışlarından birini gösterme, bu davranışa karşılık karşı tarafın gösterdiği davranışla birlikte oluşan etkileşim ve sonuç. Sonuç aşamasına kadar olan süreç çatışmanın etkin bir biçimde ele alınmasında rol oynayan dinamikleri içermektedir (ss. 889-935).

Thomas (1976) ayrıca çatışma yönetim stilleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve işbirliği çatışma yönetim stilini kullanan bireylerin evlilik doyum düzeylerini yüksek bulmuştur. Evlilik doyum düzeyleri açısından işbirliği çatışma yönetim stilini uzlaşma çatışma yönetim stili izlemektedir. Ancak, kaçınma çatışma

yönetim stilini kullanan bireylerin evlilik doyum düzeyleri düşük bulunmuştur. Buradan hareketle, işbirliği ve uzlaşma çatışma yönetim stillerini kullanan evli bireylerin evliliklerinden sağladıkları genel doyum düzeyinin çatışmadan kaçınan bireylere göre yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (ss. 889-935).

Rahim ve Bonoma (1979) çatışma yönetim stillerini “kendine ilgi” (kendi ihtiyaçlarına önem verme) ve “diğerlerine ilgi” (karşı tarafın ihtiyaçlarına önem verme) olmak üzere iki temel boyut üzerinde ele almaktadır. Bu boyutların birleşimi sonucunda beş farklı çatışma yönetim stili ortaya koymuştur. Bunlar; bütünleştirme, uyma, hükmetme, kaçınma ve uzlaşma şeklindedir (s. 1323-1344):

Bütünleştirme. Bütünleştirme çatışma yönetim stilini kullanan bireyler kendilerine ve diğerlerine ilgisi yüksektir. Bilgi paylaşımında bulunma, gerçek sorunlarla yüzleşme ve farklı düşüncelere karşı anlayışlı olma konusunda hassastırlar.

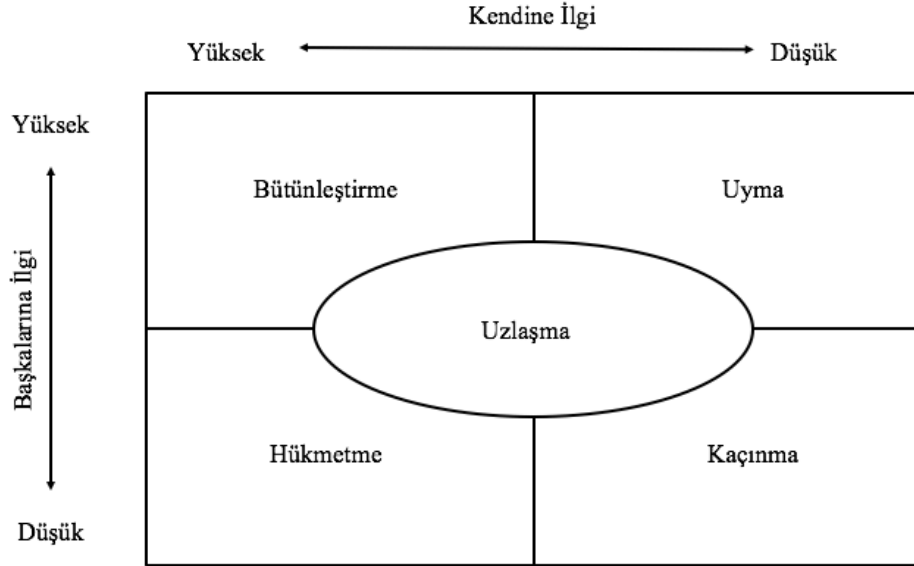
Uyma. Uyma çatışma yönetim stilini kullananların kendilerine ilgisi düşük ancak diğerlerine ilgisi yüksek olup yardımseverlik, uyumluluk ve karşı koymama temel özellikleridir.

Hükmetme. Hükmetme çatışma yönetim stilini kullananların kendilerine ilgisi yüksek ancak diğerlerine ilgisi düşüktür. Bu bireylerin davranışlarında rekabet, kontrol ve baskı söz konusudur. Kendi amaçlarını gerçekleştirmek için çaba gösterirler.

Kaçınma. Kaçınma çatışma yönetim stilini kullanan bireylerin hem kendilerine hem de diğerlerine ilgisi düşüktür. Bu bireyler geri çekilir, çatışmaya müdahale etmez ya da kısa vadeli çözümler üretirler.

Uzlaşma. Uzlaşma çatışma yönetim stilini kullanan bireyler ise, kendilerine ve diğerlerine yönelik orta düzeyde ilgiye sahip olmakla birlikte uyuşma ve paylaşma davranışlarında bulunurlar.

Şekil 4.2. Rahim ve Bonoma'nın Çatışma Yönetim Stilleri Modeli

Kaynak: "Managing Conflict in Organizations", A. Rahim, 1986, s. 24 kitabından alınmıştır.

Hojjat (2000), çiftlerin eşleri ile yaşadıkları çatışmaları ele alırken kullandıkları faaliyet ve değer boyutlarına bağlı dört farklı çatışma yönetim stilinden söz etmektedir. Bunlar; olumlu-aktif, olumlu-pasif, olumsuz-aktif, olumsuz-pasiftir (ss. 598-617):

Olumlu-aktif. Bu çatışma yönetim stilini kullanan bireyler sorunu ortaya koyar, kaynağını bulmaya çalışır. Adil bir sonuca ulaşmak ve sorunu kökten çözmek için her iki tarafın da fikir birliği sağlayabileceği bir çözüme ulaşmaya çalışırlar.

Olumlu-pasif. Bu çatışma yönetim stilini kullanan bireyler, adil bir sonuç elde etmek isterler ancak bunu pasif kalarak, eşe karşı olumsuz herhangi bir şey söylemeden duygusal davranıp sorunu bir kenara bırakarak yapmaya çalışırlar.

Olumsuz-pasif. Bu çatışma yönetim stiline sahip olan bireyler, iletişimden kaçınarak soğuk ve mesafeli davranırlar. Adil bir sonuç istemezler.

Olumsuz-aktif. Bu çatışma yönetim stilini kullananlar ise, eşlerine kendi görüşlerini zorla kabul ettirmeye çalışır ve eşlerini tehdit ederler. Bu bireyler adil olmayan sonuçlara ulaşmak için fiziksel şiddet bile uygulayabilirler.

Hojjat (2000) çatışma yönetim stilleri ile doyum arasındaki ilişkiyi incelemiş ve olumsuz-aktif stili kullanan kadınlar ile olumsuz-pasif stili kullanan erkeklerin doyum düzeylerini düşük bulmuştur (s. 611).

Driver, Tabares, Shapiro ve Gottman (2017) tarafından otuz yılı aşkın sürede 843 evli çiftle gerçekleştirilen yedi farklı boylamsal çalışmada mutlu ve istikrarlı evlilikler ile boşanmaya doğru giden mutsuz evliliklerin örüntüleri incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Laboratuvar çalışmalarının temeli evlilik çatışmalarına dayanmaktadır. Burada önemli olan çatışmaların varlığından ziyade çiftlerin çatışmaları nasıl ele aldıklarıdır. Çiftlerin mutlu ya da mutsuz olduklarını belirlemek amacıyla evlilik memnuniyet anketleri kullanılmıştır. Gözlemsel çalışmalar sonucunda mutlu ve mutsuz evliliklerde çiftlerin nasıl çatıştıkları belirlenmiş ve ortaya konmuştur (ss. 65-66). Mutlu evliliklerde çiftlerin çatışma örüntüleri, çatışmadan kaçınanlar, değişkenler ve onaylayanlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Mutlu olmayan çiftlerin çatışma örüntüleri ise düşmanlar ve duvar örmüşler olarak gruplanmıştır (Gottman, 2015, s. 114-138):

Kaçınanlar. Çatışmadan kaçınan çiftler için stres yaratan bir tartışma konusu bulmak oldukça zordur. Bu çiftler için farklılıklar çok da önemli değildir. Çiftlerden her ikisi de zamanla rahatsızlık veren farklılıkların düzeleceğine inanırlar. Bir tartışmada anlaşmazlık yaşamaktansa kalıcı problemlerin uzun süre çözümsüz kalmasını tercih ederler.

Değişkenler. Değişken çiftler, çatışmadan kaçınan çiftlerin aksine, kalıcı problemlerin uzun süre çözümsüz kalmasındansa anlaşmazlık yaşamayı tercih ederler. Anlaşmazlık yaşamayı sorun etmeden konuları derinlemesine tartışmaya devam ederler, fakat hiçbir zaman birbirlerine karşı saygısız ve aşağılayıcı davranmazlar.

Onaylayanlar. Onaylayan çiftlerin etkileşimleri daha çok rahatlık ve sakinlik ile betimlenir. Eşlerinin bakış açısını anlamaya ve desteklemeye özen gösterir, eşlerinin duygularına karşı anlayışlı olurlar. Etkileşimlerinde çok sayıda fikir birliği ve onaylama mevcuttur.

Düşmanlar. Düşman çiftlerin iletişimlerinde çok sayıda eleştiri, “sen sürekli” ya da “sen asla” ifadeleri, mızımızlanma, ve savunma vardır. Birbirlerinin bakış

açılarına yönelik herhangi bir anlayış göstermez ve destek vermezler. Bunun yerine, kendi konumlarını korumaya devam ederler ve birbirlerini küçümserler.

Duvar Örenler. Duvar örmüş çiftler son derece uyumsuzdur ve evlilikleri boşanmaya doğru gider. Duvar ören eş, hiçbir şekilde geribildirimde bulunmaz, hiç sesini çıkarmadan başka yöne ya da aşağıya bakar, taş duvar gibidir ve söylenenleri duysa bile hiç ilgilenmiyormuş gibi davranır.

Özen (2006) ise çatışma çözüm stillerini, “olumlu çatışma çözüm stili”, “olumsuz çatışma çözüm stili”, “boyun eğme stili” ve “geri çekilme stili” olmak üzere dört şekilde ele almıştır (ss. 48-53). Türk kültürüne duyarlı olarak ortaya konan bu dört çatışma çözüm stiliyle ilgili bilgiler şu şekildedir (Özen, Salman Engin, & Sakallı Uğurlu, 2016, s. 16):

Olumlu çatışma çözüm stili. Bu çatışma çözüm stili problemin asıl kaynağını bularak iki tarafın da kabul edeceği geçerli bir çözüm üretmeye yönelik davranışları kapsamaktadır. Olumlu çatışma çözüm stili kullanan bireyler sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak ve sorunun kaynağını bulmak isterler. Konuyla ilgili düşündüklerini açıklarlar ve eşlerinin ne düşündüğünü anlamaya çalışırlar. Tartışmayı ortak bir çözüm noktası bularak sonlandırmayı isterler.

Olumsuz çatışma çözüm stili. Bu çatışma çözüm stili ise ilişki için yıpratıcı olabileceği düşünülen davranışları içerir. Olumsuz çatışma çözüm stili kullanan bireyler seslerini yükselterek eşlerinin kendilerini dinlemesini sağlamaya çalışırlar. Bağırıp çağırmak, kırıncı sözler söylemek, karşı tarafın zayıflıklarını yüzüne vurmak, kızgınlığı fiziksel olarak ifade etmek olumsuz çatışma çözüm stili kullanan bireylerin belirgin davranışları olarak gösterilebilir.

Boyun eğme stili. Bu stil, problemin daha fazla büyümemesi için taviz verme, karşı tarafın isteklerini kabul etme ve yerine getirme gibi eylemlerden oluşmaktadır. Boyun eğme stili kullanan bireyler çatışmanın büyümemesi için karşı tarafın istediklerini yapar, genellikle durumu alttan alır ve pek çok şeyi içlerine atarlar.

Geri çekilme stili. Bu stil ise çatışmadan kaçarak ya da susmayı tercih ederek çatışma ile baş etmeyi içeren pasif eylemleri kapsamaktadır. Geri çekilme stili kullanan bireyler susar, konuşmayı erteler veya ortamdan uzaklaşırlar.

Özen (2006) çiftlerin çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını incelemiş ve çatışmalarında olumlu stiller kullanan bireylerin evliliklerinin daha uyumlu olduğunu ortaya koymuştur (ss. 42-68).

Görüldüğü üzere, evlilik ilişkilerindeki çatışmalara yönelik farklı araştırmacıların tanımladığı farklı çatışma yönetim stilleri söz konusudur. Evlilik doyumu ve kalitesi için önemli olan faktörlerden biri çiftlerin çatışmaları ele alış biçimleridir. Gottman ve Krokoff (1989) evlilikteki etkileşim biçimlerinin ilişki doyumu üzerinde etkili olduğunu öne sürmektedir (s. 51). Benzer şekilde, Greef ve Bruyne (2000), çatışma yönetim stilleri ile evlilik doyumu arasında ilişki olduğunu belirtmektedir (s. 322). Araştırmalar pek çok çiftin çatışma çözümü konusunda destek alarak ve gerekli çaba göstererek evliliklerini ve aile yaşamlarını doyumlu bir noktaya taşıyabildiklerini göstermektedir. Bu noktada, çiftlerin çatışma yönetim becerileri kazanmalarının evlilik ve aile yaşamından alınan tatmin açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilgili alanyazında evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. İlgili çalışmalar kronolojik sıra takip edilerek sunulmuştur.

5.1. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Farklı ülkelerde yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde pek çok araştırma dikkat çekmektedir. Litzinger ve Gordon (2005) çiftler arası iletişim, cinsel doyum ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 387 evli çift katılmıştır. Regresyon analizi sonucunda, iletişim ve cinsel doyumun, evlilik doyumunun yordayıcıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İletişim ve cinsel doyum arasında ilişki bulunmasına rağmen çiftlerin yapıcı bir iletişim kurması halinde cinsel doyumun evlilik doyumuna katkıda bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca, çiftler arasında olumlu bir iletişim olmamasına rağmen cinsel doyumları yüksek ise cinsel doyumları düşük olan çiftlere oranla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bir başka deyişle, cinsel doyumun zayıf iletişimin evlilik doyumuna üzerindeki olumsuz etkisini telafi ettiği görülmektedir (s. 409).

Jose ve Alfons (2007) yaş, eğitim, çocuk sayısı, çalışma durumu ve evlilik süresinin evlilik doyumuна etkisini incelemiştir. Araştırmaya Belçika'nın Flanders bölgesinden yaşayan 787 evli birey katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Maudsley Evlilik Anketi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ilk defa evlenen bireylerin evlilik doyumu düzeyi ile yeniden evlenen bireylerin evlilik doyumu düzeyi arasında anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur. Ayrıca, kadınların evlilik doyumu ile erkeklerin evlilik doyumu arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bunun yanında, evlilik doyumu evlilik süresine göre farklı olduğu belirlenmiştir. Evliliğin ilk yıllarında çiftlerin evlilik doyumlarının yüksek olduğu, ilerleyen yıllarda doyum seviyesinin azaldığı ve sonra tekrar yükselişe geçtiği bulunmuştur. Bir başka analiz sonucunda ise, yaş, çalışma durumu ve çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre, genç yaş grubundaki evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri orta yaş grubundaki evli bireylere göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Ayrıca, çalışan kadınların evlilik doyumlarının çalışmayan kadınların evlilik doyumlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu ortaya konmuştur. Son olarak, hiç çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik doyumları en yüksekken çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumu düşüğü belirlenmiştir (ss. 73-82).

Stith, Green, Smith ve Ward (2008), evlilik doyumu/uyumsuzluğu ve eş şiddeti arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 32 araştırmayı inceleyerek meta analiz gerçekleştirmiştir. Bu analizin sonuçlarına göre; evlilik doyumu/uyumsuzluğu ile eş şiddeti arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eş şiddetinin evlilik doyumu/uyumsuzluğuna etkisinde anlamlı bir şekilde farklılık olmadığı ancak, standardize olan veya olmayan ölçekler kullanma, mağdurun veya failin cinsiyeti, şiddette mağdurun veya failin rolü, araştırmanın yapıldığı örneklemin klinik vaka veya toplumdan olması gibi arabulucu değişkenler işin içine girdiğinde etki büyüklüğünü değiştirdikleri bulunmuştur. Bunlardan en güçlü arabulucunun mağdurun veya failin cinsiyeti olduğu sonucuna varılmıştır (s. 149).

Timm ve Keiley (2011), benliğin ayrışması, yetişkin bağlanması, cinsel iletişim, cinsel doyum ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 205 evli yetişkin katılmış olup veri toplama araçları olarak "Yetişkin Bağlanma Ölçeği", "Benliğin Farklılaşması Envanteri", "Cinsel İletişim Doyumu Ölçeği", "Küresel

Cinsel Doyum Ölçeği” ve “Evlilik Doyum Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuçlara göre, benliğin ayrışması cinsel iletişimle anlamlı derecede ilişkili olmasına rağmen bu değişkenin evlilik doyumu ve cinsel doyum üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yetişkin bağlanması cinsel doyum üzerinde herhangi bir etkiye sahip değilken evlilik doyumunu doğrudan etkilemektedir. Cinsel iletişim aracı değişkendir ve cinsel doyum ve evlilik doyumu ile anlamlı bir şekilde ve olumlu yönde ilişkilidir. Ayrıca, cinsiyetler arası farklılık bulunmamıştır (s. 206).

Jackson, Miller, Oka ve Henry (2014), yapmış olduğu araştırmada, kadınların evlilik doyumlarının erkeklerin evlilik doyumlarına göre daha düşük olduğuna dair genel yargıyı incelemiştir. Toplamda 101.110 katılımcıdan veri elde edilen 226 bağımsız araştırma meta analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçları kadınların evlilik doyum düzeyinin erkeklerinkinden anlamlı bir şekilde ancak az oranda düşük olduğunu göstermiştir. Ancak, moderatör analizi sonucunda bu farklılığın klinik araştırmaların dahil edilmesinden kaynaklandığı bulunmuştur. Evlilik terapisine katılan kadınların evlilik doyum düzeyi eşlerinin evlilik doyum düzeyinden düşük çıkmıştır. Fakat klinik olmayan örnekleme ise erkeğin evlilik doyumu ile kadının ki arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca, birbiriyle evli olanlar arasında da anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (s. 105).

Homaei, Bozorgi, Ghahfarokhi ve Hosseinpour (2016), iyimserlik, dindarlık ve benlik saygısı ile evlilik doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya 200 evli üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama araçları olarak, “Atıf Tarzı Anketi”, “Dini Tutum Anketi”, “Cooper Smith Benlik Saygısı Anketi”, “Enrich Evlilik Doyumu Anketi” ve “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, iyimserlik, dindarlık ve benlik saygısının yaşam doyumunu değil evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, en yüksek ilişki dindarlık ile evlilik doyumu arasında bulunmuştur. Bu çalışmaya dayanarak, aile terapistlerinin evlilik çatışmalarının ortaya çıkarılması ve çözülmesinde çiftlerin dinsel tavırlarını göz önünde bulundurmalarının önemli olduğu söylenebilir (s. 53).

5.2. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Evlilik doyumu konusunda Türkiye’de yapılmış olan pek çok araştırma olduğu görülmektedir. Curun (2006) yapmış olduğu araştırmada, evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin evlilik doyumu ile ilişkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca, söz konusu değişkenlerin cinsiyete göre farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmaya 102 evli çift katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, nedensel yüklemeler, odak ve güdü, yaklaşma-kaçınma ve erkeksi ve kadınsı kişilik özellikleri boyutları açısından cinsiyete göre anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca, evlilik doyumunun niyet ve kadınsılık değişkenleri tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı görülmüştür (s. 145).

Güven ve Sevim (2007) evlilik doyumunun kişisel değişkenler, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte algılanan problem çözme becerileri tarafından yordanıp yordanmadığını incelemiştir. Çalışma grubunu Ankara’da yaşayan 305 evli birey oluşturmuştur. Hiyerarşik regresyon analizi kullanılarak yapılan analizler sonucunda, yordayıcı değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki önem sırası; evlilikte problem çözme becerileri, gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine ilişkin bilişsel çarpıtmalar şeklinde bulunmuştur. Yaş, cinsiyet, yakınlıktan kaçınma ve zihin okumanın ise evlilik doyumunu yordamadığı bulunmuştur (s. 49).

Çınar (2008) toplumsal cinsiyet rolleri, profesyonel psikolojik yardım arama tutumları ve demografik değişkenlere göre evlilik doyumunu incelemiştir. Araştırmaya Ankara ilinde ikamet eden 302 evli birey katılmıştır. Araştırma sonucunda, evlilik doyum düzeyinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklı olmadığı bulunmuştur. Tüm değişkenler içerisinde cinsiyet rollerinin evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur (ss. 54-88).

Güven (2010) evli bireylerde eşler arası şiddeti mazur görme, ilişki yüklemeleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca, evlilik doyumunu cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, evlenme biçimi, evlilik süresi, eğitim durumu, çocuk sayısı, çalışma durumu, aile içi şiddete tanık olma, çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalma değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırmaya İstanbul ilinde ikamet eden 344 evli birey katılmıştır. Sonuç olarak; eşler arası şiddeti mazur görme ve ilişki yüklemeleri ile evlilik doyumu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca,

eşler arası şiddeti mazur görmenin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur (ss. 46-107).

Sığırcı (2010) evli bireylerin bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançlarının evlilik doyumu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde ikamet eden 220 evli birey oluşturmuştur. Sonuç olarak; evlilik doyumu düşük ve yüksek evli bireylerin bağlanma tarzları ve ilişkiye dair inançlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca, bağlanma tarzlarından “kaçınmalı bağlanma” tarzı ile ilişkilere dair inançlardan “eşler değişmez” şeklindeki inançların evlilik doyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur (ss. 64-87).

Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmada, demografik değişkenlerin evlilik doyumunu yordayıcılığı araştırılmıştır. Çalışma grubunu Ankara’da yaşayan 811 evli birey oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyi değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir. Cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ailenin gelir düzeyi, ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı yordayıcıları olmadığı görülmüştür (s. 13).

Buluş ve Bağcı (2016) evlilik doyumunun aile yılmazlığı ve iletişim becerileri tarafından yordanıp yordanmadığını incelemiştir. Katılımcı grubu 208 evli çifttir. Araştırma sonucunda, aile yılmazlığı ve iletişim becerilerinin evlilik doyumu ile anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, aile yılmazlığı ve iletişim becerilerinin birlikte evlilik doyumu puanları üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu bulunmuştur (s. 136).

Erden (2016) tarafından yapılan çalışmada kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerindeki etkisini incelenmiştir. Araştırmaya Balıkesir ve Manisa illerinde yaşayan kamu ve özel sektörde çalışan 279 evli birey katılmıştır. Sonuçlara göre; evlilik doyumu düşük ve yüksek olan iki grup algılanan eş davranışları ve bağlanma açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca, çocuk sayısı, evlilik süresi, algılanan eş davranışları ve kendini izleme tarzı ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur (ss. 23-68).

Çağ (2016) evlilik doyumunu eş desteği, eşe kendini açma, yaşam doyumu ve iyimserlik değişkenleri ile beraber Yapısal Eşitlik Modeli içinde test etmiştir. Ayrıca, Kendini Açma Ölçeği geliştirmiş ve evli bireylerin evlilik yıllarına, aile gelirine katkı oranlarına, çocuk sayılarına, sağlıklarından ve cinsel yaşamlarından memnuniyet düzeylerine ve ev içi sorumlulukların paylaşım düzeyine göre evlilik doyumuna ilişkin profilleri incelenmiştir. Araştırmaya 549 evli birey katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; eş desteğinin evlilik doyumunu doğrudan ve anlamlı bir şekilde ve eşe kendini açmanın da evlilik doyumunu doğrudan ve anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Buna ek olarak; eş desteği ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide eşe kendini açmanın aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bir yıldan az süredir evli olan, aile gelirine katkı oranının eşit olduğu, çocuk sahibi olmayan, hem sağlıklarından hem de cinsel yaşamlarından memnun olan evli bireylerin evlilik doyumlarının diğer bireylere kıyasla anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (ss. 182-215).

5.3. Aile İşlevselliği ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Farklı ülkelerde yapılmış çalışmalar incelendiğinde aile işlevselliği konusunda çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Adams (2001) yapmış olduğu araştırmada, ebeveyn eğitiminin aile işlevselliğine etkisini incelemiştir. Araştırmaya 74 ebeveyn (39 deney ve 35 kontrol) gönüllü olarak katılmıştır. Veriler “McMaster Modeli Aile İşlevselliği Ölçeği” ile “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Deney grubuna McMaster modeline dayalı olarak hazırlanan Ebeveyn Eğitim Programı uygulanmıştır. Ön-test son-test sonuçlarına göre, ebeveyn eğitimi tamamlayan katılımcıların genel aile işlevlerinde eğitim programına katılmayan ebeveynlere göre daha fazla iyileşme olduğu görülmüştür. Özellikle sorun çözme, iletişim, duygusal yanıt verme ve davranış kontrolü alanlarında belirgin iyileşmeler olduğu sonucuna varılmıştır (s. 29).

Sarmiento ve Cardemil (2009) tarafından yapılan araştırmada, düşük gelirli Latin çiftlerin aile işlevselliğinin depresyon ile ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca, kültürel stresin aile işlevselliği ile depresyon arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya, Massachusetts’te yaşayan 40 Latin çift katılmıştır. Veriler “Beck Depresyon Ölçeği”, “Aile Değerlendirme Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Kültürel Stres Envanteri” aracılığıyla

toplanmıştır. Araştırma sonuçları, aile işlevselliği ve depresyon arasındaki ilişkinin kadınlarda daha güçlü olduğunu ve kültürel stresin bu ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, aile işlevselliği sağlıklı olan ve yüksek kültürel stres yaşadığını belirten çiftlerin daha fazla depresyon yaşadıkları sonucuna varılmıştır (s. 432).

Pedro, Ribeiro ve Shelton (2015) tarafından yapılan araştırmada, evli veya birlikte yaşayan çiftlerde romantik bağlanma ve aile işlevselliği ilişkisinde evlilik doyumunun aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya, Portekiz'in Batı Yakasında ve Lizbon'da yaşayan 9-13 yaş çocuk sahibi olan, evli veya birlikte yaşayan 519 çift katılmıştır. Verilerin toplanmasında "Yakın İlişkilerde Deneyim Ölçeği", "Evlilik Yaşam Alanları Doyumu Değerlendirme Ölçeği" ve "Aile İşlevselliği Bütünlüğü ve Uyum Ölçeği" kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modeli kullanılarak yapılan analiz sonucunda, evlilik doyumunun romantik bağlanma ile aile işlevselliği arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. Ayrıca, kadınların romantik bağlanma düzeylerinin aile işlevselliğinin her üç boyutu ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu ancak erkeklerin romantik bağlanma düzeylerinin aile işlevselliğinin yalnızca çocuğun üçgenlemesi alt boyutu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (s. 3482).

Dinh, Cooklin, Leach, Westrupp, Nicholson ve Strazdins (2017) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerin iş-aile çatışmasına girip girmemeleri ve çocukların zihinsel sağlığı aile işlevselliği açısından boylamsal bir çalışmayla incelenmiştir. Araştırmaya, 2.496 Avustralyalı aile katılmıştır. 4-5 yaştan 12-13 yaşa kadar olan çocuklar toplam 7.652 kez gözlemlenmiştir. Ailelere ise, çocuklarının zihinsel sağlığındaki değişimler ile anne-babaların iş-aile çatışmalarındaki değişimlerin uyuşup uyuşmadığı sorulmuştur. Yapısal eşitlik modeli kullanılarak yapılan araştırma sonucunda, çocukların zihinsel sağlığının anne-babaların iş-aile çatışmasında bir artış yaşandığında kötüleşirken, ebeveynlerin iş-aile çatışması azaldığında iyileştiği bulunmuştur. Bu sonuçlar, iş-aile çatışmasının kuşaklar arası aktararak gelen zihinsel sağlığın güçlü sosyal belirleyicilerinden olduğunu göstermektedir (s. 42).

Botha, Wouters ve Booysen (2017) tarafından yapılan çalışmada, Güney Afrika hanelerindeki mutluluk, sosyo-ekonomik durum ve aile işlevselliği yapısal eşitlik modeliyle incelenmiştir. Araştırmada, sosyo-ekonomik durumun mutlulukla nasıl

ilişkili olduğu incelenirken aile işlevselliği kontrol edilmiş ve Aile Bağlanma ve Değişim Endeksi-8 ile ölçülmüştür. 2012 yılı Güney Afrika Sosyal Dayanışma Araştırması (SASAS) verileri kullanılarak yapılan araştırma, yapısal eşitlik modeliyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, sosyo-ekonomik düzey arttıkça mutluluk düzeyinin arttığı görülmüştür. Ayrıca mutluluk ile aile işlevselliğinin ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, mutluluk ile aile bağlanması arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Sonuç olarak, sosyo-ekonomik düzeydeki olumlu yönde değişimin aile işlevselliği ve bireysel mutluluğa fayda sağladığı öne sürülmüştür (s. 1).

5.4. Aile İşlevselliği ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Aile işlevselliği ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde, pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. Yolcuoğlu (2009) tarafından yapılan araştırmada, çocukları çocuk koruma sistemine giren ailelerle onlarla aynı sosyal çevreyi paylaşımlarına rağmen çocukları için sisteme müracaat etmeyen ailelerin aile işlevselliği ve sosyal destek yönünden karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ilinde yaşayan, Sosyal Hizmet Merkezlerine başvurmuş ve çocukları koruma ve bakım altına alınmış 80 aile; karşılaştırma grubunu ise, birinci grup ailelerle aynı sosyal çevreyi paylaşan, sosyo-kültürel özellikleri benzer, ancak sosyal hizmetlere başvuru yapmamış 80 aile oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, karşılaştırma grubundaki ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin yüksek olduğu, daha eğitimli oldukları, sosyal güvencelerinin var olduğu görülmüştür. Çalışma grubundaki ailelerin ise beslenme, barınma, ısınma, giyim, ulaşım, su, elektrik, aydınlatma, eğitim, haberleşme, eğlenme gereksinimlerini karşılayamadıkları, algıladıkları sosyal destek düzeylerinin ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, çalışma grubundaki annelerin evlenme ve ilk çocuğunu dünyaya getirme yaş ortalamasının karşılaştırma grubundaki annelere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Son olarak, karşılaştırma grubundaki ailelerin aile işlevselliği genel işlevler alt boyutu açısından çalışma grubundaki ailelere göre daha yüksek olarak bulunmuştur (ss. 97-252).

Özatça (2009) tarafından yapılan araştırmada, ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın aile işlevleri tarafından yordanıp yordanmadığı incelenmiştir. Araştırmaya, Adıyaman’da yaşayan 504 lise öğrencisi katılmıştır. Çalışmaya katılan ergenlerin yaş

ortalaması 16.7'dir. Araştırma sonucunda, ergenlerde duygusal yalnızlığın aile ilişkileri alt boyutunun genel işlevler, duygusal tepki verebilme ve problem çözme alt boyutları tarafından manidar olarak yordandığı görülmüştür. Ayrıca, sosyal yalnızlığın sosyal ilişkiler alt boyutunun ise genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterebilme alt boyutları tarafından manidar olarak yordandığı bulunmuştur (ss. 91-115).

Kahraman (2011) tarafından yapılan çalışmada, Aile Eğitim Programı'nın evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile işlevlerine etkisini incelemiştir. Çalışmaya 20 kişi (10 deney ve 10 kontrol) dahil edilmiştir. 7 hafta boyunca 10 kişilik deney grubuna her biri 75 dakika süren 12 oturumluk Aile Eğitim Programı uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, Aile Eğitim Programının evlilik uyumunu ve duygusal tepki verebilmeyi arttırdığı ancak problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonda herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (ss. 40-77).

Kılıç (2012) yapmış olduğu araştırmada, evliliği devam eden ve boşanma aşamasında olan bireylerin aile işlevselliğini incelemiş ve karşılaştırmıştır. Araştırmaya İzmir'de yaşayan 203 kişi (103 boşanma aşamasında ve 100 evli) katılmıştır. Araştırma sonucunda, boşanma aşamasında olan ve evliliği devam eden bireylerin aile işlevsellikleri arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Buna göre, evliliği devam eden bireylerin daha sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan bireylerin ihtiyaç duymayan evli bireylerden daha sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu bulunmuştur (ss. 61-93).

Akgül Gök (2013) tarafından yapılan araştırmada, evli bireylerin aile işlevlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, çatışma durumları ve ailedeki rol paylaşımları tarafından ne şekilde etkilendiği incelenmiştir. Araştırmaya Ankara ilinde yaşayan 371 evli kadın ve erkek katılmıştır. Araştırma sonucunda, evli bireylerin aile işlevlerinin sosyo-demografik ve aile özelliklerinden manidar olarak etkilendiği bulunmuştur. Ayrıca, çalışma grubunun davranış kontrolü ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutlarının düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür (ss. 57-134).

Galioğlu (2014) tarafından yapılan araştırmada, beliren yetişkinlerde yalnızlığın ve umutsuzluğun aile işlevleri tarafından yordanıp yordanmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya, Ankara ve Mersin illerinde yaşayan 512 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutlarının yalnızlığın anlamlı yordayıcıları olduğu; duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarının ise umutsuzluğun anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur (ss. 66-126).

Tutal (2015) yapmış olduğu çalışmada, aile işlevi ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracılık rolünü incelemiştir. Araştırmaya Ankara, Kırşehir ve Kırıkkale illerinde yaşayan 521 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veriler yapısal eşitlik algoritmasıyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak, yapısal modele göre erken dönem uyumsuz şemaların aile işlevi ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü olduğu bulunmuştur (ss. 51-82).

Deniz ve Göller (2017) tarafından yapılan araştırmada, engelli çocuğa sahip ebeveynlerin aile işlevselliği ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, evlilik doyumu düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve aile işlevselliği düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmaya engelli çocuğa sahip 122 ebeveyn katılmıştır. Sonuç olarak, evlilik doyumu ile aile işlevselliğinin tüm alt ölçekleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın ve erkeklerin evlilik doyumu puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun yanında, kadın ve erkeklerin genel işlevler puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (s. 53).

Çalışkan (2017) tarafından yapılan çalışmada, evli bireylerin aile işlevselliği ile evlilik doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 19-66 yaş aralığında 202 evli birey (135 kadın ve 67 erkek) katılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda evlilik doyumu ile aile işlevselliği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, roller, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme ve davranış kontrolü alt boyutlarının evlilik doyumunu %42 oranında yordadığı sonucuna varılmıştır.

5.5. Çatışma Çözüm Stilleri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Farklı ülkelerde yapılan çalışmalar incelendiğinde çatışma çözüm stilleri konusunda yapılan pek çok çalışma dikkat çekmektedir. Kurdek (1995), yapmış

olduğu araştırmada, çiftlerin çatışmaya katılım, çatışmadan çekilme ve uyma olmak üzere kullandıkları üç çatışma çözüm stili ile iki yıllık süre boyunca evlilik doyumu düzeyindeki değişimi incelemiştir. Araştırmaya üç yıllık anketi tamamlayan 150 evli çift katılmıştır. Eşlerin birinci zamandaki çatışma çözüm stillerinin yalnızca erkeklerin evlilik doyumundaki değişimi yordadığı, eşlerin birinci zamandaki evlilik doyum düzeylerinin her iki eşin de çatışma çözüm stilineki değişimi yordamadığı ve özellikle kadınların çatışmaya katılım, erkeklerin ise çatışmadan çekilme davranışı gösterdikleri durumlarda eşlerin çatışma çözüm stillerinin ise her iki eşin evlilik doyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, erkeklerin evlilik doyumu ile eşlerinin çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişki düzeyinin, kadınların evlilik doyumu ile eşlerinin çatışma çözüm stili arasındaki ilişki düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (s. 153).

Greeff ve Bruyne (2000), yapmış olduğu araştırmada, çatışma yönetim biçimleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca, evlilik çatışmalarının nasıl yönetildiğine ilişkin eş memnuniyeti ve cinsiyet farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya en az 10 yıldır evli olan 57 çift katılmıştır. Elde edilen sonuçlar, işbirliğine dayalı çatışma yönetim biçiminin evlilik doyumu ve eş memnuniyeti ile en yüksek düzeyde ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, işbirliğine dayalı çatışma yönetim biçimi kullanılan evliliklerde her iki eşin de bu çatışma yönetim biçimini kullanma ihtimali yüksek bulunmuştur. Her iki eşin de aynı çatışma yönetim biçimini kullandığı evliliklerde evlilik doyum düzeyi yüksek bulunmuştur. Aksine, eşlerden birinin ya da her ikisinin rekabetçi çatışma yönetim biçimini kullanmaları durumunda evlilik doyumu düzeyinin en düşük olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, eşlerden birinin kaçınan çatışma yönetim biçimini kullanması durumunda evlilik doyumu düşük bulunmuştur (s. 321).

Baum ve Shnit (2003), yapmış olduğu araştırmada, benliğin ayrışması ve narsistik kişilik özelliği ile çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya, 50 boşanmış çift katılmıştır. Veri toplamak amacıyla, Benliğin Ayrışması Düzeyi Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri ve Çatışma Çözme Biçimi Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, boşanmış bireylerin çatışma çözüm stilleri hem kendilerinde hem de eşlerinde bulunan benliğin ayrışması ve narsistik kişilik

özelliğinin düzeyinden etkilenmektedir. Benliğin ayrışması düzeyi yüksek ise her iki eşin de saldırgan davranma eğilimi düşük bulunmuştur. Ayrıca, kadınların erkeklerden daha çok uzlaşmacı davrandıkları ortaya konmuştur. Erkeklerin narsistik kişilik özelliği düzeyi arttıkça saldırgan davranış düzeyi artmaktadır. Buna ek olarak, bireylerin çatışma yönetim biçimleri eski eşlerinin benliğin ayrışması ve narsistik kişilik özelliği düzeyi ile yüksek düzeyde ilişkilidir (s. 37).

Faircloth ve Cummings (2008) tarafından yapılan çalışmada, evli bireylere yönelik hazırlanan Aile Eğitim Programı'nın evlilik çatışmasının olumsuz etkilerini önleyip önlemediği incelenmiştir. Araştırmaya, 92 evli birey (51 deney ve 41 kontrol) katılmıştır. İki modülden oluşan Aile Eğitim Programı'nın birinci modülü didaktif bilgi içermekte, ikinci modülü ise teknik eğitim niteliğindedir. Eğitimin eşler arasındaki çatışmayı nasıl etkilediğini incelemek amacıyla evli bireylere altıncı ayda ve birinci yılda beş farklı ölçme aracı uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, çatışma çözüm bilgileri ile işbirliği ve çatışma çözümü arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çatışma çözüm bilgisi ile gevşek disiplin ve fiziksel agresiflik arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (s. 141).

Girma (2016) yapmış olduğu çalışmada, sosyo-demografik değişkenler, cinsel ilişki, evlilik içi iletişim ve evlilik çatışması çözümünün evlilik doyumu ve evlilik kalitesi üzerindeki rolünü incelemiştir. Araştırmaya Etiyopya'nın Addis Ababa şehrinde yaşayan 326 evli birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik doyumu ile evlilik istikrarı arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmuştur. Sosyo-demografik değişkenlerden yalnızca yaş ve meslek türünün evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Ayrıca, cinsel ilişki, evlilik istikrarı, evlilik çatışması çözümü ve evlilik içi iletişimin evlilik doyumunun belirgin yordayıcıları olduğu ortaya konmuştur. İlk evlilik yaşı, meslek türü, cinsel ilişki ve evlilik doyumunun ise evlilik kalitesinin önemli yordayıcıları olduğu öne sürülmüştür. Bunun yanında, evlilik doyumunun cinsel ilişki ile evlilik istikrarı arasında ve evlilik içi iletişim ile evlilik istikrarı arasında aracı rolü olduğu bulunmuştur. Ancak, evlilik doyumunun evlilik çatışması ile evlilik istikrarı arasında aracı rolü bulunmamıştır. Evlilik çatışmasının ise, evlilik doyumu ile evlilik çatışması çözümü arasında aracı rolü olduğu sonucuna varılmıştır (ss. 48-106).

Njoroge (2017) tarafından yapılan çalışmada, çatışma çözüm stilleri ile evlilik istikrarı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya, Kenya'nın Kiambu kentinde yaşayan 18 yaşın üzerinde 96 evli birey katılmıştır. Veriler “Evlilik Çatışması Çözüm Stilleri Ölçeği” ve “Evlilik Durumu Envanteri” aracılığıyla toplanmıştır. Analizler sonucunda, evli bireyler tarafından en çok kullanılan çatışma çözüm stili onaylayan çatışma çözüm stili olduğu, bunu değişken çatışma çözüm stili ve kaçınan çatışma çözüm stili izlediği bulunmuştur. Onaylayan çatışma çözüm stili kullanan evli bireylerin düşünceleri paylaşma, eşinin duygularını incitmeme ve eşinin isteklerini kendi isteklerinin önünde tutma gibi davranışlar sergilediği görülmüştür. Değişken çatışma çözüm stili kullanan evli bireylerin kendi hedeflerini takip etme konusunda istikrarlı oldukları ve uzlaşmacı bir çözüm yolu bulmaya çalıştıkları görülmüştür. Kaçınan çatışma çözüm stili kullanan bireylerin ise, hoşnutsuzluk yaratmamak için çabaladığı ve sakinliğini koruduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçları, çatışma çözüm stillerinin evlilik kalitesi için gerekli olduğunu ancak tek başına yeterli olmadığını ortaya koymuştur (s. 240).

Li, Cao, Lan, Ju, Zheng, Chen, Zhou ve Fang (2017) tarafından yapılan araştırmada, yeni evli çiftlerin çatışma çözüm stilleri ile evlilik kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, evli çiftlerin çatışma çözüm stillerinde 3 yıllık süre içerisinde değişiklik olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmaya, Çin'in Pekin kentinde yaşayan, ilk evliliği olan ve çocuğu olmayan 194 yeni evli çift katılmıştır. Veriler “Evlilik Kalite İndeksi Ölçeği” ve “Çatışma ve Problem Çözüm Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yapıcı çatışma çözüm stili kullanan evli çiftlerin 3 yılın sonunda yapıcı çatışma çözüm stilleri kullanmaya devam ettiği, yıkıcı çatışma çözüm stili kullanan evli çiftlerin ise yıkıcı çatışma çözüm stili kullanmaya devam ettiği bulunmuştur. Ayrıca, çatışma çözüm stilleri ile evlilik kalitesi arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (s. 1).

5.6. Çatışma Çözüm Stilleri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çatışma çözüm stilleri konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, pek çok çalışma göze çarpmaktadır. Özen (2006) tarafından yapılan araştırmada, evli çiftlerin değer uyumlarının ve çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 140 evli çift katılmıştır. Araştırma

sonucunda, demografik değişkenlerin etkisi elimine edildikten sonra, eşlerin geleneksellik, hazcılık, uyarılım, değer benzerlikleri ve eşlerin güç değer farklılıklarının kadınların ve çiftlerin evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı görölmüştür. Eşlerin çatışma çözüm stillerinin çiftlerin evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Olumlu çatışma çözüm stili yüksek olan eşlerin evlilik uyumundan aldıkları puan olumsuz çatışma çözüm stili yüksek olan eşlere göre daha yüksek bulunmuştur (ss. 42-68).

Hacı (2011) yapmış olduğu çalışmada, empatik eğilim, aile içi iletişim ve çatışma çözüm stillerinin evli bireylerin evlilik uyumunu yordama gücünü ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya İzmir ilinde yaşayan 360 evli birey dahil edilmiştir. Verilerin analizi çoklu regresyon analizi tekniği ile yapılmış olup sonuçlara göre, aile içi iletişim, olumsuz ve itaat çatışma çözüm stillerinin evli bireylerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Empatik eğilim, çatışma çözüm stillerinden olumlu ve geri çekilme stilinin ise evli bireylerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olmadığı sonucuna varılmıştır (s. 114).

Karakoyun (2012), depresyon tanısı alan hastaların ve tanı almayan eşlerinin çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 113 hasta ve eşleri katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda hastaların evlilik uyumu ile olumlu ve boyun eğme çatışma stili arasında olumlu yönde ilişki bulunmuşken olumsuz çatışma stili ile arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. Hastaların depresyon puanı ile eşlerinin çatışma stilleri arasında herhangi bir ilişki bulunmazken eşlerinin çift uyumu arasında olumsuz yönde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, hastaların olumlu çatışma stili kullanmasının çift uyumunu olumlu yönde etkilediğı bulunmuştur. Sonuç olarak, depresyon tanısı alan hastaların ve eşlerinin karşılıklı olarak olumlu çatışma stillerini kullanması evlilik uyumlarını arttırırken olumsuz çatışma stillerini kullanması evlilik uyumlarını azaltmaktadır (ss. 30-46).

Polat (2012) yapmış olduğu araştırmada, boşanma aşamasındaki bireylerin yaşadıkları evlilik çatışması düzeyi, çatışma iletişim tarzı, sosyal destek ve bazı sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya, İzmir Adliyesi Aile Mahkemelerine boşanmak üzere başvuran 102 kişi katılmıştır. Sonuçlara göre, kadınların evlilik çatışması düzeyi erkeklerin çatışma düzeyinden yüksek

bulunmuştur. Ayrıca, erkeklerin çatışma iletişim tarzları duygusal ifade alt ölçeğinden aldıkları puan kadınların aldıkları puandan yüksek bulunmuştur (ss. 55-98).

Şengül Öner (2013) tarafından yapılan çalışmada, evli bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca, evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumları arasında ilişkiler ile evli bireylerin evlilik çatışmaları ve çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya, İzmir ilinde yaşayan 113 evli çift katılmıştır. Sonuçlara göre, kadınlarda çatışma yaygınlığının ve olumsuz çatışma stillerinin; erkeklerde, çatışma yaygınlığının ve boyun eğmenin; katılımcıların tümünde ise çatışma yaygınlığının, olumlu çatışma stillerinin, olumsuz çatışma stillerinin ve boyun eğmenin evlilik uyumunun yordayıcıları olduğu bulunmuştur (ss. 47-74).

Tulum (2014) tarafından yapılan çalışmada, yeni evli bireylerde bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide çatışma çözüm stillerinin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya, evlilik süresi beş yılı aşmamış, çocuk sahibi olmayan ve ilk evliliğinde olan 380 yeni evli birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bağlanmanın kaygı boyutu ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide olumlu ve olumsuz çatışma çözüm stillerinin kısmi aracı değişken rolü olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, bağlanmanın kaçınma boyutu ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide de olumsuz çatışma çözüm stilleri kısmi aracı değişken rolü üstlenmektedir. Elde edilen bulgular, özellikle olumsuz çatışma çözüm stillerinin kişilerin bağlanma özellikleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide evliliğin ilk yıllarında önemli bir rolü olduğunu göstermektedir (ss. 40-62).

Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yapılan çalışmada, empatik eğilim, aile içi iletişim ve çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumunu yordama gücü incelenmiştir. Araştırmaya, 203 kadın 157 erkek olmak üzere toplam 360 evli birey katılmıştır. Aşamalı çoklu regresyon analizi tekniğiyle analiz edilen araştırma sonucunda, aile içi iletişim, olumsuz ve itaat çatışma çözüm stillerinin evli bireylerin evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca, etkili olmayan aile içi iletişim ile evlilik uyumu puanları arasında anlamlı bir şekilde ve olumsuz yönde, olumsuz çatışma çözüm stili ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir şekilde ve olumsuz yönde,

itaat çatışma çözüm stili ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir şekilde ve olumlu yönde ilişki olduğu görülmüştür. Empatik eğilim, çatışma çözüm stillerinden olumlu ve geri çekilmenin ise evli bireylerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olmadığı sonucuna varılmıştır (s. 44).

Üney (2016) yapmış olduğu çalışmada, 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya, Bolu ve Batman illerinde yaşayan 11-14 yaş grubu 186 ortaokul öğrencisi ve bu öğrencilerin anne babaları katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annenin olumlu çatışma çözüm stili, ergenin problem çözme davranışı ile ilişkili bulunurken, annenin olumsuz çatışma çözüm stili ise ergenin saldırganlık davranışı ile ilişkili bulunmuştur. Babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ise, ergenin saldırganlık davranışıyla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracılık etkisinin olduğu; babanın boyun eğme çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide ise içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kısmi aracılık etkisi olduğu bulunmuştur (ss. 43-68).

YÖNTEM

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma evli bireylerin evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerini incelemek amacıyla tasarlanmış betimsel bir çalışmadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir. Bu araştırma modeli, değişkenlere müdahale edilmemesi yönüyle nedensel karşılaştırma araştırmalarına benzemektedir. Ancak, ilişkisel tarama modelinde değişkenler neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilmez, değişkenlerin birlikte değişimleri incelenir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2013, s. 184).

7. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’da yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan çalışma grubunu belirlemek amacıyla istekli ve uygun görülen katılımcıların alındığı uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 123) kullanılmıştır. Katılımcılarla ilgili demografik bilgilere Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla ulaşılmıştır. Çalışma grubunun cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek grubu, ekonomik durum, evlenme biçimi, evlilik öncesi tanışıklık süresi, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı ve ev içi sorumlulukların paylaşımına ilişkin elde edilen bilgilerin frekans ve yüzdeleri Tablo 7.1.’de sunulmuştur.

Tablo 7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

<i>Kategorik Değişkenler</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Cinsiyet		
Kadın	365	66.2
Erkek	186	33.8
Yaş		
24 ve altı	35	6.4
25-34	331	60.1
35-44	131	23.8
45-54	47	8.5
55-64	7	1.3
65 ve üstü	0	0
Eğitim Durumu		
İlkokul/Ortaokul	13	2.4
Lise	30	5.4
Ön Lisans	27	4.9
Lisans	275	49.9
Yüksek Lisans	141	25.6
Doktora	65	11.8
Meslek		
Akademisyen	44	8.0
Doktor	77	14.0
Ev Hanımı	30	5.4
Hemşire/Ebe	42	7.6
Memur	70	12.7
Mühendis	20	3.6
Öğretmen	124	22.5
Psikolog	13	2.4
Psikolojik Danışman	49	8.9
Serbest Meslek	19	3.4
Sosyolog	19	3.4
Diğer	44	8.0
Ailenin Aylık Geliri		
1000 TL'den az	4	0.7
1001-3000 TL	80	14.5
3001-5000 TL	134	24.3
5001-7000 TL	135	24.5
7001-9000 TL	106	19.2
9001 TL'den fazla	92	16.7

Tablo 7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (Devamı)

<i>Kategorik Değişkenler</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Evlenme Biçimi		
Tanışıp Anlaşarak	472	85.7
Görücü Usulü	63	11.4
Kaçarak	10	1.8
Aileler ya da Başkalarının Zorlamasıyla	3	0.5
Diğer	3	0.5
Evlilik Öncesi Tanışıklık Süresi		
1 Yıldan Az	169	30.7
1-3 Yıl	206	37.4
4-6 Yıl	101	18.3
6 Yıldan Fazla	75	13.6
Evlilik Süresi		
1 Yıldan Az	90	16.3
1-5 Yıl	226	41.0
6-10 Yıl	105	19.1
11-15 Yıl	58	10.5
16-20 Yıl	39	7.1
20 Yıl ve Üstü	33	6.0
Eşler Arasındaki Yaş Farkı		
0-5 Yaş	462	83.8
6-10 Yaş	82	14.9
11-15 Yaş	7	1.3
16 Yaş ve Üstü	0	0
Çocuk Sayısı		
Hiç Yok	214	38.8
1	178	32.3
2-3	149	27.0
4-5	10	1.8
6 ve Daha Fazla	0	0
Ev İçi Sorumluluk Paylaşım Derecesi		
Hiç Paylaşmayız	27	4.9
Kısmen Paylaşıyoruz	298	54.1
Tamamen Paylaşıyoruz	226	41.0

Katılımcı grubu, ulaşılabilen 551 evli bireyden oluşmaktadır. Uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulan örnekleme, katılımcıların 365'i (%66.2) kadın ve 186'sı (%33.8) erkektir.

Katılımcılar yaş gruplarına göre incelendiğinde; 35 (%6.4) bireyin 24 ve altı yaş grubunda; 331 (%60.1) bireyin 25-34 yaş grubunda; 131 (%23.8) bireyin 35-44 yaş grubunda; 47 (%8.5) bireyin 45-54 yaş grubunda ve 7 (%1.3) bireyin 55-64 yaş

grubunda olduğu gör÷lmektedir. Üst ve alt yaş gruplarına gidildikçe frekansların düştüğü ve orta grupta maksimum olduğu söylenebilir.

Katılımcılar eğitim durumuna göre incelendiğinde; 13 (%2.4) bireyin ilkokul/ortaokul, 30 (%5.4) bireyin lise, 27 (%4.9) bireyin ön lisans, 275 (%49.9) bireyin lisans, 141 (%25.6) bireyin yüksek lisans ve 65 (%11.8) bireyin doktora düzeyinde öğrenime sahip oldukları belirlenmiştir. Örneklemin büyük çoğunluğunu yüksek öğrenime sahip bireylerin oluşturduğu gör÷lmektedir.

Katılımcılar meslek gruplarına göre incelendiğinde; 44 (%8.0) bireyin akademisyen, 77 (%14.0) bireyin doktor, 30 (%5.4) bireyin ev hanımı, 42 (%7.6) bireyin hemşire/ebe, 70 (%12.7) bireyin memur, 20 (%3.6) bireyin mühendis, 124 (%22.5) bireyin öğretmen, 13 (%2.4) bireyin psikolog, 49 (%8.9) bireyin psikolojik danışman, 19 (%3.4) bireyin sosyolog, 19 (%3.4) bireyin serbest meslek erbabı ve 44 (%8.0) bireyin diğer meslek gruplarına mensup kişilerden oluştuğu gör÷lmektedir.

Katılımcılar ailenin aylık gelir durumuna göre incelendiğinde; 4 (%0.7) birey 1000 TL'den az, 80 (%14.5) birey 1001-3000 TL arası, 134 (%24.3) birey 3001-5000 TL arası, 135 (%24.5) birey 5001-7000 TL arası, 106 (%19.2) birey 7001-9000 TL arası ve 92 (%16.7) bireyin de 9000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip olduğu gör÷lmektedir.

Katılımcılar evlenme biçimine göre incelendiğinde; 472 (%85.7) birey tanışıp anlaşılarak, 63 (%11.4) birey görücü usulü, 10 (%1.8) birey kaçarak, 3 (%0.5) birey ailelerin ya da başkalarının zorlaması ile ve 3 (%0.5) birey ise diğer (sosyal medya, internetten tanışarak) biçimde evlendiklerini belirtmiştir. Gör÷ldüğü üzere, katılımcıların büyük çoğunluğu evlendiği kişi ile tanışıp anlaşılarak evliliklerini gerçekleştirmiştir.

Katılımcılar evlilik öncesi tanışıklık süresine göre incelendiğinde; 169 (%30.7) bireyin 1 yıldan az, 206 (%37.4) bireyin 1-3 yıl arası, 101 (%18.3) bireyin 4-6 yıl arası ve 75 (%13.6) bireyin ise 6 yıldan fazla tanışıklık süresi sonunda evliliklerini gerçekleştirdikleri gör÷lmektedir.

Katılımcılar, evlilik sürelerine göre incelendiğinde; 90 (%16.3) bireyin 1 yıldan az, 226 (%41.0) bireyin 1-5 yıl arası, 105 (%19.1) bireyin 6-10 yıl arası, 58 (%10.5) bireyin 11-15 yıl arası, 39 (%7.1) bireyin 16-20 yıl arası ve 33 (%6.0) bireyin 21 yıl

ve üstü süredir evli oldukları görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu 1-5 yıl arası evliliğe sahip bireylerden oluşmaktadır.

Katılımcılar eşleriyle aralarındaki yaş farkına göre incelendiğinde; 462 (%83.8) bireyin 0-5 yaş, 82 (%14.9) bireyin 6-10 yaş, 7 (%1.3) bireyin 11-15 yaş farkına sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun eşleriyle yaş farklarının 6 yaştan küçük olduğu söylenebilir.

Katılımcılar çocuk sayılarına göre incelendiğinde; 214 (%38.8) bireyin hiç çocuğu olmadığı, 178 (%32.3) bireyin 1 çocuğu olduğu, 149 (%27.0) bireyin 2-3 çocuğu olduğu ve 10 (%1.8) bireyin 4-5 çocuğu olduğu görülmektedir.

Katılımcılar ev içi sorumluluk paylaşım derecesine göre incelendiğinde; 27 (%4.9) birey hiç paylaşmadıklarını, 298 (%54.1) birey kısmen paylaştıklarını ve 226 (%41.0) birey ise tamamen paylaştıklarını belirtmiştir.

8. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)”, aile işlevsellik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “Aile Değerlendirme Ölçeği’nin (ADÖ) Genel İşlevler Alt Ölçeği”, çatışma çözüm stillerinin belirlenmesi amacıyla “Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ)” ve bireysel ve ailesel özelliklere ilişkin bilgi toplanması amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu (KBF)” kullanılmıştır. Belirtilen ölçme araçlarının geçerlik, güvenirlik çalışmalarının sonuçları, puanlanma ve yorumlama özellikleri ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

8.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırma kapsamında evli bireylerin kişisel ve ailesel niteliklerine ilişkin bilgi toplanması amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” geliştirilmiştir. KBF’de evli bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek grubu, ekonomik durum, evlenme biçimi, evlilik öncesi tanışıklık süresi, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı ve ev içi sorumlulukların paylaşımına ilişkin sorular yer almaktadır. KBF aracılığıyla elde edilen veriler kategorik değişkenler olup Çalışma Grubu kısmında açıklandığı şekildedir. Form EK 3’te sunulmuştur.

8.2. Evlilik Yaşamı Ölçeği

EYÖ Tezer (1986) tarafından evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek 10 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekten alınacak puanlar 10 ila 50 arasında değişmekte ve puanlar 10'a doğru yaklaştıkça evlilik doyumunun düştüğünü, 50'ye doğru yaklaştıkça ise evlilik doyumunun yükseldiğini göstermektedir (Tezer, 1996, s. 5).

Ölçeğin pearson korelasyon katsayısı 0.85, cronbach alpha değeri ise 0.89 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla ölçek boşanmış ve evli bireylere uygulanmış ve grupların ortalamaları için yapılan t testi sonucunda t değeri 6.23 olarak bulunmuştur. Bu değer $\alpha=0.01$ düzeyinde anlamlıdır (Tezer, 1996, s. 3-4).

Ölçeğin uyum geçerliği 208 kişilik grubun EYÖ'den aldıkları puanlarla, gruba ölçek ile birlikte verilen Evlilik Yaşamı Anketi'nden hesaplanan "Gerginlik Puanı" arasındaki korelasyon, pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı formülüyle hesaplanmış, -0.34 olarak bulunmuştur. Bu katsayı $\alpha=0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin sosyal beğenirlik yöneliminden ne derece etkilendiğini belirlemek amacıyla yapılan çalışma sonucunda ise eşlerin ölçek ve Kişisel Davranış Anketinden elde ettikleri puanlar arasındaki korelasyon 0.21 olarak bulunmuştur. Bu katsayı, ölçeğin bireylerin sosyal beğenirlik yönelimlerinden çok az etkilendiğini ifade etmekte ve bu durum ölçeğin geçerliğine dolaylı bir kanıt olarak gösterilmektedir (Tezer, 1996, ss. 3-4). Ölçek EK 4'te sunulmuştur.

8.3. Aile Değerlendirme Ölçeği

ADÖ ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini veya getiremediğini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Miller, Epstein, Bishop & Keitner, 1985, s. 345). Ölçek Bulut (1990) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin "Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü ve Genel İşlevler" olmak üzere yedi alt ölçeği bulunmaktadır (Bulut, 1993, ss. 41-43):

Problem çözme. Ailenin karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilme becerisini kapsamaktadır ve bu alt ölçeğe ilişkin 6 madde bulunmaktadır.

İletişim. Aile üyelerinin birbirleriyle açık iletişim kurabilme becerisini ifade etmektedir ve bu alt ölçek 9 maddeden oluşmaktadır.

Roller. Görevlerin ve sorumlulukların aile üyelerine eşit şekilde dağıtılması ve üyelerce bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesini içermektedir ve bu alt ölçeğe ilişkin 10 madde bulunmaktadır.

Duygusal tepki verebilme. Aile üyelerinin olumlu veya olumsuz duygularını ifade edebilme becerisini kapsamaktadır ve bu alt ölçeğe ilişkin 6 madde bulunmaktadır.

Gereken ilgiyi gösterme. Aile üyelerinin birbirlerine yönelik gereken ilgi, sevgi ve bakımı gösterebilme becerisini içermektedir ve bu alt ölçek 7 maddeden oluşmaktadır.

Davranış kontrolü. Aile üyelerinin birbirlerini uygun şekilde kontrol etmesini ifade etmektedir ve bu alt ölçek 9 maddeden oluşmaktadır.

Genel işlevler. Ailenin işlevlerini yerine getirip getirmediğini yukarıda sözü edilen tüm alt boyutları içerecek şekilde değerlendiren alt boyuttur ve 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçek puanları 1 ile 4 arasında değişmekte olup puanların yükselmesi sağlıksızlığı belirtmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için boşanma sürecinde olan 25 çift ile evliliğini sürdüren 25 çiftin puanları karşılaştırılmış ve gruplar arasında “problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler alt ölçekleri” için $p < .001$ düzeyinde, “davranış kontrolü” için ise $p < .01$ düzeyinde anlamlı farklar bulunmuştur. Ölçeğin uyum geçerliği için ise ADÖ EYÖ ile birlikte uygulanmış, ADÖ’nün Genel İşlevler Alt Ölçeği ile EYÖ’den alınan puanlar karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre, pearson korelasyon katsayısı 0.66 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .62 ile .90 arasında bulunmuştur. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise Genel İşlevler alt boyutu için .86 olarak saptanmıştır (Bulut, 1993, ss. 43-48). Tüm bu değerler, ölçeğin geçerliğine ve güvenirliğine kanıt olarak gösterilebilir. Ölçek EK 5’te verilmiştir.

8.4. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Özen (2006) tarafından çiftlerin çatışma çözüm stillerini belirlemek amacıyla geliştirilen ÇÇSÖ 25 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “olumlu çatışma çözüm stili, olumsuz çatışma çözüm stili, boyun eğme stili ve geri çekilme stili” şeklindedir. Ölçekten yüksek puan alınması ilgili boyutun davranışlarının sıklıkla yapıldığı anlamına gelmektedir (Özen vd., 2016, s. 11).

Ölçeğin geçerlik çalışması Çatışma Çözüm Stilleri Envanteri (ÇÇSE) kullanılarak yapılmıştır ve olumsuz çatışma çözüm stilleri alt boyutu ile ÇÇSE’nin çatışmaya girme alt boyutu arasında ($r=.75$), olumlu çatışma çözüm stilleri alt boyutu ile ÇÇSE’nin olumlu problem çözüm stili alt boyutu arasında ($r=.61$), geri çekilme alt boyutu ile ÇÇSE’nin kaçma alt boyutu arasında ($r=.45$) ve boyun eğme alt boyutu ile ÇÇSE’nin boyun eğme alt boyutu arasında ($r=.39$) anlamlı ilişkiler ($p<.01$) bulunmuştur (Özen vd., 2016, s. 15).

Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı, olumlu çatışma çözüm stili için .77, olumsuz çatışma çözüm stili için .81, geri çekilme stili için .75 ve boyun eğme stili için .80 olarak bulunmuştur. Madde toplam korelasyonunun ise, olumlu çatışma çözüm stili için .38 ile .64, olumsuz çatışma çözüm stili için .35 ile .67, geri çekilme stilleri için .36 ile .62, boyun eğme stilleri için .50 ile .62 arasında değiştiği bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin güvenirliğini ölçmek amacıyla her bir alt boyut için yarıya bölme yöntemi kullanılmış ve alfa değeri .55 ile .76 arasında bulunmuştur (Özen vd., 2016, s. 13). Ölçek EK 6’da sunulmuştur.

9. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANIŞI

Veri toplamaya başlamadan önce ASPB Müsteşarlık Makamı’ndan gerekli izinler alınmıştır. Katılımcılara sunulmak üzere veri toplama araçları bir belge halinde düzenlenmiştir. Araştırmaya katılmaya uygun ve istekli olan evli bireylere öncelikle araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Gönüllü Katılım Formu (EK 2) verilmiş, çalışma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeleri durumunda KBF, EYÖ, ADÖ ve ÇÇSÖ’den oluşan uygulama materyali katılımcılara sunulmuştur. Araştırma kapsamında evli bireylerle olan tüm uygulamalar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup uygulamalar yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

10. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmanın amacı kapsamında yapılması planlanan analizlerden önce girilen değerlerin görsel kontrolü, uç değerlerin tespit edilmesi, boş bırakılan maddelerin ve sayılarının belirlenmesi ve temel betimsel istatistiklerin gözden geçirilmesi şeklinde verilerin denetimleri sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bilgisayara veri girişi esnasında yanlış girilmiş olan değerler ilgili anket numaraları ile matbu formlardan kontrol edilerek düzeltilmiştir. Analizler SPSS 24.0 paket program kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmada yapılan analizlerin varsayımlarının test edilmesi amacıyla tek değişkenli normallik kontrolleri yapılmıştır. Bu bağlamda elde edilen kolmogorov-smirnov ve shapiro-wilk anlamlılık değerleri $p > .05$ olması, çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ile $+1.5$ arasında yer alması ve incelenen histogramlar, Q-Q grafikleri ve P-P grafikleri veri setinin normal dağılım varsayımının sağlandığını göstermektedir (Akbulut, 2010, s. 46; Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 155).

Analizlerde I. tip hata olasılığının maksimum değeri olarak %5, yani $p \leq .05$ kabul edilmiştir daha küçük hata olasılıklarına duyarlık açısından raporlaştırmalarda $p \leq .01$, $p \leq .001$ anlamlılık düzeyleri de dikkate alınmış, p değerleri olduğu gibi belirtilmiştir.

Kişisel ve ailesel niteliklerine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin anlamlı olarak farklı olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla iki değişkenli karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testleri ve üç ve daha fazla değişkenli karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizleri (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar için post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır.

Evlilik doyumu düzeyi düşük ve yüksek olan evli bireylerin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin incelenmesi amacı doğrultusunda öncelikle 551 katılımcının evlilik doyumu puan ortalamaları yaklaşık 34 (Ort. = 33.6025) olarak hesaplanmıştır. Ortalama evlilik doyumu düzeyi üzerinden katılımcılar düşük ve yüksek doyumu düzeyine sahip olarak iki gruba ayrılmıştır (düşük evlilik doyumu düzeyi $< 34 <$ yüksek evlilik doyumu düzeyi). Oluşturulan grupların katılımcı sayıları düşük evlilik doyumu

düzeyi (n=261) ve yüksek evlilik doyumu düzeyi (n=290) şeklinde bulunmuştur. Bu bağlamda, ADÖ ve ÇÇSÖ ile elde edilen puanların evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerine göre anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için evlilik doyumu düzeyi düşük ve yüksek olan evli bireyler arasında bağımsız örneklem *t* testi yapılmıştır.

Evli bireylerin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi için pearson korelasyon analizi yönteminden yararlanılmıştır. Aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcıları olup olmadığının tespit edilmesi için ise çoklu doğrusal regresyon analizi yönteminden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada incelenen alt problemlere ilişkin olarak veri analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma bulguları tablolar halinde sunulmuştur.

11. KİŞİSEL VE AİLESEL NİTELİKLERE GÖRE EVLİLİK DOYUM DÜZEYLERİ FARKLARI

Araştırmanın birinci problem cümlesi doğrultusunda kişisel ve ailesel niteliklerine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin anlamlı olarak farklı olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla iki değişkenli karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testleri ve üç ve daha fazla değişkenli karşılaştırmalar için tek yönlü ANOVA analizleri yapılmıştır.

Katılımcı özelliklerine ilişkin Tablo 7.1.'de belirtilen bilgilerde görüldüğü gibi yaş değişkenine ilişkin oluşturulan gruplardan 55-64 ve 65 yaş üstü gruplarının, ailenin aylık geliri gruplarından 1000 TL'den az grubunun, eşler arası yaş farkı gruplarından 11-15 yaş ve 16 yaş ve üstü gruplarının, çocuk sayısı gruplarından 4-5 ve 6 ve daha fazla gruplarının katılımcı sayıları parametrik analizler yapmak için yeterli olmadığı için analizlere dâhil edilmemiştir. Ayrıca evlenme biçimine ilişkin oluşturulan grupların katılımcı dağılımları dikkate alınarak analizler için; kaçarak ve aileler ya da başkalarının zorlamasıyla grupları diğer grubuna dâhil edilmiştir. Bu bağlamda yapılan değişikliklerle birlikte cinsiyet ve eşler arası yaş farkı faktörleri için bağımsız örneklem t testi yapılırken yaş, eğitim durumu, meslek grupları, ekonomik durum, evlenme biçimi, evlilik öncesi tanışıklık süresi, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ev içi sorumlulukları paylaşım faktörleri için tek yönlü ANOVA analizleri yapılmıştır. Analizler bağımsız örneklem t testleri ve tek yönlü ANOVA sonuçları şeklinde sunulmuştur.

Evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında cinsiyete ve eşler arası yaş farkına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t testleri yapılmıştır. Analiz sonuçları ile ulaşılan bulgular Tablo 11.1.'de sunulmuştur.

Tablo 11.1. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin *t* testi Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Min.-Maks.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Cinsiyet	Kadın	365	33.53	4.98	14-44	-.441	.660
	Erkek	186	33.74	5.32	14-46		
Yaş Farkı	0-5	462	33,64	4,91	14-46	.207	.836
	6-10	82	33,51	6,04	17-45		

Tablo 11.1.'de evli bireylerin evlilik doyum düzeylerine ilişkin cinsiyet ve eşler arası yaş farkları arasında yapılan *t* testi sonuçları sunulmuştur. Ancak ortalamalar üzerinden yapılan bu karşılaştırmalarda grup ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadıkları ($p=.660$, $.836$) belirtilmektedir. Cinsiyet ve eşler arası yaş farkı faktörleri açısından oluşturulan grupların evlilik doyum düzeyi ortalamalarının birbirine yakın değerlerde oldukları da Tablo 11.1.'de sunulan bilgilerde görülmektedir.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan *t* testi sonucuna göre kadınların evlilik doyum puan ortalamaları ($\bar{x}=33.53$) ile erkeklerin evlilik doyum puan ortalamaları ($\bar{x}=33.74$) birbirine yakın değerlerdedir. Ortalamalar üzerinden yapılan karşılaştırmalarda grup ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı ($p=.660$) bulunmuştur. Başka bir deyişle, evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları eşler arasındaki yaş farkına göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan *t* testi sonucunda ise evli bireylerin evlilik doyum düzeylerine ilişkin olarak eşler arasındaki yaş farkına göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p=.836$) görülmektedir. 0-5 yaş farkı olan eşlerin evlilik doyum puan ortalamaları ($\bar{x}=33.63$) ile 6-10 yaş farkı olan eşlerin evlilik doyum puan ortalamaları ($\bar{x}=33.51$) birbirine yakın değerlerdedir. Bir diğer ifadeyle, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri eşler arası yaş farkına göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen kişisel ve ailesel niteliklere yönelik bilgiler arasında yer alan yaş, eğitim durumu, meslek grupları, ekonomik durum, evlenme biçimi, evlilik öncesi tanışıklık süresi, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ev içi sorumlulukları paylaşımı faktörleri minimum 3 alt gruptan oluştuğu gruplar arası için çoklu karşılaştırmalarda ANOVA analizleri yapılmıştır. Analizler sonucu ulaşılan betimsel istatistikler Tablo 11.2.'de ve ANOVA sonuçları Tablo 11.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 11.2. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Değişken</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Min.-Maks.</i>
Yaş	24 ve altı	35	33.48	4.41	20-40
	25-34	331	34.35	4.55	14-44
	35-44	131	32.88	5.35	14-41
	45-54	47	30.70	6.86	17-46
Eğitim Durumu	İlk/Ortaokul	13	30.23	7.74	20-46
	Lise	30	32.33	7.82	14-42
	Ön Lisans	27	32.14	5.76	18-40
	Lisans	275	33.88	4.44	18-45
	Yüksek Lisans	141	33.92	4.85	17-44
	Doktora	65	33.56	5.45	16-42
Meslek Grubu	Akademisyen	44	33.77	5.48	16-41
	Doktor	77	33.02	4.93	17-41
	Ev Hanımı	30	31.10	5.80	17-39
	Hemşire/Ebe	42	33.21	5.03	21-44
	Memur	70	34.52	4.50	18-46
	Mühendis	20	33.30	5.90	21-45
	Öğretmen	124	33.49	4.92	18-42
	Psikolog	13	34.00	4.93	21-38
	Psikolojik Danışman	49	34.67	3.61	24-39
	Serbest Meslek	19	34.52	5.17	18-42
	Sosyolog	19	34.73	4.44	23-40
	Diğer	44	33.29	6.67	14-42
Aylık Gelir	1001-3000 TL	80	32.98	6.31	14-44
	3001-5000 TL	134	33.23	5.53	16-46
	5001-7000 TL	135	33.85	4.72	18-45
	7001-9000 TL	106	34.60	3.98	22-42
	9001 TL'den fazla	92	33.23	4.79	17-40
Evlenme Biçimi	Tanışıp Anlaşarak	472	34.03	4.59	14-45
	Görücü Usulü	63	31.47	6.75	14-46
	Diğer	16	29.12	7.26	17-46
Evlilik Öncesi Tanışıklık Süresi	1 yıldan az	169	32.52	6.16	14-46
	1-3 yıl	206	33.71	4.66	16-40
	4-6 yıl	101	34.55	4.25	20-45
	6 yıldan fazla	75	34.42	4.15	22-45

Tablo 11.2. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Betimsel İstatistikler (Devamı)

<i>Değişken</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Min.-Maks.</i>
Evlilik Süresi	1 yıldan az	90	35.05	4.16	20-42
	1-5 yıl	226	34.09	4.46	16-44
	6-10 yıl	105	32.99	5.47	14-42
	11-15 yıl	58	32.31	5.99	14-41
	16-20 yıl	39	33.07	5.50	20-45
	21 yıl ve üstü	33	31.12	6.41	18-46
Çocuk Sayısı	Hiç yok	214	35.07	3.99	18-46
	1	178	32.73	5.40	14-44
	2-3	149	32.56	5.63	14-45
Ev İçi Sorumluluk Paylaşımı	Hiç Paylaşmayız	27	27.00	6.77	14-38
	Kısmen Paylaşırız	298	32.89	4.92	17-45
	Tamamen Paylaşırız	226	35.32	4.14	14-46

Tablo 11.3. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin ANOVA Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Kaynak</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Yaş	G. Arası	649.494	3	216.498	8.727	.000***
	G. İçi	13395.499	540	24.806		
	Toplam	14044.993	543			
Eğitim Durumu	G. Arası	290.069	5	58.014	2.261	.047*
	G. İçi	13981.887	545	25.655		
	Toplam	14271.956	550			
Meslek Grubu	G. Arası	387.519	11	35.229	1.368	.184
	G. İçi	13884.437	539	25.760		
	Toplam	14271.956	550			
Aylık Gelir	G. Arası	175.905	4	43.976	1.706	.147
	G. İçi	13969.239	542	25.774		
	Toplam	14145.144	546			
Evlenme Biçimi	G. Arası	695.179	2	347.589	14.030	.000***
	G. İçi	13576.778	548	24.775		
	Toplam	14271.956	550			
Evlilik Öncesi Tanışıklık Süresi	G. Arası	340.859	3	113.620	4.461	.004**
	G. İçi	13931.097	547	25.468		
	Toplam	14271.956	550			
Evlilik Süresi	G. Arası	594.497	5	118.899	4.738	.000***
	G. İçi	13677.460	545	25.096		
	Toplam	14271.956	550			

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 11.3. Kişisel ve Ailesel Niteliklere Göre Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklar İçin Yapılan ANOVA Sonuçları (Devamı)

<i>Değişken</i>	<i>Kaynak</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Çocuk Sayısı	G. Arası	762.909	2	381.454	15.471	.000***
	G. İçi	13265.350	538	24.657		
	Toplam	14028.259	540			
Ev İçi Sorumluluk Paylaşımı	G. Arası	1999.623	2	999.811	44.645	.000***
	G. İçi	12272.334	548	22.395		
	Toplam	14271.956	550			

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 11.3.'te verilen ANOVA sonuçları göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından yaş [$F(3-540)=8.727$], $p=.000$, eğitim durumu [$F(5-545)=2.261$], $p=.047$, evlenme biçimi [$F(2-548)=14.030$], $p=.000$, evlilik öncesi tanışıklık süresi [$F(3-547)=4.461$], $p=.004$, evlilik süresi [$F(5-545)=4.738$], $p=.000$, çocuk sayısı [$F(2-538)=15.471$], $p=.000$ ve ev içi sorumluluk paylaşımı [$F(2-548)=44.645$], $p=.000$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna karşın, meslek [$F(11-539)=1.368$], $p=.184$ ve aylık gelir [$F(4-542)=1.706$], $p=.147$ grupları arasında evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı analiz sonucu ulaşılan bilgiler arasındadır.

Tablo 11.2.'de kişisel ve ailesel niteliklere göre oluşturulan grupların evlilik doyum düzeylerine ilişkin betimsel istatistikleri verilmiştir. Tablo 11.2.'de ortalamaların belirtildiği ve Tablo 11.3.'te ANOVA analizleri ile bu ortalamalar arası farklılıkların anlamlı oldukları bildirilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun tespit edilebilmesi için gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılarak Tablo 11.4.'te sunulmuştur.

Tablo 11.4. Evlilik Doyumu Puan Ortalamalarına Uygulanan ANOVA’da Anlamlı Farklar Bulunan Değişkenlere İlişkin Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

<i>Faktör</i>	<i>Gruplar</i>	$\bar{x}$	<i>p</i>	<i>Post-Hoc (Scheffe)</i>	
				<i>Anlamlı Farklar Bulunan Karşılaştırmalar</i>	<i>p</i>
Yaş	24 ve altı	33.48	.000***	25-34 yaş / 35-44 yaş	.044*
	25-34	34.35		25-34 yaş / 45-54 yaş	.000***
	35-44	32.88		-	-
	45-54	30.70		-	-
Eğitim Durumu	İlk/Ortaokul	30.23	.047*	-	-
	Lise	32.33		-	-
	Ön Lisans	32.14		-	-
	Lisans	33.88		-	-
	Yüksek Lisans	33.92		-	-
	Doktora	33.56		-	-
Evlenme Biçimi	Tanışıp Anlaşarak	34.03	.000***	Tanışıp Anlaşarak / Görücü	.001**
	Görücü Usulü	31.47		Tanışıp Anlaşarak / Diğer	.001**
	Diğer	29.12		-	-
Evlilik Öncesi Tanışıklık Süresi	1 yıldan az	32.52	.004**	1 Yıldan Az / 4-6 Yıl	.018*
	1-3 yıl	33.71		-	-
	4-6 yıl	34.55		-	-
	6 yıldan fazla	34.42		-	-
Evlilik Süresi	1 yıldan az	35.05	.000***	1 Yıldan Az / 21 Yıl ve Üstü	.012*
	1-5 yıl	34.09		-	-
	6-10 yıl	32.99		-	-
	11-15 yıl	32.31		-	-
	16-20 yıl	33.07		-	-
	21 yıl ve üstü	31.12		-	-
Çocuk Sayısı	Hiç yok	35.07	.000***	Hiç Yok / 1	.000***
	1	32.73		Hiç Yok / 2-3	.000***
	2-3	32.56		-	-
Ev İçi Sorumluluk Paylaşımı	Hiç Paylaşmayız	27.00	.000***	Hiç / Kısmen	.000***
	Kısmen Paylaşırız	32.89		Hiç / Tamamen	.000***
	Tamamen Paylaşırız	35.32		Kısmen / Tamamen	.000***
	Paylaşırız				

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 11.4.'e göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerini bireylerin kişisel ve ailesel nitelikleri anlamlı derecede etkilemektedir. Tablo 11.3.'te ANOVA sonuçlarıyla ortaya konulan ve anlamlı farklılık bulunan kişisel ve ailesel niteliklere göre oluşturulan gruplar için post-hoc çoklu karşılaştırmaları yapılmış ve gruplara göre anlamlı derecede farklılıkların olduğu görülmüştür.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları yaşa göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından yaş [$F(3-540)=8.727$], $p=.000$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılarak Tablo 11.4.'te sunulmuştur. Yaş faktörü bazında grup puanları ortalamaları arasında 25-34 yaş grubu ile hem 35-44 yaş hem de 45-54 yaş grupları arasında anlamlı fark belirtilmiştir. Grup puan ortalamaları incelendiğinde bu farklılıkların 25-34 yaş grubu lehine olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile 25-34 yaş grubu evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri hem 35-44 yaş grubundan hem de 45-54 yaş grubundan daha yüksektir. Bir diğer ifadeyle, 25-34 yaş grubundaki bireylerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{x}=34.35$), 35-44 yaş grubundaki bireylerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{x}=32.88$) yüksek bulunmuştur. 35-44 yaş grubundaki bireylerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{x}=32.88$) ise, 45-54 yaş grubundaki bireylerin evlilik doyumu puan ortalamasından ($\bar{x}=30.70$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından eğitim durumu [$F(5-545)=2.261$], $p=.047$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Elde edilen bilgiler doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun tespit edilebilmesi için gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılarak Tablo 11.4.'te sunulmuştur. Buna göre, eğitim durumu faktörü bazında ANOVA sonuçlarında anlamlı farklılık belirtilmiş olmasına karşın grupların doyum düzeylerine ilişkin yapılan çoklu karşılaştırmalarda gruplar arasında anlamlı derecede farklılık olmadığı görülmüştür.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları meslek grubuna göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından meslek [$F(11-539)=1.368$], $p=.184$ grupları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları ekonomik duruma göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA sonucunda evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından aylık gelir [$F(4-542)=1.706$], $p=.147$ grupları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları evlenme biçimine göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA analizleri sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından evlenme biçimi [$F(2-548)=14.030$], $p=.000$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun belirlenmesi amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Tablo 11.4.’te sunulan çoklu karşılaştırmalara göre evlenme biçimleri açısından oluşturulan gruplar arasında tanışıp anlaşılarak evlenenlerin anlamlı derecede hem görücü usulü hem de diğer biçimlerde evlenenlerden daha yüksek evlilik doyumlarına sahip oldukları görülmektedir. Grupların evlilik doyum düzeyleri ortalamaları incelendiğinde tanışıp anlaşılarak evlenenlerin evlilik doyumu ortalamalarının ($\bar{x}=34.04$) görücü usulü ($\bar{x}=31.47$) ve diğer ($\bar{x}=29.12$) şekillerde evlenenlerin evlilik doyumu ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Görücü usulü ile evlenenlerin evlilik doyumu ortalamaları ($\bar{x}=31.47$) ise diğer şekillerde evlenenlerin evlilik doyumu ortalamalarından ($\bar{x}=29.12$) yüksek bulunmuştur. Evlenme biçimleri bakımından gruplar birbiri ile aynı derecede ($p=.001$) anlamlı farklılık sergilemektedir.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları evlilik öncesi tanışıklık süresine göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA analizleri sonucunda evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından evlilik öncesi tanışıklık süresi [$F(3-547)=4.461$], $p=.004$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun görülmesi amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılarak Tablo 11.4.’te verilmiştir. Tablo 11.4. incelendiğinde evlilik öncesi

tanışıklık sürelerine göre yapılan çoklu karşılaştırmalarda sadece 1 yıldan daha az ile 4-6 yıl grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grupların evlilik doyumu puan ortalamaları incelendiğinde, evlilik öncesi tanışıklık süresi 4-6 yıl olan bireylerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{x}$ =34.55) evlilik öncesi tanışıklık süresi 1 yıldan az bireylerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{x}$ =32.52) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (p =.018).

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları evlilik süresine göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA analizleri sonuçlarına bakıldığında evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri açısından evlilik süresi [F(5-545)=4.738], p =.000 grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tablo 11.4. incelendiğinde ise evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerinin evlilik sürelerine göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için yapılan çoklu karşılaştırma analizi sonucunda 1 yıldan az evli olanlar ile 21 yıl ve üstü evli olanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p =.012). Grupların evlilik doyumu düzeyleri ortalamaları incelendiğinde 1 yıldan az evli olanların ($\bar{x}$ =35.05) 21 yıl ve üstü evli olanlardan ($\bar{x}$ =31.12) daha yüksek doyumu düzeylerine sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları çocuk sayısına göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan ANOVA analizleri sonuçları incelendiğinde evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri açısından çocuk sayısı [F(2-538)=15.471], p =.000 grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun tespit edilmesi amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Tablo 11.4.’te sunulan çoklu karşılaştırmalara göre evli bireylerden hiç çocuğu olmayanlar ile 1 çocuğu olanlar ve 2-3 çocuğu olanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p =.000). 1 çocuğu olanlar ile 2-3 çocuğu olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmazken çocuk sahibi olmayanların evlilik doyumu düzeylerinin ($\bar{x}$ =35.07) hem 1 çocuğu olanlardan ($\bar{x}$ =32.73) hem de 2-3 çocuğu olanlardan ($\bar{x}$ =32.56) daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada “*Evli bireylerin evlilik doyumları ev içi sorumlulukların paylaşımına göre anlamlı bir şekilde farklı mıdır?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan

ANOVA analizleri sonucuna göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından ev içi sorumluluk paylaşımı [$F(2-548)=44.645$], $p=.000$ grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapılarak Tablo 11.4.'te verilmiştir. Önemli ailesel niteliklerden olan ev içi sorumluluk paylaşımına ilişkin oluşturulan grupların evlilik doyum düzeyleri incelendiğinde ise her üç grubun da birbirinden anlamlı derecede ($p=.000$) farklı sonuçlar gösterdikleri görülmüştür. Bu bağlamda grupların evlilik doyum düzeyleri incelendiğinde ev içi sorumlulukları tamamen paylaşan bireylerin evlilik doyum puan ortalamaları ($\bar{x}=35.32$) kısmen paylaşanlardan ($\bar{x}=32.89$) ve hiç paylaşmayanlardan ($\bar{x}=27.00$) yüksek bulunmuştur. Kısmen paylaşanların evlilik doyum puan ortalamaları ise ($\bar{x}=32.89$) hiç paylaşmayanlardan ($\bar{x}=27.00$) yüksektir. Buradan hareketle, ev içi sorumluluklar paylaşıldıkça evlilik doyumunun arttığı söylenebilir.

12. EVLİLİK DOYUM DÜZEYLERİ DÜŞÜK VE YÜKSEK EVLİ BİREYLERİN AİLE İŞLEVSELLİĞİ PUAN ORTALAMALARI FARKLARI

Evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin aile işlevsellik düzeylerinin incelenmesi amacı doğrultusunda öncelikle EYÖ ile evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri belirlenmiştir. Toplam 551 katılımcının evlilik doyum düzeyleri ortalamaları yaklaşık 34 ($\bar{x}=33.6025$) olarak hesaplanmıştır. Ortalama evlilik doyum düzeyi üzerinden katılımcılar düşük ve yüksek doyum düzeyine sahip olarak iki gruba ayrılmıştır. Oluşturulan grupların katılımcı sayıları düşük evlilik doyum düzeyi ($n=261$) ve yüksek evlilik doyum düzeyi ($n=290$) şeklindedir.

Evli bireylerin aile işlevselliğinin belirlenmesi amacıyla ise ölçme araçlarından ADÖ Genel İşlevler Alt Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ADÖ Genel İşlevler Alt Ölçeği ile elde edilen puanların evli bireylerin evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için, evlilik doyum düzeyi düşük ve yüksek olan evli bireyler arasında bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonucu ulaşılan betimleyici istatistikler ve analiz sonuçları Tablo 12.1.'de sunulmuştur.

Tablo 12.1. Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Farklı Olan Evli Bireylerin Genel İşlevsellik Puanları Arasındaki Farklara İlişkin *t* testi Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>Min.-Maks.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel İşlevsellik	Yüksek Doyum Düzeyi	290	2.60	.21	1.17-3.25	-11.763	.000***
	Düşük Doyum Düzeyi	261	2.84	.27	2-3.67		

p*<.05 *p*<.01 ****p*<.001

Tablo 12.1.'de belirtilen *t* testi sonuçlarına göre düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin aile işlevselliğini ifade eden ADÖ Genel İşlevsellik puanları arasında ($t=-11.763$, $p=.000$) anlamlı farklılık görülmektedir. Anlamlı farklılığın belirlenmesi için incelenen grup puan ortalamaları sonucunda, evlilik doyum düzeyleri düşük bireylerin genel işlevsellik puan ortalamaları ($\bar{x}=2.84$) evlilik doyumunu yüksek bireylerin genel işlevsellik puan ortalamalarından ($\bar{x}=2.60$) yüksek bulunmuştur. Ancak ölçekte Genel İşlevsellik puanında yüksek puan işlevsizliği bir başka ifadeyle sağlıksızlığı, düşük puan ise işlevselliği bir başka deyişle sağlıklılığı ifade etmektedir.

Sonuçlara göre, düşük evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin genel işlevsellik düzeylerinin yüksek (sağlıksız aile işlevlerine sahip), yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin genel işlevsellik düzeylerinin ise düşük (sağlıklı aile işlevlerine sahip) olduğu görülmektedir.

13. EVLİLİK DOYUM DÜZEYLERİ DÜŞÜK VE YÜKSEK EVLİ BİREYLERİN ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ PUAN ORTALAMALARI FARKLARI

Evli bireylerin çatışma çözüm stillerinin belirlenmesi amacıyla ise Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ) kullanılmıştır. ÇÇSÖ ile evli bireylere ilişkin olumlu, olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözüm stili puanları elde edilmiştir. ÇÇSÖ ile elde edilen puanların evli bireylerin evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için, evlilik doyum düzeyi düşük ve yüksek olan evli bireyler arasında bağımsız örneklem *t* testi yapılmıştır. Analiz sonucu ulaşılan betimleyici istatistikler ve analiz sonuçları Tablo 13.1.'de sunulmuştur.

Tablo 13.1. Evlilik Doyumu Puan Ortalamaları Farklı Olan Evli Bireylerin Çatışma Çözüm Stilleri Puanları Arasındaki Farklara İlişkin *t* testi Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>Min.-Maks.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Olumlu Çatışma	Yüksek Doyum Düzeyi	290	27.83	5.02	6-36	7.868	.000***
	Düşük Doyum Düzeyi	261	24.44	5.07	6-36		
Olumsuz Çatışma	Yüksek Doyum Düzeyi	290	14.89	6.27	7-36	-7.246	.000***
	Düşük Doyum Düzeyi	261	18.98	6.97	7-38		
Boyun Eğme	Yüksek Doyum Düzeyi	290	22.09	6.62	6-36	.445	.657
	Düşük Doyum Düzeyi	261	21.85	6.09	7-36		
Geri Çekilme	Yüksek Doyum Düzeyi	290	22.63	6.76	6-36	-.409	.682
	Düşük Doyum Düzeyi	261	22.86	6.44	6-36		

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 13.1.'e göre evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında olumlu çatışma stilleri puanlarının düşük ve yüksek evlilik doyumu düzeyine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($p=.000$). Anlamlı farklılık belirtilen olumlu çatışma çözüm stili puanları incelendiğinde yüksek evlilik doyumu düzeyine sahip evli bireylerin daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir ($t=7.868$, $p=.000$). Diğer bir deyişle, evlilik doyumu düzeyleri yüksek evli bireylerin olumlu çatışma çözüm stili puanları ($\bar{x}=27.83$) evlilik doyumu düşük evli bireylerin olumlu çatışma çözüm stili puanlarından ($\bar{x}=24.44$) anlamlı bir şekilde yüksektir. Buna göre, yüksek doyumu düzeyine sahip bireylerin düşük doyumu düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla olumlu çatışma çözüm stilleri sergiledikleri ifade edilebilir.

Tablo 13.1.'e bakıldığında olumsuz çatışma stilleri puanlarının düşük ve yüksek evlilik doyumu düzeyine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($p=.000$). Evlilik doyumu düzeyleri düşük evli bireylerin olumsuz çatışma çözüm stili puanları ($\bar{x}=18.98$) evlilik doyumu yüksek evli bireylerin olumsuz çatışma çözüm stili puanlarından ($\bar{x}=14.89$) anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Sonuçlara göre olumlu ve olumsuz çatışma çözüm stili puanları incelendiğinde yüksek doyumu düzeyine sahip bireylerin olumlu çatışma çözüm stilleri sergiledikleri görülürken

düşük doyum düzeyine sahip bireylerin olumsuz çatışma çözüm stilleri sergiledikleri görülmektedir.

Öte yandan, evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçları boyun eğme çatışma çözüm stilinde ($p=.657$) bireylerin düşük ve yüksek evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Son olarak, Tablo 13.1.'de evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında geri çekilme çatışma çözüm stilinde ($p=.682$) bireylerin düşük ve yüksek evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

14. EVLİLİK DOYUMU İLE AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİNİN KORELASYONLARI

Mevcut araştırma kapsamında araştırmaya katılan tüm evli bireyler hakkında bilgi sahibi olunan evlilik doyum düzeyinin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri ile olan ilişkilerine yönelik yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 14.1.'de sunulmuştur.

Tablo 14.1. Evlilik Doyumu ile Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri Arasındaki Korelasyonlar

	<i>n</i>	2	3	4	5	6
1. Evlilik Doyum Düzeyi	551	-.457**	.316**	-.256**	-.022	-.040
2. Genel Aile İşlevselliği	551		-.277**	.186**	-.095*	-.061
3. Olumlu Çatışma Stili	551			-.258**	.094*	-.058
4. Olumsuz Çatışma Stili	551				-.205**	-.069
5. Boyun Eğme Stili	551					.464**
6. Geri Çekilme Stili	551					

* $p<.05$ ** $p<.01$

Tablo 11.4.'te sunulan bilgilere göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri ile genel aile işlevselliği ($r=-.457$, $p=.000$), olumlu çatışma stilleri ($r=.316$, $p=.000$) ve olumsuz çatışma stilleri ($r=-.256$, $p=.000$) arasında anlamlı korelasyon bulunmuştur. Boyun eğme çatışma stilleri ($r=-.022$, $p=.601$) ve geri çekilme çatışma stilleri ($r=-.040$, $p=.345$) ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı korelasyon bulunmamıştır.

Sonuçlara göre, evli bireylerin sağlıklı aile işlevselliği ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde, sağlıklı olmayan aile işlevselliği ile evlilik doyumu arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, evlilik doyumu ile olumlu çatışma çözüm stilleri arasında pozitif yönde, evlilik doyumu ile olumsuz çatışma çözüm stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, evli bireylerin evlilik doyumu ile boyun eğme stilleri ve geri çekilme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

15. EVLİLİK DOYUMUNUN AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ TARAFINDAN YORDANMASI

Araştırma kapsamında EYÖ ile evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri tespit edilmiştir. Ayrıca evli bireyleri ADÖ ile elde edilen genel aile işlevsellik düzeyleri ve ÇÇSÖ ile elde edilen çatışma çözüm stillerine ilişkin puanları evlilik doyum düzeyleri açısından incelenmiştir. Yapılan inceleme öncesinde sürekli değişken olarak elde edilen evlilik doyum düzeyleri grup ortalamaları dikkate alınarak düşük ve yüksek doyum düzeyleri şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Yapılan gruplar arası karşılaştırmalarda ve korelasyon analizlerinde evlilik doyum düzeylerine göre genel aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinde anlamlı farklılıklar ve korelasyonlar bulunmuştur. Bu bağlamda aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin birlikte, evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığının belirlenmesi için değişkenler çoklu doğrusal regresyon analizlerine sokulmuştur. Yapılan regresyon analizlerinin sonuçları Tablo 15.1.'de sunulmuştur.

Tablo 15.1. Evlilik Doyumunun Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SH _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	53.088	2.624	-	20.229	.000	-	-
Genel Aile İşlevselliği	-7.294	.717	-.390	-10.174	.000	-.457	-.400
Olumlu Çatışma Stili	.168	.037	.175	4.473	.000	.316	.188
Olumsuz Çatışma Stili	-.118	.028	-.160	-4.151	.000	-.256	-.175
Boyun Eğme Stili	-.080	.034	-.100	-2.376	.018	-.022	-.101
Geri Çekilme Stili	-.014	.032	-.019	-.447	.655	-.040	-.019
R=.527 R ² =.278 F(5, 545)=41.886 p=.000							

Tablo 15.1.'de verilen bilgilere göre genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili, boyun eğme stili ve geri çekilme stili birlikte, evli bireylerin evlilik doyumu puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=.527$, $R^2=.278$, $p<.001$. Adı geçen beş değişken birlikte, evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %28'ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin evlilik doyumunu üzerindeki göreceli önem sırası, genel aile işlevselliği ($\beta=-.390$, $p<.001$), olumlu çatışma stili ($\beta=.175$, $p<.001$), olumsuz çatışma stili ($\beta=-.160$, $p<.001$), boyun eğme stili ($\beta=-.100$, $p<.05$) ve geri çekilme stili ($\beta=-.019$, $p>.05$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t puanları incelendiğinde ise, genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili ve boyun eğme stili değişkenlerinin evlilik doyumunu üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu görülmektedir. Ancak, geri çekilme stili önemli bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

16. SONUÇ

Bu araştırma evli bireylerin evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, evli bireylerin kişisel ve ailesel niteliklerine göre evlilik doyum düzeyleri karşılaştırılmıştır. Evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca, evli bireylerin evlilik doyumları ile aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun yanı sıra, evli bireylerinin aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcıları olup olmadığı test edilmiştir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, elde edilen sonuçlara göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, 25-34 yaş grubu evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin hem 35-44 yaş grubundan hem de 45-54 yaş grubundan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Evlilik doyum puan ortalamalarına bakıldığında ise yaş ilerledikçe evlilik doyumunun azaldığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Grup ortalamaları incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin evliliklerinden sağladıkları doyumun yüksek olduğu söylenebilir. Ancak eğitim durumu değişkeni bazında anlamlı farklılık belirtilmiş olmasına karşın grupların doyum düzeylerine ilişkin yapılan sıkı ve hassas çoklu karşılaştırmalarda gruplar arasında anlamlı derecede farklılık olmadığı bulunmuştur.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin meslek grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ancak sonuçlara göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya konmuştur. Bir başka ifadeyle, hangi meslek grubundan olursa olsun evli bireyler evliliklerinden doyum sağlayabilmektedirler.

Araştırmada ekonomik durumu tespit etmek amacıyla ailenin ortalama aylık geliri değişkeni ele alınmış ve evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin aylık gelire göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından aylık gelir grupları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, evli bireylerin aylık gelir düzeyi ne kadar olursa olsun evliliklerinden doyum sağlayabileceklerini göstermektedir. Gelirin artması ya da azalması durumuna göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinde anlamlı değişiklikler meydana gelmemektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan bir diğeri de evlenme biçimine göre evli bireylerin evlilik doyumlarının anlamlı bir şekilde farklı olmasıdır. Bu bulguya göre, evlenme biçimleri açısından oluşturulan gruplar arasında tanışıp anlaşılarak evlenenlerin anlamlı derecede hem görücü usulü hem de diğer biçimlerde evlenenlerden daha yüksek evlilik doyumlarına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırmada evlilik öncesi tanışıklık süresine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan çoklu karşılaştırmalara göre 1 yıldan daha az tanışıklık süresi ile evlenen bireylerin evlilik doyumlarının 4-6 yıl arası tanışıklık süresi ile evlenen bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı bir şekilde düşük olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, evlilik öncesi tanışıklık süresi arttıkça evlilik doyum düzeyi artmakta, evlilik öncesi tanışıklık süresi azaldıkça evlilik doyum düzeyi de azalmaktadır.

Araştırmada evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, 1 yıldan az evli olan bireylerin evlilik doyumları 21 yıl ve üstü evli olan bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı bir şekilde yüksektir. Bir başka ifadeyle, evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunu azalmakta, evlilik süresi azaldıkça ise evlilik doyumunu artmaktadır.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin eşler arası yaş farkına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve anlamlı fark bulunmamıştır. Buna göre, aralarındaki yaş farkı ne kadar olursa olsun evli bireyler evliliklerinden doyum sağlayabilmektedirler. Diğer bir ifadeyle, yaş farkının artması

ya da azalması ile birlikte evlilik doyumu ortalamalarında farklılık meydana gelmemektedir.

Araştırma bulgularına göre evli bireylerin evlilik doyumları çocuk sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre, evli bireylerden hiç çocuğu olmayanların evlilik doyum düzeyleri 1 çocuğu olanlar ve 2-3 tane çocuğu olanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir. Grupların evlilik doyum puan ortalamaları incelendiğinde çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumunun azaldığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin ev içi sorumlulukların paylaşımına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasıdır. Buna göre, ev içi sorumlulukları tamamen paylaşan evli bireylerin evlilik doyumları kısmen paylaşanlardan ve hiç paylaşmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca, ev içi sorumlulukları kısmen paylaşan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri de hiç paylaşmayanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir. Bir diğer ifadeyle, ev içi sorumluluklar paylaşıldıkça evlilik doyum düzeyleri artmaktadır.

Araştırmada düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin aile işlevselliğini ifade eden genel işlevsellik puanları arasında anlamlı bir şekilde farklılık olduğu bulunmuştur. Sonuçlara göre, düşük evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu, yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin ise sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmada olumlu ve olumsuz çatışma stilleri puanlarının düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine göre anlamlı derecede farklılaştıkları bulunmuştur. Buna göre, olumlu çatışma çözüm stili puanları incelendiğinde yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Olumsuz çatışma çözüm stili puanları incelendiğinde ise düşük evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla, yüksek evlilik doyum düzeyine sahip bireyler düşük evlilik doyum düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla olumlu çatışma çözüm stilleri kullanırken, düşük evlilik doyum düzeyine sahip bireyler yüksek evlilik doyum düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla olumsuz çatışma stilleri kullanmaktadır. Boyun eğme stili ve geri çekilme stiline ise

bireylerin düşük ve yüksek evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri ile genel aile işlevsellik düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, evlilik doyumunu ile sağlıklı aile işlevselliği arasında pozitif yönde, evlilik doyumunu ile sağlıksız aile işlevselliği arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırmada evlilik doyumunu ile olumlu çatışma çözüm stilleri arasında pozitif yönde, evlilik doyumunu ile olumsuz çatışma çözüm stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, evlilik doyumunu ile boyun eğme stilleri ve geri çekilme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Son olarak, genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili, boyun eğme stili ve geri çekilme stili birlikte, evli bireylerin evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %28'ini açıkladığı bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stilleri birlikte evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Yordayıcı değişkenlerin evlilik doyumunu üzerindeki etkisi incelendiğinde, genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili ve boyun eğme stili değişkenlerinin evlilik doyumunu üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu, ancak geri çekilme stili önemli bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

17. TARTIŞMA

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, elde edilen sonuçlara göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna göre, kadın ve erkeklerin evlilikten benzer düzeyde doyum sağladıkları düşünülebilir. Bu bulgu alanyazındaki çoğu araştırma ile tutarlıdır. Örneğin, Curun (2006) tarafından yapılan araştırmada evlilik doyumuna ilişkin ortalamalarda cinsiyetler arasında anlamlı farklar bulunmamıştır (s. 102). Benzer şekilde, Çınar (2008) tarafından yapılan çalışmada kadınların evlilik doyumları ile erkeklerin evlilik doyumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (s. 67). Tezer (1992) de kadın ve erkeklerin evlilik doyumunu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur (s. 26). Yurtdışı alanyazına bakıldığında, Timm ve

Keiley'in (2011) yaptığı çalışmada evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, Ahangar vd. (2016) kadınlar ile erkeklerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını öne sürmektedir (s. 160).

Görüldüğü üzere, alanyazında evlilik doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığına yönelik pek çok bulgu mevcuttur. Ancak yapılan bazı araştırmalarda kadın ve erkeklerin evlilik doyumunun anlamlı düzeyde farklılaştığı belirtilmektedir. Örneğin, Güven (2010) yapmış olduğu araştırmada erkeklerin evlilik doyumlarının kadınların evlilik doyumlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur (s. 88). Benzer şekilde, Çağ (2011) cinsiyet değişkeni açısından evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri arasında manidar fark olduğunu ortaya koymuştur. Söz konusu çalışmada erkeklerin evlilik doyum düzeyleri kadınların evlilik doyum düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (s. 110).

Evli bireylerle yapılan çalışmalarda katılımcı özellikleri oldukça önemlidir. Evlilik doyumlarının cinsiyete göre farklılaşması katılımcı özellikleriyle ilişkili olabilir. Örneğin, Jackson vd. (2014) yapmış olduğu çalışmada, klinikte terapiye katılan evli çiftler ve klinik dışındaki evli çiftlerin evlilik doyumlarını incelemiştir. Sonuçlara göre evlilik terapisine katılan kadınların evlilik doyum düzeyi eşlerinin evlilik doyum düzeyinden düşük çıkmıştır. Ancak klinik olmayan örnekleme ise erkeğin evlilik doyumu ile kadınının arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. Ayrıca, birbiriyle evli olan kadın ve erkeklerin evlilik doyum düzeyleri arasında da anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur (s. 105).

Evlilik birey ve toplum için pek çok yararı olan yasal bir birlikteliktir. Bu birliktelikte toplumsal anlamda belirlenen rol, görev ve sorumluluklar farklılık gösterse de kadın ve erkeğin her ikisinin de sağlayacağı birtakım yararlar bulunmaktadır. Evlilikten sağlanan yarar, evlilik ilişkisinin uyumu, kalitesi ve bu ilişkiden alınan mutluluk derecesi evlilik doyumunu ifade etmektedir. Buradan hareketle, kadın ve erkeklerin ilişkilerinde uyumu yakalaması, ilişkilerini kaliteli hale getirmeleri ve bu ilişkide bulundukları için mutlu olmaları her ikisini de etkileyebilecek durumlar olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, kadın ve erkeklerin evlilikten benzer düzeyde doyum sağlamaları beklenebilir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarının yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre 25-34 yaş grubu evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin hem 35-44 yaş grubundan hem de 45-54 yaş grubundan daha yüksek olduğu görülmektedir. Evlilik doyum ortalamalarına bakıldığında ise yaş ilerledikçe evlilik doyumunun düştüğü anlaşılmaktadır.

Bu bulgu alanyazındaki pek çok çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Jose ve Alfons (2007) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, genç yaş grubundaki evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri orta yaş grubundaki evli bireylere göre anlamlı düzeyde yüksektir (ss. 81-82). Ahangar, Juhari, Yaacob ve Talib (2016) tarafından yapılan araştırmada yaş ve evlilik doyumu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, yaş arttıkça evlilik doyumu azalmaktadır. Evliliğin ilk yıllarında ise evlilik doyumu en yüksek düzeydedir. Buradan hareketle, yaş değişkeninin evlilik doyumunun yordayıcısı olduğu söylenebilir (s. 158). Benzer şekilde, Güven (2010) tarafından yapılan çalışmada yaş değişkeni ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (s. 88).

Bu çalışmada ve diğer pek çok çalışmada evlilik doyumunun yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuş olsa da bazı araştırmalar evlilik doyumu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığını öne sürmektedir. Bett, Kiptiony ve Sirera (2017) yaş ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını belirtmektedir (s. 53). Benzer şekilde, Çağ (2011) yaş değişkenine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında manidar fark olmadığını ifade etmiştir. Buna göre, bireyler her yaşta evliliklerinden doyum alabilmektedir (s. 111). Çınar (2008) da yaş değişkeni ile bireylerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır (ss. 68-69).

Elde edilen bulgulardan hareketle bazı araştırmalarda yaşa göre bireylerin evlilik doyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirtilmiş olsa da bu çalışmada ve diğer pek çok çalışmada evlilik doyumunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Yaş gruplarına göre evli bireyler değerlendirildiğinde, otuz beş yaş ve altı gruptaki bireylerin evliliklerinin ilk yıllarında olmaları nedeniyle birbirlerine daha çok zaman ayırabildikleri ve birlikte verimli vakit geçirebildikleri düşünülmektedir. Bu sebeple evliliğin ilk yıllarında evlilik doyum düzeyleri yüksek olmaktadır. Ancak

orta yaşlara gelindiğinde aileye çocukların da katılmasıyla birlikte eşlerin birbirlerine ayırdıkları zaman dilimi kısalmakta ve ilginin çoğu çocuklar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu sebeplerden orta yaştaki bireylerin evlilik doyumlarının düştüğü söylenebilir. Daha ileriki dönemlerde ise, çocukların evden ayrılması, emeklilik dönemlerinin yaklaşması ve yeni yaşama alışma süreçleri gibi nedenlerle eşlerin evlilik doyumlarının azaldığı söylenebilir. Dolayısıyla, evli bireylerin zaman geçtikçe evliliklerinden sağladıkları doyum düzeyi düşmektedir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Grup ortalamaları incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin evliliklerinden sağladıkları doyumun da yüksek olduğu görülmüştür. Ancak eğitim durumu değişkeni bazında anlamlı farklılık belirtilmiş olmasına karşın grupların doyum düzeylerine ilişkin yapılan sıkı ve hassas çoklu karşılaştırmalarda gruplar arasında anlamlı derecede farklılık olmadığı görülmüştür.

Alanyazında eğitim durumuna göre evlilik doyum düzeyleri incelenmiş ve pek çok çalışmada anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırmada eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur (s. 18). Benzer şekilde, Jose ve Alfons (2007) evlilik doyum düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır (s. 82). Ahangar vd. (2016) eğitim düzeyi ile çiftlerin evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir. Buna göre, eğitim düzeyleri birbirine yakın olan eşlerin evlilik doyumları eğitim düzeyleri birbirinden farklı olan eşlerin evlilik doyumlarından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (s. 158).

Görüldüğü üzere pek çok çalışmada bireylerin evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Ancak bazı araştırmacılar evlilik doyumunun eğitim durumundan etkilenmediğini ifade etmektedir. Örneğin, Güven (2010) evli bireylerin eğitim düzeyine göre evlilik doyumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve eğitim düzeyi değişkeni ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığını ortaya koymuştur (s. 90). Benzer şekilde, Bett, Kiptiony ve Sirera (2017) eğitim seviyesi ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını söylemektedir (s. 53).

Çeşitli araştırmacılar tarafından elde edilen bulgular ile bu araştırma bulguları birlikte ele alındığında bireylerin evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre farklılaştığı söylenebilir. Eğitim düzeyleri yükseldikçe bireylerin farkındalıklarının arttığı, kendilerini ve kişilik özelliklerini tanımaya başladıkları, daha etkin iletişim becerilerine ve çatışma yönetimlerine sahip olabilecekleri, eğitim yoluyla kazanılan öfke kontrolü, kendini ifade etme, empati kurma gibi kişilerarası iletişim becerileri edinmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla, eğitim seviyesiyle birlikte evlilik doyumunun artacağı söylenebilir. Eğitim düzeyi düştükçe ise iletişim becerilerinin zayıflayabileceği, farkındalığın azalabileceği, çatışma çözümü konusunda yetersizlikler yaşanabileceği düşünülmektedir. Böylece, eğitim seviyesinin düşmesiyle birlikte evlilikten sağlanan doyumun da düşeceği söylenebilir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin meslek grubuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bir başka deyişle, hangi meslek grubundan olursa olsun evli bireyler evliliklerinden doyum sağlayabilmektedirler.

Bu bulgu alanyazındaki diğer birkaç çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Güven (2010) yapmış olduğu çalışmada evli bireylerin çalışma ve çalışmama durumlarına göre evlilik doyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuçlara göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin çalışma ve çalışmama durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (s. 91). Çağ (2011) meslek değişkenine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Buna göre, bireyler hangi meslekten olursa olsun evliliklerinden doyum sağlamaya ihtiyaçları vardır (s. 112). Ancak, Jose ve Alfons (2007) tarafından yapılan araştırmada çalışan kadınların evlilik doyumlarının çalışmayan kadınların evlilik doyumlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya konmuştur (s. 82).

Elde edilen bilgilerden hareketle, her meslek grubunun kendine özgü nitelikleri olduğu söylenebilir. Çalışma saatleri, ücret, yarattığı stres düzeyi, zorlayıcı ve riskli olması gibi yönlerden birbirinden farklılaşsa da her meslek grubunun kendine özgü kolaylıkları ve zorlukları vardır. Örneğin, gelir düzeyi oldukça yüksek, ancak çalışma saatleri açısından bakıldığında evine ve kendine zaman ayırmayı sağlayamayan bir meslek stres unsuru olabilmektedir. Gelir düzeyi düşük olan, zorlayıcı ve riskli bir

meslek de bireylerin stres düzeylerini arttırabilmektedir. Herhangi bir mesleğe sahip olmanın yanında çalışılan yer, çalışılan kurum, iş arkadaşları, işin yoğunluğu gibi pek çok faktör bireylerin genel memnuniyetini etkilemektedir. Dolayısıyla herhangi bir meslek grubuna mensup bireylerin evlilik doyumlarının yüksek ya da düşük olduğunu söylemek mümkün olmayabilir.

Araştırmada ekonomik durumu belirlemek amacıyla ailenin ortalama aylık geliri değişkeni ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından aylık gelir grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, evli bireylerin aylık gelir düzeyi ne kadar olursa olsun evliliklerinden doyum sağlayabileceklerini göstermektedir. Gelirin artması ya da azalması durumuna göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinde anlamlı değişiklikler meydana gelmemektedir.

Alanyazında araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösteren çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda aylık gelir düzeyi ile evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (s. 19). Güven (2010) evlilik doyum düzeyinin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapmış olduğu araştırmada evli bireylerin gelir düzeyi ile evlilik doyumları arasında manidar bir fark bulmamıştır (s. 89). Bett, Kiptiony ve Sirera (2017) aylık gelir ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını öne sürmektedir (s. 53). Benzer şekilde, Ahangar vd. (2016) gelir düzeyine göre evlilik doyumu ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna varmıştır (s. 159). Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak Curun (2006) yapmış olduğu araştırmada erkeğin gelir sağlayıcı olmasının ve çalışmasının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediğini, ancak kadının gelir sağlayıcı olması ve çalışmasının evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediğini bulmuştur.

Tüm bunlardan hareketle, evlilik ilişkilerinde gelir sağlayan kişinin kim olduğunun evlilik doyumunu etkileyebileceği söylenebilir. Bazı kültürlerde kadının erkekten daha çok gelir kazanması evlilikte dengelerin bozulmasına neden olabilmektedir. Ancak, ailenin ortalama aylık gelirinin artması ya da azalması durumuna göre evlilik doyum düzeylerinde anlamlı değişiklikler meydana gelmemektedir. Bir başka ifadeyle, aylık gelir düzeyleri ne olursa olsun bireyler evliliklerinden doyum sağlayabilmektedirler.

Araştırmada evlenme biçimine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, evlenme biçimleri açısından oluşturulan gruplar arasında tanışıp anlaşılarak evlenenlerin anlamlı derecede hem görücü usulü hem de diğer biçimlerde evlenenlerden daha yüksek evlilik doyumlarına sahip oldukları görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde evlenme biçimine göre evlilik doyumundaki farklılaşmayı inceleyen birkaç araştırmaya rastlanmıştır. Örneğin, Güven (2010) yapmış olduğu araştırmada evlilik doyumunun evlenme biçimine (görücü, anlaşarak, akraba) göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Benzer şekilde, Çağ (2011) evlilik kararı (kişinin kendi kararı, ailesinin kararı) değişkenine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığını belirtmiştir (s. 113).

Evlenme biçimi, bir başka deyişle evlilik kararının nasıl alındığı, evliliğin ilerleyişini ve nasıl gideceğini belirleyebilir. Bireylerin evlilik öncesi tanışıp anlaşması, birlikte vakit geçirmesi birbirlerinin kişilik özelliklerini, değerlerini, görüş ve düşüncelerini anlaması ve bu doğrultuda evlilik kararı vermesi evlilik sürecinin ilerleyişine olumlu katkı sağlamaktadır. Birbirlerini tanıyan, neleri sevip sevmediklerini bilen, birbirleriyle anlaşılan ve bu doğrultuda evlenmeye karar veren bireylerin evlilikten sağladıkları doyum da yüksek olacaktır. Ancak görücü usulü ya da zorlama ile yapılan evliliklerde bireylerin birbirlerini tanımaları zaman almaktadır. Tanıdıktan sonra ise eşin kişilik özelliklerini, görüş ve düşüncelerini beğenmeme gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple, evlilikten sağladıkları doyum seviyesi düşük olabilmektedir.

Araştırmada evlilik öncesi tanışıklık süresine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin farklılaştığı görülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan çoklu karşılaştırmalara göre 1 yıldan daha az tanışıklık süresi ile evlenen bireylerin evlilik doyumlarının 4-6 yıl arası tanışıklık süresi ile evlenen bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, evlilik öncesi tanışıklık süresi arttıkça evlilik doyum düzeyi artmakta, evlilik öncesi tanışıklık süresi azaldıkça evlilik doyum düzeyi de azalmaktadır.

Alanyazında evlilik öncesi tanışıklık süresine göre evlilik doyumundaki farklılaşmayı ele alan araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak birçok araştırmada evlenme biçimine göre evlilik doyum düzeyinin farklılaştığı ve bunun tanışıp anlaşılarak evlenen grupların lehine olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, tanışıp anlaşmanın evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Araştırmaya göre tanışıp anlaşma ile geçirilen sürenin fazla olması da evlilik doyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Bireyler birbirlerinin görüş, düşünce ve değerlerini, aile, iş ve arkadaş çevrelerini ancak birlikte zaman geçirerek anlayabilirler. Geleceğe yönelik beklentilerini, planlarını, isteklerini zaman içerisinde samimi şekilde paylaşabilirler. Ya da bir çatışma meydana geldiğinde olası tepkilerini birbirlerini tanımak için geçirilen süre esnasında gösterebilirler. Dolayısıyla, tam anlamıyla birbirlerini tanımadan evlenen bireylerin evlilik doyumları birbirlerini tanımaya zaman ayırarak ve birlikte zaman geçirerek evlenen bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı düzeyde düşük olabilmektedir.

Araştırmada evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin farklılaştığı görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre 1 yıldan az evli olan bireylerin evlilik doyumları 21 yıl ve üstü süredir evli olan bireylerin evlilik doyumlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bir başka ifadeyle, evlilik süresi arttıkça evlilik doyumu azalmakta, evlilik süresi azaldıkça ise evlilik doyumu artmaktadır.

Bu bulgu alanyazındaki birkaç bulgu ile tutarlılık göstermektedir. Ahangar vd. (2016) evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, evliliğin ilk yıllarında evlilik doyum düzeyi en yüksek iken geçen zamanla birlikte evlilik doyumu düşmektedir (ss. 159-160). Jose ve Alfons (2007) ise evliliğin ilk yıllarında çiftlerin evlilik doyumlarının yüksek olduğunu ilerleyen yıllarda doyum seviyesinin azaldığını ve sonra tekrar yükselişe geçtiğini belirtmektedir (s. 82). Başka bir ifadeyle, evlilik doyumu evliliğin orta yıllarında düşük, ilk ve son yıllarında ise yüksektir. Bu bulguların aksine Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (s. 19). Benzer şekilde, Çınar (2008) tarafından yapılan çalışmada evlilik süresi değişkenine göre bireylerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya konmuştur (s. 72). Güven (2010)

tarafından yapılan çalışmada da evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri ile evlilik süreleri arasında manidar fark bulunmamıştır (s. 90).

Evlilik süresi, bir başka deyişle evliliğin kısalığı ya da uzunluğu, evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörlerden biridir. Yeni evli çiftlerin evlilik doyum düzeylerinin uzun süredir evli olan çiftlere göre daha yüksek olması beklenir; çünkü yeni evli çiftler evliliğe yönelik heveslerin ve birbirlerine olan sevgi ve tutkunun yüksek düzeyde olması nedeniyle ilişkilerinden daha fazla doyum sağlamaktadırlar. Evliliğin süresi uzadıkça evliliğe ve birbirlerine alışma, çocukların ve ev idaresinin sorumluluğunun artması gibi sebeplerle eşlerin evlilik doyum düzeylerinde azalma meydana gelmektedir. Yaşlılık döneminde ise çocukların evden ayrılması, emekli olma ve yeni yaşama uyum sağlama konusunda yaşanan birtakım sorunlar evlilik doyumunun azalmasına neden olabilmektedir. Böylece, evliliğin ilk yıllarında en yüksek düzeyde olan evlilik doyumunun zamanla azaldığı söylenebilir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin eşler arası yaş farkına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna göre, aralarındaki yaş farkı ne kadar olursa olsun evli bireyler evliliklerinden doyum sağlayabilmektedirler. Diğer bir ifadeyle, yaş farkının artması ya da azalması ile birlikte evlilik doyumunu ortalamalarında farklılık meydana gelmemektedir.

Alanyazın incelendiğinde bu araştırma bulguları ile tutarlılık gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda eşler arasındaki yaş farkı ile evlilik doyumunu arasında anlamlı ilişki olmadığı öne sürülmüştür (s. 19). Benzer şekilde, Çağ (2011) tarafından yapılan çalışmada eşler arasındaki yaş farkı değişkenine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur (s. 116). Dolayısıyla, eşler arasındaki yaş farkı ne kadar olursa olsun bireylerin evliliklerinden benzer doyum sağlayabileceği söylenebilir.

Evlilik ilişkilerinde bireylerin birbirlerini tanımaları, anlamaları, birbirlerinin duygu, düşünce ve değerlerine saygı göstermeleri, gelecekte beklentilerinin benzer olması, birlikte kaliteli zaman geçirmeleri, birlikteyken eğlenmeleri, birbirlerine sevgi ve tutkuyla bağlı olmaları gibi hususlar oldukça önemlidir. Bireylerin birbirlerini

tanımları, anlamaları ve sevmeleri için benzer yaşlarda olmaları gerekmez. Aralarında yaş farkı olan bireyler de anlaşabilir, geleceğe aynı yönden bakabilir, kaliteli zaman geçirebilir, birlikteyken eğlenebilir ve evliliklerinden doyum sağlayabilirler. Dolayısıyla, eşler arasındaki yaş farkının tek başına evlilik doyumunun belirleyicisi olmadığı söylenebilir; çünkü aralarında on yaş fark olan evli bireyler ile hiç yaş farkı olmayan evli bireyler evliliklerinden benzer düzeyde doyum sağlayabilmektedirler.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarının çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, evli bireylerden hiç çocuğu olmayanların evlilik doyum düzeyleri 1 çocuğu olanlar ve 2-3 çocuğu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Grupların evlilik doyum puan ortalamaları incelendiğinde çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumunun düştüğü görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde çocuk sayısına göre evlilik doyum düzeylerindeki farklılaşmayı inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Jose ve Alfons (2007) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyum düzeylerinin çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ortaya konmuştur. Hiç çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik doyumları en yüksekken çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumu düşmektedir (s. 82). Bir başka deyişle, hiç çocuğun olmaması ile evlilik doyumu arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki varken, çocuk sayısının fazlalığı ile evlilik doyumu arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Ancak bunun aksini ortaya koyan çalışmalar da söz konusudur. Bett, Kiptiony ve Sirera (2017) çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını öne sürmektedir (s. 53). Benzer şekilde, Çınar (2008) da evli bireylerin evlilik doyumlarının çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır (s. 71).

Çocuğun aile kurumu ve toplum için çok sayıda olumlu katkıları vardır. Çocuk evliliği pekiştirmekte aileyi güçlendirmektedir. Ancak evlilik doyumu açısından ele alındığında, ilk çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte sorumlulukların artması ve eşlerin birbirlerine ayırdıkları zamanların ve birlikte yapılan sosyal aktivitelerin azalması, sevgi, ilgi ve alakanın çocuk üzerinde yoğunlaşması gibi nedenlerle bireylerin evlilik doyumlarında azalma yaşanmaktadır. Çocuk sayısı arttıkça da artan sorumluluk ve iş yükü ile birlikte evlilik doyumu azalmaya devam etmektedir.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum düzeylerinin ev içi sorumlulukların paylaşımına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, ev içi sorumlulukları tamamen paylaşan evli bireylerin evlilik doyumları kısmen paylaşanlardan ve hiç paylaşmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, ev içi sorumlulukları kısmen paylaşan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri de hiç paylaşmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle, ev içi sorumluluklar paylaşıldıkça evlilik doyum düzeyleri artmaktadır.

Alanyazında bu bulgu ile tutarlılık gösteren araştırmalar olduğu görülmektedir. Hasta (1996) evli bireylerin ev işi paylaşımı ile evlilik doyumları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu bulmuştur. Buna göre, ev işi paylaşımının adil olarak yapıldığını düşünen kadınların evlilik doyum düzeyleri ev işi paylaşımının adil olarak yapılmadığını düşünen kadınların evlilik doyum düzeylerinden anlamlı derecede yüksektir. Benzer şekilde, Çağ (2011) ev içi sorumlulukların paylaşımı değişenine göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu öne sürmektedir. Buna göre, evli bireylerin ev içi sorumlulukları paylaşma oranı arttıkça evlilik doyum düzeyleri de artmaktadır (s. 119).

Evlilik geçmişten günümüze gelen evrensel bir olgudur. Her toplumda ve kültürde çiftlerden yerine getirmeleri beklenen birtakım sorumluluklar ve görevler bulunmaktadır. Bu görev ve sorumluluklar toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadın ve erkeğe göre farklılık göstermektedir. Kültürümüzde kadınların daha çok çocuk bakımı, ev işleri gibi görevleri yerine getirmesi beklenirken erkeklerin evin gelirini sağlama ve aileyi yönetmesi beklenebilir. Ancak günümüz koşullarında kadınların da istihdama katılmış olmalarıyla birlikte eve gelir sağlama görevi çoğu ailede paylaşılmış durumdadır. Ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorumlulukların da benzer şekilde paylaşıyor olmasının çiftlerin kendilerini destekleniyor hissetmelerine ve evlilikten memnuniyetlerinin artmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ev içi sorumlulukların paylaşılmasıyla birlikte eşler yalnız olmadığını hissedebilir, birbirlerine daha çok güven duyabilirler. Birbirlerine yardım etmek ve sorumlulukları birlikte yerine getirmek ise biz olma duygusunu pekiştirebilir. Dolayısıyla sorumlulukların paylaşılmasıyla birlikte eşlerin evlilikten sağladıkları doyumun da artacağı söylenebilir.

Araştırmada evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin aile işlevselliğini incelemek amacıyla genel aile işlevlerine bakılmıştır. Araştırmada düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin aile işlevselliğini ifade eden genel işlevsellik puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, düşük evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin genel işlevsellik düzeylerinin yüksek (sağlıksız aile işlevlerine sahip), yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin genel işlevsellik düzeylerinin ise düşük (sağlıklı aile işlevlerine sahip) olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri ile genel işlevsellik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, evlilik doyumunu ile sağlıklı aile işlevselliği arasında pozitif yönde, evlilik doyumunu ile sağlıksız aile işlevselliği arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca, genel aile işlevselliğinin evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma bulguları alanyazındaki diğer araştırmalar ile tutarlılık göstermektedir. Çalışkan (2017) tarafından yapılan çalışmada, sağlıklı aile işlevselliği ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönde, sağlıklı olmayan aile işlevselliği ile evlilik doyumunu arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile işlevselliği alt boyutlarından genel işlevler ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmektedir (ss. 66-68). Diğer bir ifadeyle, evli bireylerin aile sistemleri sağlıklı işledikçe evliliklerinden sağladıkları tatmin de artmaktadır.

Aile işlevselliği ve evlilik doyumunu arasındaki analizler sonucunda bulunan anlamlı düzeydeki ilişki Ekşi ve Kahraman'ın (2012) yaptığı çalışmayla da desteklenmektedir. Bu çalışma eğitim programına katılan ve birbirine denk aile işlevselliği puanlarına sahip evli kadınların eğitim programını tamamladıktan sonra evlilik uyum düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir (ss. 137-140). Diğer bir ifadeyle, sağlıksız aile işlevlerine sahip evli bireylere uygulanan eğitim programının evlilik uyumunu arttırdığı görülmüştür. Dolayısıyla, evli bireylerin evlilik doyumlarının artmasında ailenin sağlıklı işlevler göstermeleri oldukça önemlidir. Evlilik doyumunu, başarılı bir aile hayatının ve bireysel gelişimin temel yapı taşı olarak ele alınabilir.

Alanyazında araştırma bulguları ile tutarlılık gösteren bir diğer araştırma Deniz ve Göller (2017) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada engelli çocuğa sahip ebeveynlerin aile işlevselliği ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelenmiş ve sonucunda evlilik doyumu ile aile işlevselliğinin tüm alt ölçekleri arasında anlamlı ilişki olduğunu bulunmuştur. (s. 53). Diğer bir ifadeyle, sağlıklı aile işlevlerine sahip ebeveynlerin evlilik doyum düzeylerinin yüksek olduğu, sağlıksız aile işlevlerine sahip ebeveynlerin ise evlilik doyum düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

Pedro, Ribeiro and Shelton (2015) tarafından yapılan çalışmada ise, evli veya birlikte yaşayan çiftlerde romantik bağlanma ve aile işlevselliği ilişkisinde evlilik doyumunun aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya, Portekiz'in Batı Yakasında ve Lizbon'da yaşayan 9-13 yaş çocuk sahibi olan, evli veya birlikte yaşayan 519 çift katılmıştır. Yapısal eşitlik modeli kullanılarak yapılan analiz sonucunda, evlilik doyumunun romantik bağlanma ile aile işlevselliği arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. (s. 3482).

Aile işlevselliği, aile üyelerinin problemlerini bir araya gelerek çözebilmeleri, birbirlerine duygusal olarak bağlı olmaları, kendilerinden beklenen rolleri etkili bir şekilde yerine getirebilmeleri, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak oranda kontrol etmeleri ve açık, rahat, dolaysız iletişimde bulunmaları ile açıklanabilir. İşlevsel, bir başka ifadeyle, sağlıklı bir ailede aile üyeleri birbirlerine güven duyarlar ve ailenin üyesi olmaktan mutludurlar. Sağlıklı bir ailede eşler birbirlerine duygusal olarak bağlıdırlar. Aralarında açık ve dolaysız bir iletişim bulunmaktadır ve genel manada mutludurlar.

Sağlıklı bir ailede eşlerin beklentilerinin karşılanmış olduğu göz önünde bulundurulduğunda evlilik doyumlarının da yüksek olması beklenir; çünkü evlilikten beklentilerin ve taleplerin karşılanması yüksek evlilik doyumunu, beklentilerin karşılanmaması ise düşük evlilik doyumunu işaret etmektedir. Aile işlevselliği yüksek olan evli bireylerin etkili iletişim becerilerine sahip, birbirlerini olduğu gibi kabul eden, kendilerinden beklenen rolleri doğru bir şekilde yerine getiren, çatışmaları etkili bir şekilde yönetebilen, problemleri uzlaşma yoluyla çözebilen bireyler olduğu ve bunun da evlilik doyumunun artmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Buradan

hareketle, sağlıklı aile işlevlerine sahip evli bireylerin evliliklerinden doyum sağlayabilecekleri ön görülmektedir.

Araştırmada evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin çatışma çözüm stilleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında olumlu çatışma stilleri puanlarının düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca, evlilik doyumu ile olumlu çatışma çözüm stilleri arasında pozitif yönde, evlilik doyumu ile olumsuz çatışma çözüm stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, evli bireylerin evlilik doyumu ile boyun eğme stilleri ve geri çekilme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan, genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili, boyun eğme stili ve geri çekilme stiline birlikte, evli bireylerin evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %28'ini açıkladığı bulunmuştur. Yordayıcı değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki etkisi incelendiğinde ise genel aile işlevselliği, olumlu çatışma stili, olumsuz çatışma stili ve boyun eğme stili değişkenlerinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu, ancak geri çekilme stiline evlilik doyumunun anlamlı yordayıcısı olmadığı belirlenmiştir.

Olumlu çatışma çözüm stili puanları incelendiğinde yüksek evlilik doyum düzeyine sahip evli bireylerin daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, yüksek doyum düzeyine sahip bireyler düşük doyum düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla olumlu çatışma çözüm stilleri sergilemektedirler. Alanyazında araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Özen (2006) tarafından yapılan çalışmada, olumlu çatışma çözüm stilinde yüksek, olumsuz çatışma çözüm stilinde düşük olan eşlerin evlilik uyumu puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (ss. 42-68). Benzer şekilde, Karakoyun (2012) tarafından yapılan çalışmada, hastaların evlilik uyumu ile olumlu çatışma çözüm stili arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, hastaların olumlu çatışma çözüm stili kullanmasının çift uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür (ss. 30-46). Şengül Öner (2013) tarafından yapılan çalışmada, olumlu çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumunun yordayıcısı olduğu bulunmuştur (ss. 47-74). Buna göre, evli bireylerin

olumlu çatışma çözüm stillerinin artması evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin artmasıyla birliktelik göstermektedir.

Olumlu çatışma çözüm stili kullanan bireyler bir sorun meydana geldiğinde öncelikle sorunun kaynağını bulmaya çalışırlar. Sorunu tüm yönleriyle tartışmak ve ortak bir çözüm noktası bulmak isterler. Kendileri sorunla ilgili düşüncelerini açıkça ifade eder ve eşlerinin de düşüncelerini dinlemeye ve anlamaya çalışırlar. Birbirlerini anlamak ve sorunları uzlaşma yoluyla çözmek ilişkinin yıpranmasını önleyecektir. Hatta çatışmaların uzlaşma yoluyla çözülmesinin ilişkiyi geliştirebileceği düşünülebilir. Dolayısıyla olumlu çatışma çözüm stili kullanan bireylerin ilişkilerinden ve evliliklerinden yüksek düzeyde doyum sağlamaları beklenmektedir.

Araştırmada çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında olumsuz çatışma stilleri puanlarının düşük ve yüksek evlilik doyum düzeyine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, evlilik doyum düzeyleri düşük evli bireyler olumsuz çatışma çözüm stili kullanmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, düşük doyum düzeyine sahip bireyler yüksek doyum düzeyine sahip bireylere kıyasla daha fazla olumsuz çatışma çözüm stilleri sergilemektedirler.

Alanyazın incelendiğinde bu araştırma bulguları ile benzerlik gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir. Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yapılan araştırmada, olumsuz çatışma çözüm stili ile evlilik uyumu arasında anlamlı düzeyde ve olumsuz yönde ilişki olduğu bulunmuştur (s. 44). Şengül Öner (2013) tarafından yapılan çalışmada, olumsuz çatışma çözüm stillerinin evlilik uyumunun yordayıcısı olduğu bulunmuştur (ss. 47-74). Buna göre, evli bireylerin olumsuz çatışma çözüm stillerinin azalması evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin artmasıyla birliktelik göstermektedir.

Benzer şekilde, Karakoyun (2012) tarafından yapılan çalışmada, hastaların evlilik uyumu ile olumsuz çatışma çözüm stili arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, depresyon tanısı alan hastaların ve eşlerinin karşılıklı olarak olumsuz çatışma çözüm stillerini kullanması evlilik uyumlarını azaltmaktadır (ss. 30-46). Hacı (2011) tarafından yapılan çalışmada, olumsuz çatışma çözüm stili evli bireylerin

evlilik uyumlarının anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur (s. 114). Özen (2006) tarafından yapılan çalışmada ise, karıların ve kocaların olumsuz çatışma çözüm stillerinin çiftlerin evlilik uyumunu olumsuz şekilde yordadığı bulunmuştur (ss. 42-68).

Evlilik doyum düzeyleri düşük olan evli bireylerin olumsuz çatışma çözüm stilleri kullanıyor olması beklenmektedir; çünkü olumsuz çatışma çözüm stili kullanan bireyler bir çatışma meydana geldiğinde genellikle kırıcı sözler söyler ve bağırıp çağırarak istediklerini yaptırmaya çalışırlar. Ayrıca, eşlerinin zayıflıklarını yüzüne vurmayı ve ilişkiyi bitirmekle tehdit etmeyi tercih edebilirler. Kızgınlıklarını fiziksel olarak gösterme ihtimalleri de yüksektir. Dolayısıyla, çatışmaları bu tarzla çözmeye çalışan evli bireylerin evlilik ilişkileri zedelenebilir. Evlilik ilişkisi yıpranmış bireylerin evliliklerinden sağladıkları doyum düzeyinin düşük olması beklenir.

Araştırmada evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçları boyun eğme çatışma çözüm stilinde bireylerin düşük ve yüksek evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin boyun eğme çatışma çözüm stilleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Alanyazın incelendiğinde birkaç araştırmacı tarafından yapılan çalışmalarda boyun eğme stili ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğu görülmüştür. Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yapılan araştırmada, boyun eğme çatışma çözüm stili ile evlilik uyumu arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde ilişki olduğu bulunmuştur (s. 44). Benzer şekilde, Karakoyun (2012) tarafından yapılan çalışmada, hastaların evlilik uyumu ile boyun eğme çatışma çözüm stili arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur (ss. 30-46).

Boyun eğme çatışma çözüm stili kullanan bireyler herhangi bir çatışma durumunda genellikle sorunun büyümemesi için karşı tarafın istediklerini yapmayı tercih ederler. Durumu alttan alır, karşı tarafı sakinleştirmeye çalışırlar. Boyun eğme çatışma çözüm stili kullanan bireyler çoğu zaman kendilerinden ödün verirler. Bazı durumlarda bu tepki diğer eş için memnun edici olabilir ve sorunun o an için çözülmesini sağlayabilir.

Ancak uzun vadede evlilik doyumunun azalmasına neden olacağı değerlendirilmektedir; çünkü çözölemeyen sorunlar kalıcı hale gelebilir ve devamlı olarak eşlerin karşısına çıkabilir. Bu da ilerleyen süreçte ilişkinin zedelenmesine yol açabilir. Dolayısıyla boyun eğme çatışma çözüm stili kullanan bireylerin evlilik doyumlarının düşük ya da yüksek olması beklenmemektedir.

Araştırmada, evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin elde edilen puan türlerine yönelik yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında geri çekilme çatışma çözüm stilinde bireylerin düşük ve yüksek evlilik doyum düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığı görölmektedir. Diğer bir deyişle, evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek evli bireylerin geri çekilme çatışma çözüm stilleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Alanyazın incelendiğinde bu araştırma bulguları ile benzerlik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yapılan araştırmada, çatışma çözüm stillerinden geri çekilmenin evli bireylerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcısı olmadığı sonucuna varılmıştır (s. 44). Benzer şekilde, Şengöl Öner (2013) tarafından yapılan çalışmada, geri çekilmenin evlilik uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur (ss. 47-74). Karakoyun (2012) tarafından yapılan çalışmada, hastaların evlilik uyumu ile geri çekilme çatışma çözüm stili arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamıştır (ss. 30-46). Hacı (2011) tarafından yapılan çalışmada da, geri çekilme çatışma çözüm stilinin evli bireylerin evlilik uyumlarının anlamlı yordayıcısı olmadığı ortaya konmuştur (s. 114).

Buradan hareketle, evlilik doyum düzeyleri düşük ve yüksek olan evli bireylerin geri çekilme çatışma çözüm stillerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı söylenebilir. Geri çekilme stili kullanan bireyler bir çatışma ile karşılaştıklarında genellikle susmayı ve ortamdaki uzaklaşmayı tercih ederler. Dolayısıyla çatışma ertelenmektedir. Çatışmalara ara vermenin olumlu katkıları olduğu söylenebilir. Böylece bireyler sakinleşir ve sinirliken söylenebilecek kırııcı sözlerin de önüne geçilmiş olur. Bu durum içinde bulunulan an için sorunun büyümemesini sağlayabilir. Ancak sorunun kalıcı çözümünü içermediği için ilerleyen süreçte aynı problemin yeniden meydana çıkmasına neden olabilir. Buradan hareketle, çatışmalarında geri çekilme stili kullanan

evli bireylerin evlilik doyumlarının yüksek ya da düşük olduğunu söylemek doğru olmayabilir.

ÖNERİLER

Bu kısımda araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiş olup, bu sınırlılıklar ve elde edilen araştırma sonuçları doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Öneriler sırasıyla araştırmaya dönük ve uygulamaya dönük olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır.

18. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Bu araştırma 2017 yılı itibarıyla Ankara’da ikamet eden ve ulaşılabilen evli bireylerden toplanan verilerle sınırlıdır. Bu araştırmanın sonuçları sadece benzer özelliklere sahip evli bireylere genellenebilir.
- Araştırmada elde edilen veriler kendini anlatmaya dayalı (self-report) ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmada evli bireylerin kişisel ve ailesel niteliklerine ilişkin veriler araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu’nda yer alan sorularla sınırlıdır.
- Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumlarına ilişkin veriler Evlilik Yaşamı Ölçeği’nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.
- Araştırmada evli bireylerin aile işlevselliğine ilişkin veriler Aile Değerlendirme Ölçeği’nin Genel İşlevler alt boyutunun kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.
- Araştırmada evli bireylerin çatışma çözüm stillerine ilişkin veriler Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği’nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

19. ÖNERİLER

19.1. Araştırmaya Dönük Öneriler

- Araştırmaya yalnızca Ankara’da yaşayan evli bireyler katılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı illerden katılımcılar araştırmaya dahil edilebilir.
- Araştırma tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Evli bireylerin ilişki sağladıkları doyuma, aile işlevselliklerine ve çatışma süreçlerine boylamsal çalışmalar yoluyla bakılabilir.

- Araştırmada veriler nicel yöntemlerle elde edilmiştir. Daha derinlemesine veri elde edebilmek amacıyla yeni çalışmalar nitel yöntemlerle desteklenebilir.
- Araştırmada evli bireylerin çatışma stilleri kendi ifadelerine göre belirlenmiştir. Çiftlerin kullandıkları çatışma stillerini belirlemek amacıyla laboratuvar çalışmaları yapılabilir. Böylece çiftler gözlemlenerek kullandıkları çatışma stilleri araştırmacı tarafından belirlenebilir.
- Araştırmada evli bireylerle bireysel olarak çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda kadın ve erkek olarak çiftlerin her ikisi de araştırmaya dahil edilebilir. Böylece eşlerin çatışma stillerinin ve aile işlevselliklerinin diğerine nasıl yansıdığı ve bu durumun çiftin ilişki doyumunu nasıl etkilediği incelenebilir.
- Araştırmada sadece evli bireylerle çalışılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda evli bireylerin çatışma çözüm stillerinin ve aile işlevselliklerinin ailenin diğer üyeleri olan çocuklara nasıl yansıdığı ve onları nasıl etkilediği incelenebilir.
- Yeni çalışmalarda çatışma çözme becerilerine yönelik eğitim programı hazırlanıp programın evli bireylerin evlilik doyumları üzerindeki etkisi incelenebilir.
- Benzer şekilde, sağlıklı aile işlevlerine yönelik eğitim programı hazırlanıp programın evli bireylerin evlilik doyumları üzerindeki etkisi sınanabilir.
- Bundan sonra yapılması düşünülen araştırmalarda çatışma çözme becerilerine yönelik evliliğe hazırlık programı oluşturulup programın romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişki doyumları üzerindeki etkisi incelenebilir.

19.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

- Araştırmada yaş ilerledikçe evlilik doyumunun düştüğü görülmektedir. Dolayısıyla evliliklerinin ilerleyen yıllarında evli bireylere sunulacak hizmetler önem kazanmaktadır. Evli bireylerin evlilikten sağladıkları doyum seviyesinin yüksek düzeyde tutulabilmesi ve ailelerin güçlendirilmesi amacıyla çiftlere yönelik danışmanlık hizmetlerinin etkililiği artırılabilir. Aile hekimliği uygulamasında olduğu gibi her aileye aile danışmanı görevlendirilmesi

durumunda evliliğin her aşamasında özellikle ilerleyen yıllarında aile üyelerinin takip edilebilmesi ve gerek duyulan danışmanlık hizmetlerinin yerinde ve kolay bir şekilde sunulması sağlanabilir.

- Araştırmada eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumunun da arttığı görülmektedir. Eğitim düzeyleri yükseldikçe bireylerin farkındalıklarının arttığı, kendilerini ve kişilik özelliklerini tanımaya başladıkları, daha etkin iletişim becerilerine ve çatışma yönetimlerine sahip olabilecekleri, eğitim yoluyla kazanılan öfke kontrolü, kendini ifade etme, empati kurma gibi kişilerarası iletişim becerileri edinmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla eğitim düzeyi düşük olan bireylere yönelik sunulacak hizmetlerde etkili iletişim, çatışma çözümü, öfke kontrolü gibi becerilerin kazandırılmasına özen gösterilebilir.
- Araştırmada tanışıp anlaşılarak evlenen bireylerin evlilik doyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu noktada evlilik öncesi çalışmalar önem kazanmaktadır. Evlilik öncesi eğitim programlarında evlilik kararı alırken dikkat edilmesi gereken hususların anlatılmasına özen gösterilebilir ve evlilik hazırlığı yapan ya da evlilik çağına girmiş bireylere bu bilgilerin aktarılması sağlanabilir.
- Araştırmada evlilik öncesi tanışıklık süresi arttıkça evlilik doyumunun da arttığı görülmektedir. Bireyler birbirlerinin görüş, düşünce ve değerlerini, aile, iş ve arkadaş çevrelerini ancak birlikte zaman geçirerek anlayabilirler. Geleceğe yönelik beklentilerini, planlarını, isteklerini zaman içerisinde samimi şekilde paylaşabilirler. Dolayısıyla evlilik öncesinde geçirilen zamanın kısalığı ya da uzunluğu evlilik doyumunu etkileyebilir. Bu noktada evliliğe hazırlık programları önem kazanmaktadır. Evlilik öncesinde bireylerin bilinçlendirilmesi konusunda çalışmalar arttırılabilir. Evlenmek üzere belediyelere başvurmuş bireyler için evlilik öncesi eğitim programlarına katılım zorunlu tutulabilir. Üniversitelerde son sınıf öğrencilerine yönelik evlilik ve aile hayatına hazırlık konularında seminerler verilebilir.
- Araştırmada çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumunun düştüğü bulunmuştur. Dolayısıyla çocuk sahibi ailelere yönelik sunulacak hizmetlerin niteliği

önemlidir. Çocuk sahibi olmanın beraberinde getirdiği sorumluluklar, maddi zorluklar, eşlerin birbirlerine kaliteli zaman ayıramaması, yorgunluk ve uykusuzluk gibi biyolojik gereksinimlerin karşılanamaması gibi pek çok nedenlerle evlilik doyumunun düştüğü söylenebilir. Ancak çocuğun aile kurumu ve toplum için çok sayıda olumlu katkıları olduğu, uzun vadede evliliği pekiştirerek aileyi güçlendirdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada ailelere ihtiyacı olan rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulmasıyla aile daha güçlü bir hale getirilebilir.

- Araştırmada ev içi sorumlulukların paylaşımı arttıkça evlilik doyumunun arttığı görülmektedir. Ev içi sorumlulukların paylaşılmasıyla birlikte eşler yalnız olmadığını hissedebilir, birbirlerine daha çok güven duyabilirler. Birbirlerine yardım etmek ve sorumlulukları birlikte yerine getirmek ise biz olma duygusunu pekiştirebilir. Evli bireylere yönelik hazırlanacak çalışmalarda ya da evlilik iyileştirme ve geliştirme programlarında eşlerin ev içi sorumlulukları adil olarak paylaşmaları konusunda yönlendirilmeleri sağlanabilir. Evlilik öncesi eğitim programlarında bireylere ev içi sorumlulukların adil paylaşılması konusu aktarılabilir.
- Evlilik ilişkisinin güçlü olması evlilik ilişkisi yoluyla kurulan ailenin de güçlü olmasını sağlar. Ülkenin ve toplumun geleceği için aile kurumunun devamını sağlamak ve sağlıklı nesiller yetiştirmek oldukça önemlidir. Sağlıklı nesiller ise sağlıklı aileler içerisinde yetişmektedir. Sağlıklı bir aile işlevlerini gerektiği gibi yerine getirmektedir. Aile işlevselliği yüksek olan bireylerin etkili iletişim becerilerine sahip, birbirlerini olduğu gibi kabul eden, kendilerinden beklenen rolleri doğru bir şekilde yerine getiren, çatışmaları etkili bir şekilde yönetebilen, problemleri uzlaşma yoluyla çözebilen bireyler olduğu ve bunun da evlilik doyumunun artmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Aile içerisindeki yaşamın sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlamak ve aile refahına katkıda bulunmak amacıyla ailelere söz konusu işlevlerin kazandırılması yönünde çalışmalar planlanmalıdır.
- Sağlıklı aile işlevlerinin koruyucu ve önleyici hizmetler çerçevesinde evlilik öncesinde bireylere kazandırılması önemlidir. Bu doğrultuda, bireylere aile

işlevlerinin çocuk yaştan itibaren kazandırılması gerekmektedir. Çocuklara en kolay ulaşabilecek kurum ise MEB'tir. İlkokuldan itibaren çocuklara sağlıklı aile işlevlerinin kazandırılması yönünde gerekli bilgilendirme, eğitim, seminer çalışmaları düzenlenebilir. Etkin öğrenme yöntemiyle daha kalıcı öğrenme gerçekleştirebilmeleri için grup çalışmaları veya aile ile birlikte çalışmalar önerilmektedir.

- ASPB ile MEB işbirliğiyle okullarda görevli okul psikolojik danışmanları aracılığıyla sağlıklı aile işlevlerine sahip öğrencilerin aileleri tespit edilerek bu aileler eğitime alınabilir. Sağlıklı aile işlevlerinin kazandırılmasına yönelik hazırlanan eğitim programları ailelere küçük gruplar halinde uygulanabilir. Eğitim mekanları olarak MEB'e bağlı okullarda grup çalışmaları için uygun görülen sınıflar kullanılabilir.
- ASPB koordinesinde MEB tarafından aile günleri düzenlenebilir. Aile günleri olarak adlandırılan zaman diliminde sinema günleri, tiyatro günleri, piknikler, doğa yürüyüşleri, geziler, halk oyunları gösterisi, şiir dinletisi gibi sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenerek tüm aile üyelerinin katılımı sağlanabilir. Bakanlık bünyesinde aile üyelerini bir araya getirmek, sosyal ve kültürel etkinliklerle ailelerin kaliteli zaman geçirmelerine destek olmak aile güçlendirme çalışmalarına bir basamak olabilir.
- ASPB'nin sosyal yardım faaliyetlerinden veya sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanan bireylerin ekonomik zorluk içerisinde olmaları, eğitim düzeylerinin düşük olması ve risklere açık olmaları gibi nedenlerle aile işlevlerinde bozulmalar meydana gelebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, sosyal yardım veya sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanmak için başvuruda bulunan bireylerin aile işlevlerinin sağlıklı olup olmadığının tespit edilerek sağlıklı aile işlevlerine sahip ailelere yönelik müdahale çalışmaları planlanabilir. Sosyal Hizmet Merkezlerinde çalışan meslek elemanları yoluyla sağlıklı aile işlevlerine sahip olduğu tespit edilen ailelere sağlıklı aile işlevlerinin kazandırılması amacıyla bireysel ve aile danışmanlığı hizmeti sunulabilir ya da sayının fazla olması durumunda grup çalışmaları planlanabilir.

- ASPB'nin arz odaklı hizmet anlayışı ile hayata geçirdiği Aile Sosyal Destek Projesi kapsamında ASDEP görevlileri tarafından ziyaret edilen hanelerde ailelerin işlevlerini doğru bir şekilde yerine getirip getirmediikleri sorgulanabilir. Sağlıksız aile işlevlerine sahip olduğu düşünülen ailelere yönelik mesleki çalışmalar planlanabilir. Sağlıklı aile işlevleri ve çatışma çözümü konusunda hem kuramsal boyutta hem de etkinlik boyutunda çalışmalar yürütülebilir.
- Ülke çapında evlilik ve aile yapısının güçlendirilmesine yönelik çalışılması gereken konulardan bir diğeri evlilik çatışmalarıdır. Evlilik doyumunun düşmesine neden olan temel sorunlardan birisi evliliklerde çatışma çözme becerisinin eksik olmasıdır. Türkiye'de son zamanlarda aile yapısındaki bozulmalar göz önüne alındığında aile içerisinde yaşanan çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözülmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. ASPB, MEB ve Üniversiteler işbirliği ile çok disiplinli bir yaklaşımla evli bireylerin çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Herhangi bir çatışma durumunda çatışmayı nasıl ele alacakları, bir diğer ifadeyle, çatışmayı nasıl yönetecekleri ve çatışmaları nasıl çecekleri konusunda bireylerin kapasiteleri arttırılmalıdır.
- Koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında öncelikle eğitim çağındaki çocuklara çatışma çözme becerileri kazandırılması noktasında ASPB ile MEB işbirliği içerisinde çalışmalar planlayabilir. Okul psikolojik danışmanları ve meslek elemanları tarafından okullarda kişilerarası sorun çözme becerileri, çatışma çözme becerileri eğitimi ve akran arabuluculuğu konusunda çalışmalar yapılabilir. Böylece çocukluktan itibaren bireylere çatışma çözme becerileri kazandırılabilir.
- Çatışma çözme becerilerine sahip olmayan ailelerde aile üyeleri çatışmaları yönetme konusunda oldukça yetersizlik yaşamaktadır. Aile üyelerinde birbirlerine karşı seslerini yükseltme, birbirlerine bağırıp çağırarak istediklerini yaptırmaya çalışma, konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzlerine vurma, kızgınlıklarını fiziksel olarak gösterme gibi birtakım olumsuz davranışlar görülmektedir. Bu konuda özellikle fiziksel şiddetin önüne

geçebilmek amacıyla bireylerin böyle bir durumda nasıl davranacaklarını öğrenmeleri gerekmektedir. Herhangi bir şiddet durumunda bireylerin acil telefon hatlarına ya da ilgili merkezlere başvurmaları durumunda kişisel güvenliklerinin sağlanarak gerekli psikolojik desteğin kendilerine sağlanacağı konusunda farkındalıkları arttırılabilir.

- MEB tarafından yürütülen Evlilik ve Aile Danışmanlığı alanında açılan sertifika programlarında eğitim içeriği oluşturulurken aile işlevlerinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi, çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözümlenmesi ve sorunlara ilişkin gerçekçi çözüm yolları bulunması konularında detaylı bilgiler eklenebilir.
- Boşanmaların azalması ve sağlıklı evliliklerin kurulması konusunda Bakanlıklar düzeyinde yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ailelerin psikolojik dayanıklılık, çatışma çözme, stres yönetimi, öfke kontrolü, etkili iletişim becerileri gibi alanlarda desteklenmesi önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla, ülke çapında ailenin güçlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalar hız kazanmalıdır. ASPB, MEB, Diyanet İşleri Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler gibi ilgili tüm kurumlarla işbirliği içerisinde Aile Eğitim Programları ve Evlilik Öncesi Eğitim Programlarının yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar ya da projeler yürütülmelidir.
- Ailelere yönelik yürütülen çalışmaların daha çok bilgi verme temeline dayanan, kalabalık gruplara uygulanan ve daha çok eğitim ve seminer tarzında olması üzerine düşünülmesi gereken bir noktadır. Alanyazında kabul gören, yaygın olarak kullanılan, etkililiği deneysel olarak sınanmış program uygulamaları genelde bireylerin yaşantı geçirmelerine dayanmaktadır. Dolayısıyla, planlanacak olan çalışmalarda bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri, yaşantı geçirecekleri, karşılıklı etkileşim içeren çalışmalar planlanması önerilmektedir.
- Bireylerin temelde neye ihtiyaç duyduklarını bilmeden onlara sunulan hizmetlerin işlevsel olmayabileceği unutulmamalıdır. Öncelikle çiftlerin evlilik öncesi problemleri, evlendiklerinde hangi konularda problem

yaşayacaklarını düşündükleri ve evlilik öncesi eğitim almak istedikleri konular araştırılabilir. Ülke genelinde yapılan bir çalışma ile çiftlerin ihtiyaçları belirlenerek evlilik öncesi eğitimlerin içeriği buna göre şekillendirilebilir. Benzer şekilde, evli çiftlerin hangi konularda sorun yaşadıkları, eğitim almak ve desteklenmek istedikleri konular belirlendikten sonra gerekli çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ackerman, N. W. (1958). *The psychodynamics of family life: Diagnosis and treatment of family relationships*. New York: Basic Books Inc.
- Ackerman, N. W. (1965). The family approach to marital disorders. B. L. Greene (Ed.), *The psychotherapies of marital disharmony*. New York: The Free Press.
- Adams, J. F. (2001). Impact of parent training on family functioning. *Child & Family Behavior Therapy*, 23(1), 29-42.
- Ahangar, K., Juhari, R., Yaacob, S. N. ve Talib, M. A. (2016). Demographic factors and marital satisfaction among Iranian married students in Malaysia. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 5(2), 153-163.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Akgül Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansıması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ateş, R. (2010). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve güç kavramı. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri* (6. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bacanlı, H. (2001). Eş tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 7-16.
- Baum, N. ve Shnit, D. (2003). Divorced parents' conflict management styles, self differentiation and narcissism. *Journal of Divorce & Remarriage*, 39, 37-58.
- Bell, J. E. (1975). *Family therapy*. New York: Jason Aronson Inc.
- Bett, G., Kiptiony, G. ve Sirera, M. (2017). Relationship between demographic characteristics and marital satisfaction for career couples in Kericho county, Kenya. *Journal of Humanities and Social Science*, 22(12), 53-60.
- Botha, F., Wouters, E. ve Booysen, F. (2017). Happiness, socioeconomic status, and family functioning in South African households: A structural equation modelling approach. *Applied Research Quality Life*, 18, 1-43.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and The Family*, 62, 964-980.

- Buluş, M. ve Bağcı, M. (2016). Evlilik doyumu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 136-152.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği el kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Bulut, I. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Burman, B. ve Margolin, G. (1992). Analysis of the association between marital relationships and health problems: An interactional perspective. *Psychol Bull*, 112(1), 39-63.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri (15. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L. ve Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22(2), 131-146.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çağ, P. (2011) *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çağ, P. (2016). *Evlilik doyumu: Bir model testi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan kişisel ve ilişkisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çalışkan, M. (2017). Aile işlevselliğinin evlilik doyumuyla incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 59-74.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Deniz, İ. ve Göller, L. (2017). Engelli çocuğa sahip ebeveynlerin aile işlevselliği ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 53-69.
- Dilworth Anderson, P., Burton, L. ve Johnson, L. B. (1993). Reframing theories for understanding race, ethnicity and families. P. G. Boss, W. J. Doherty, R.

- LaRossa, W. R. Schumm, ve S. K. Steinmetz (Ed.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (ss. 627-646). New York: Plenum.
- Dinh, H., Cooklin, A. R., Leach, L. S., Westrupp, E. M., Nicholson, J. M. ve Strazdins, L. (2017). Parents' transitions into and out of work-family conflict and children's mental health: Longitudinal influence via family functioning. *Social Science & Medicine*, 194, 42-50.
- Driver, J., Tabares, A., Shapiro, A. F. ve Gottman, J. M (2017). Mutlu ve mutsuz evliliklerde çiftlerin etkileşimleri. F. Walsh (Ed.), *Normal aile süreçleri: Büyüyen çeşitlilik ve karmaşıklık*. (M. Kaya, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Ekşi, H. ve Kahraman, Z. (2012). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 129-145.
- Epstein, N. B., Baldwin, L. M. ve Bishop, D. S. (1983). The mcmaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180.
- Epstein, N. B., Bishop, D. S. ve Levin, S. (1978). The mcmaster model of family functioning. *Journal of Marital and Family Therapy*, 4(4), 19-31.
- Erden, A. D. (2016). *Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Ergin, H. (2010). Eşler arası iletişim çatışmaları. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri* (6. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Faircloth, W. B. ve Cummings, E. M. (2008). Evaluating a parent education program for preventing the negative effects of marital conflict. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 141-156.
- Folger, J. P., Poole, M. S. ve Stutman, R. K. (2013). *Çatışma yönetimi: İnsan ilişkilerinde, gruplarda ve örgütlerde çatışmayı yönetme stratejileri* (7. baskı). (F. Akkoyun, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Galioğlu, C. (2014). *Beliren yetişkinlerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Girma, Z. (2016). *Role of socio-demographic, sexual relationship, marital communication and marital conflict resolution in marital satisfaction and stability among married individuals in Nifas Silk Lafto Sub City, Addis Ababa* (Yüksek Lisans Tezi). Addis Ababa Üniversitesi, Etiyopya.

- Gladding, S. T. (2017). *Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları (4. baskı)*. (İ. Keklik ve İ. Yıldırım, Çev.) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gottman, J. M. (2015). *Principia amoris: The new science of love*. Erişim tarihi: 31 Aralık 2017, <https://books.google.com.tr/books?id=SPzDBAAAQBAJ&pg>.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(1), 47-52.
- Gottman, J. M. ve Silver, N. (2016). *Evliliği sürdürmenin yedi ilkesi (8. baskı)*. (E. Deniz, Çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Greeff, A. P. ve Bruyne, T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26, 321-343.
- Greene, S. M., Anderson, E. R., Forgatch, M. S., Degarmo, D. S. ve Hetherington, E. M. (2017). Boşanmadan sonra risk ve dayanıklılık. F. Walsh (Ed.), *Normal aile süreçleri: Büyüyen çeşitlilik ve karmaşıklık*. (M. Kaya, Çev.), Ankara: Pegem Akademi.
- Güran, N. (1983). Evlilik dışı birleşmeler ve çocuklar sorununa genel bir bakış ve sosyal hizmet yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(2-3), 156-199.
- Güven, N. ve Sevim, N. A. (2007) İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.
- Güven, T. (2010). *Eşler arası şiddete yönelik nedensellik-sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumu* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Hacı, Y. (2011). *Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Hasta, D. (1996). *Ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hawkins, D. ve Booth, A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long-term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 451-47.
- Heyman, R. E., Sayers, S. L. ve Bellack, A. S. (1994). Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures. *Journal of Family Psychology*, 8(4), 432-446.

- Hojjat, M. (2000). Sex differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 598-617.
- Homaei, R., Bozorgi, Z. D., Ghahfarokhi S. M. ve Hosseinpour, S. (2016). Relationship between optimism, religiosity and self-esteem with marital satisfaction and life satisfaction. *International Education Studies*, 9(6), 53-61.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M. ve Henry, R. G. (2014). Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 76(1), 105-129.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakoyun, S. (2012). *Majör depresyonlu hasta ve eşlerinin çatışma yönetim biçimlerinin evlilik uyumu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Khan, F. ve Aftab, S. (2013). Marital satisfaction and perceived social support as vulnerability factors to depression. *American International Journal of Social Science*, 2(5), 99-107.
- Kılıç, M. (2012). *Evli çiftlerde görülen ruhsal belirtiler ile aile işlevsellik düzeyi arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kirby, J. S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Louisiana Üniversitesi, Louisiana.
- Kurdek, L. A. (1995). Predicting change in marital satisfaction from husbands' and wives' conflict resolution styles. *Journal of Marriage and Family*, 57(1), 153-164.
- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relation*, 43, 228-237.
- Lewis, R. A. ve Spanier, G. B. (1979). Theorising about the quality and stability of marriage. W. R. Burr (Ed.), *Contemporary theories about the family* (ss. 268-294). New York: The Free-Press.
- Li, X., Cao, H., Lan, J., Ju, X., Zheng, Y., Chen, Y., Zhou, N. ve Fang, X. (2017). The association between transition pattern of marital conflict resolution styles and

- marital quality trajectory during the early years of Chinese marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1, 1-34.
- Litzinger, S. ve Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31, 409-424.
- McGoldrick, M. ve Shibusawa, T. (2017). Aile yaşam döngüsü. F. Walsh (Ed.), *Normal aile süreçleri: Büyüyen çeşitlilik ve karmaşıklık*. (M. Kaya, Çev.), Ankara: Pegem Akademi.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S. ve Epstein, N. B. (2000) The mcmaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22, 168-189.
- Murdock, G. P. (1949). *Social structure*. New York: Macmillian.
- Njoroge, S. (2017). The influence of regulated marital conflict resolution styles on marital stability in Kiambu County, Kenya. *European Scientific Journal*, 13(29), 240-253.
- Ogburn, W. F. (1963). *The changing functions of the family: Selected studies in marriage and the family*. USA: Rinehart and Winston Inc.
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Özen, A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment* (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özen, A., Salman Engin, S. ve Sakallı Uğurlu, N. (2016). Romantik ilişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(7), 1-19.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi (3. baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pedro, M. F., Ribeiro, T. ve Shelton, K. H. (2015). Romantic attachment and family functioning: The mediating role of marital satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 3482-3495.
- Polat, D. (2012). *Boşanma aşamasındaki bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma iletişim tarzları ve sosyal destek sistemlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Rahim, A. (1986). *Managing conflict in organizations*. New York: Praeger Publishers.

- Rahim, A. ve Bonoma, T. V. (1979). Managing organizational conflict: A model for diagnosis and intervention. *Psychological Reports*, 44(3), 1323-1344.
- Rosen Grandon, J. R., Myers, J. E. ve Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 82(1), 58.68.
- Russell Chapin, L. A., Chapin, T. J. ve Sattler, L. G. (2001). The relationship of conflict resolution styles and certain marital satisfaction factors to marital distress. *The Family Journal*, 9(3), 259-264.
- Sarmiento, I. E. ve Cardemil, E. V. (2009). Family functioning and depression in low-income Latino couples. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(4), 432-445.
- Saxton, L. (1982). *The individual, marriage, and the family* (5. baskı). Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Sığircı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Soylu, Y. ve Kağnıcı, D. Y. (2015). Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 44-54.
- Stith, S. M., Green, N. M., Smith, D. B. ve Ward, D. B. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: A meta-analytic review. *Journal of Family Violence*, 23(3), 149-160.
- Şengül Öner, D. (2013). *Evli bireylerin evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) (2016). Aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen unsurlar ile boşanma olaylarının araştırılması ve aile kurumunun güçlendirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyon raporu. [Çevrim-içi: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>, Erişim tarihi: 30 Aralık 2017.]
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2017). *Büyük Türkçe sözlük: Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a47f81fd10349.22468499, Erişim tarihi: 30 Aralık 2017.]

- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tezer, E. (1992). Evlilik doyumu ve iş doyumu: Bir ön çalışma. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3), 24-26.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3), 209-217.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Thomas, K. W. (1976). Conflict and conflict management. M. D. Dunnette (Ed.), *Handbook of industrial and organizational psychology*. Chicago: Rand-McNally.
- Thomas, K. W. ve Ruble, T. L. (1977). Support a two-dimensional model of conflict behavior, *Organizational Behavior and Human Performance*, 16, 143-155.
- Timm, T. M. ve Keiley, M. K. (2011). The effects of differentiation of self, adult attachment, and sexual communication on sexual and marital satisfaction: A path analysis. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 37(3), 206-223.
- Tulum, S. (2014). *The effects of attachment on marital adjustment in newly married individuals: Testing the mediator role of conflict resolution styles* (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Tutal, N. (2015). *Aile işlevi ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2017). Evlenme ve boşanma istatistikleri. [Çevrim-içi: <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiDp5ndpbLYAhWEVhQKHWqTCZoQFggvMAE&url=https://www.tuik.gov.tr/%2FPdfGetir.do%3Fid%3D24642&usg=AOvVaw2DWrMBoi0XYnIlgSoBCr7w>, Erişim tarihi: 30 Aralık 2017.]
- Ünalın, T. (1987). Türkiye’de çekirdek aileler. *Nüfus Bilim Dergisi*, 9(55), 51-62.
- Üney, T. (2016). *Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 10. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). *Çocuk koruma sisteminde aileyle çalışmanın esasları: İstanbul örneğinde çocuklar ve ailelerinin gereksinimler, güçlülük ve risk faktörleri açısından değerlendirilmesi* (Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zhang, Z. ve Hayward, M. D. (2006). Gender, the marital life course and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family* 68(3), 639.657.

EKLER

EK 1. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

RE: Evlilik Yaşamı Ölçeği Hk. — Google

Esin Tezer

Kime: AYŞE DÖLEK
RE: Evlilik Yaşamı Ölçeği Hk.

14 Şubat 2017 12:16

ET

Ölçek ve ilgili bilgiler ektedir. Başarılar dilerim.

From: AYŞE DÖLEK [mailto:ayseedolek@gmail.com]
Sent: Monday, February 06, 2017 12:21 PM
To: esin@metu.edu.tr
Subject: Evlilik Yaşamı Ölçeği Hk.

Sn. Prof. Dr. Esin TEZER,

Ben Aile ve Sosyal Politikalar Uzman Yardımcısı Ayşe DÖLEK. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı Sayın Gamze UZUN'un danışmanlığında yürüteceğim uzmanlık tezim kapsamında, tarafınızca geliştirilen 'Evlilik Yaşamı Ölçeği'ni izninizle kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanmamı uygun bulmanız durumunda, ölçeğe ve ölçeğin kullanımı ile ilgili ayrıntılara (maddeleri, puanlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gibi) ulaşmam konusunda yardımcı olursanız çok memnun olurum.

İlginiz, yardımınız ve ayırdığınız vakit için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

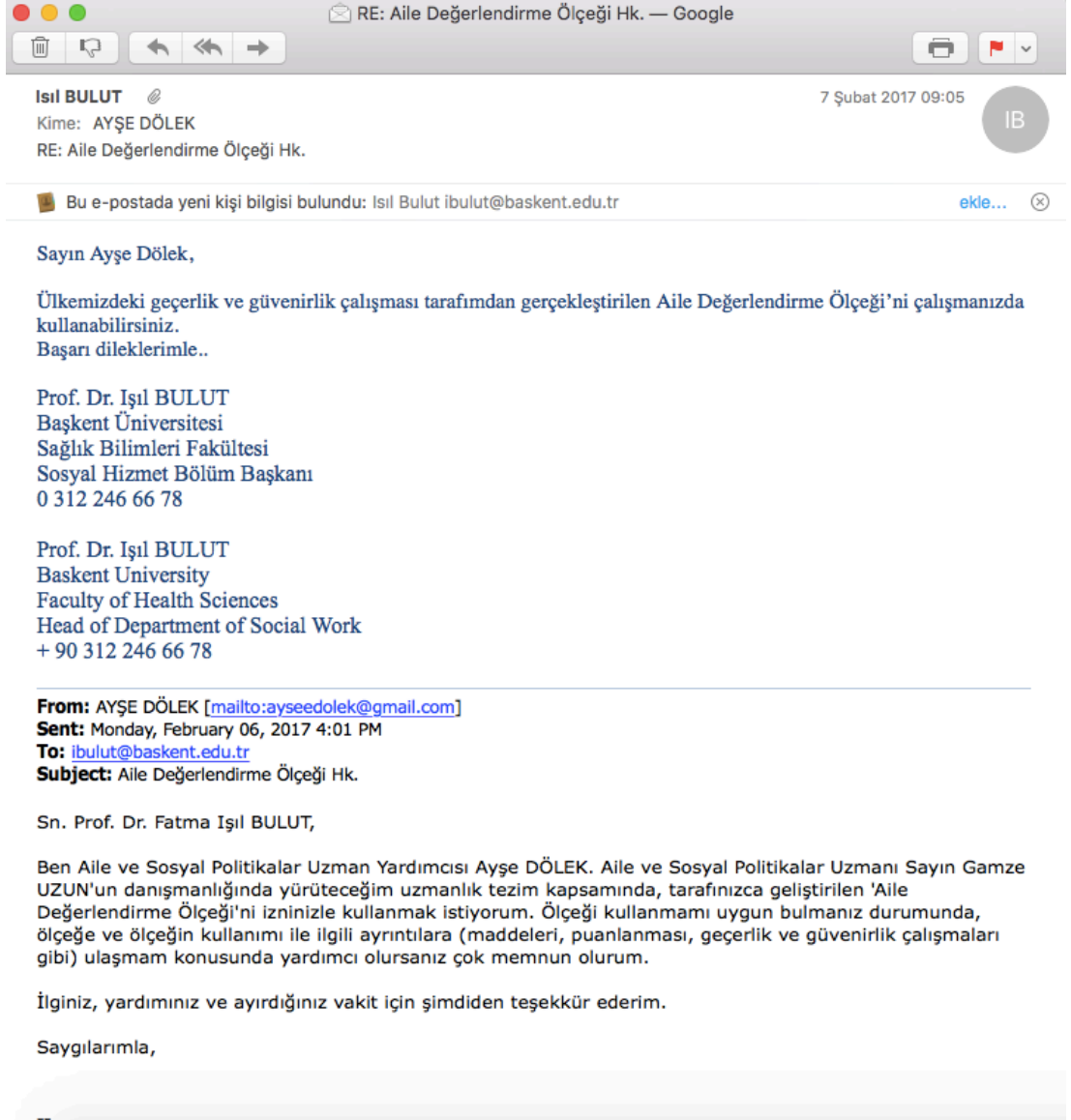
--
Ayşe DÖLEK
Uzman Yardımcısı
Assistant Expert

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Ministry of Family and Social Policies
General Directorate of Family and Community Services

Phone: 0 (312) 705 55 93
E-mail: ayse.dolek@aile.gov.tr
Address: Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi 2177. Sokak No:10/A Kat:24 Çankaya/ANKARA

 EVLİLİK YAŞAMI
ÖLÇEĞİ.doc

 Evlilik Yaşamı Ölçeği
Makale.pdf

Re: Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği Hk. — Google

aozen @ 17 Nisan 2017 10:46

Kime: AYŞE DÖLEK
Ynt: Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği Hk.

Ayşe hanım merhaba,

Kusura bakmayın mailinizi hemen cevaplayamadım...

Ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçeğin geçerli ve güvenilirlik ile ilgili makalesini ekte gönderiyorum.. Puanlama ya da maddelerle ilgili bilgilere oradan ulaşabilirsiniz...

Sevgiler
Ayça

2017-04-03 11:33, AYŞE DÖLEK yazmış:

Sn. Yrd. Doç. Dr. Ayça ÖZEN,
Sn. Prof. Dr. Esin TEZER,

Ben Aile ve Sosyal Politikalar Uzman Yardımcısı Ayşe DÖLEK. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı Sayın Gamze UZUN'un danışmanlığında yürüteceğim uzmanlık tezim kapsamında, tarafınızca geliştirilen 'Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği'ni izninizle kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanmamı uygun bulmanız durumunda, ölçeğe ve ölçeğin kullanımı ile ilgili ayrıntılara (maddeleri, puanlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gibi) ulaşmam konusunda yardımcı olursanız çok memnun olurum.

İlginiz, yardımınız ve ayırdığınız vakit için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

--
Ayşe DÖLEK
Aile ve Sosyal Politikalar Uzman Yardımcısı
Assistant Family and Social Policy Expert

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Ministry of Family and Social Policy
General Directorate of Family and Community Services

Phone: 0 (312) 705 55 93

EK 2. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Aile ve Sosyal Politikalar Uzman Yardımcısı Ayşe KAVAK tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı Gamze UZUN danışmanlığında yürütülen bir tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, evli bireylerin evlilik doyumu, aile işlevselliği ve çatışma çözüm stillerinin incelenmesidir. Bu araştırma için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarlık Makamından gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllüğe dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Sorulara verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak, araştırmacı tarafından toplu olarak değerlendirilecek ve bulgular sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda sizden kısa bir kişisel bilgi formu ve ölçek doldurmanız istenecektir. Ölçeklerin tamamlanması yaklaşık on dakikanızı alacaktır. Araştırmaya katılmayı reddetmekte veya araştırmanın herhangi bir safhasında araştırmadan çekilmekte özgürsünüz ve bunu yaptığınız için herhangi bir olumsuz sonuçla karşılaşmayacaksınız.

Bu araştırmaya katılmayı onaylamadan önce sormak istediğiniz soruları çekinmeden anketi uygulayan kişiye sorabilirsiniz. Araştırmayla ilgili herhangi bir öneri, soru, eleştiriniz ya da çalışma sonuçları hakkında bilgi talebiniz için Aile ve Sosyal Politikalar Uzman Yardımcısı Ayşe KAVAK (tel: 0554 864 73 42; e-posta: ayse.kavak@aile.gov.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

() Evet

() Hayır

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Aşağıda kendiniz ve evliliğinizle ilgili bazı sorular bulunmaktadır. Lütfen her soruyu dikkatlice ve titizlikle okuyup size uygun seçeneği işaretleyiniz. Görüşleriniz bu araştırma için çok önemlidir. Bu nedenle lütfen değerlendirmenizi gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde dikkatlice ve titizlikle yapınız.

Sorularda kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Verdiğiniz yanıtlar toplu olarak değerlendirilecek olup yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Lütfen tüm soruları tek başınıza ve eşinizle paylaşmadan cevaplayınız. Ayrıca araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır ve katılım sırasında ankette yer alan sorulardan ya da herhangi bir nedenden dolayı rahatsız olduğunuz takdirde cevaplama işlemini yarıda bırakılabilirsiniz. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ayşe KAVAK

Uzman Yardımcısı

1. Cinsiyetiniz nedir?

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

☐ 24 ve altı

☐ 25-34

☐ 35-44

☐ 45-54

☐ 55-64

☐ 65 ve üstü

3. Eğitim durumunuz nedir?

☐ İlkokul/Ortaokul

☐ Lise

☐ Ön Lisans

☐ Lisans

☐ Yüksek Lisans

☐ Doktora

4. Mesleğiniz nedir?

.....

5. Yaşadığınız şehir neresidir?

☐ Ankara

☐ Diğer

6. Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadardır?

☐ 1000 TL'den az

☐ 1001-3000 TL

☐ 3001-5000 TL

☐ 5001-7000 TL

☐ 7001-9000 TL

☐ 9001 TL'den fazla

7. Eşinizle nasıl evlendiniz?

☐ Tanışıp anlaşılarak

☐ Görücü usulü

☐ Kaçarak

☐ Aileler ya da başkalarının zorlamasıyla

☐ Diğer (Belirtiniz)

8. Evlenmeden önce eşinizle ne kadar süredir tanışıyordunuz?

☐ 1 yıldan az

- ☐ 1-3 yıl
- ☐ 4-6 yıl
- ☐ 6 yıldan fazla

9. Ne kadar süredir evlisiniz?

- ☐ 1 yıldan az
- ☐ 1-5 yıl
- ☐ 6-10 yıl
- ☐ 11-15 yıl
- ☐ 16-20 yıl
- ☐ 21 yıl ve üstü

10. Eşiniz ile aranızda kaç yaş fark var?

- ☐ 0-5 yaş
- ☐ 6-10 yaş
- ☐ 11-15 yaş
- ☐ 16 yaş ve üstü

11. Kaç çocuğunuz var?

- ☐ Hiç yok
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 ve daha fazla

12. Eşinizle ev içerisindeki sorumlulukları ne derecede paylaşırsınız?

- ☐ Hiç Paylaşmayız
- ☐ Kısmen Paylaşırız
- ☐ Tamamen Paylaşırız

EK 4. EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "*Kesinlikle Katılmıyorum*", "*Katılmıyorum*", "*Kararsızım*", "*Katılıyorum*" ve "*Kesinlikle Katılıyorum*" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

MADDELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.	()	()	()	()	()
3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.	()	()	()	()	()
5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.	()	()	()	()	()
7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.	()	()	()	()	()
9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.	()	()	()	()	()
10. Başbaşa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.	()	()	()	()	()

EK 5. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Aşağıda aileler hakkında 12 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek (*Aynen Katılıyorum/Büyük Ölçüde Katılıyorum/Biraz Katılıyorum/Hiç Katılmıyorum*) söz konusudur.

Her cümlenin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

MADDELER	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()

EK 6. ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda, evlilik ilişkilerinde yaşanan sorunların genel olarak nasıl çözümlendiği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen eşinizle ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz. Her bir ifadenin önündeki boşluğa aşağıdaki sayılardan uygun olanı yazınız.

1	2	3	4	5	6
Hiç	Oldukça	Birazcık	Birazcık	Oldukça	Çok
Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum

___ 1) Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum.

___ 4) Sorun durumunda pek çok şeyi içime atabilirim.

___ 7) Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım.

___ 11) Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam.

___ 15) Bana bağırdığında onun olmadığı bir odaya geçerim.

___ 17) İlişkide sorun yaşanmaması için kendimden ödün veririm.

___ 18) Sorun yaşadığımızda eşimin yanından uzaklaşıyorum.

___ 21) Çok gergin olduğumuzda susarım.

___ 22) Bir problem yaşandığında, konuyla ilgili düşündüğüm her şeyi açıklarım.

___ 23) Eğer çok sinirlenmişsem, sinirim geçene kadar konuşmayı reddederim.

___ 25) Sürekli imalarda bulunurum.

DOĞRULUK BEYANI

“Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri” başlığında hazırlamış olduğum uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

18.01.2018

Ayşe KAVAK

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler
Uzman Yardımcısı